

รายงานการเสวนา

เรื่อง **วัฒนธรรม : วิถีชีวิต** **และภูมิปัญญาชุมชนเกาะกรีด**

โดย คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว
สถานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสถานิติบัญญัติแห่งชาติ

สารประธาน

คณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม

วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชุมชนเกาะเกร็ด เป็นมรดกตกทอดอันทรงคุณค่าที่บรรพบุรุษได้สั่งสมความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และเป็นความภาคภูมิใจที่คนรุ่นเราต้องอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืนสืบต่อไป

รายงานการเสวนาเรื่อง วัฒนธรรม และวิถีชีวิตภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ดฉบับนี้เป็นความตั้งใจของคณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม ในคณะกรรมการการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว สถานितिบัญญัติแห่งชาติ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเผยแพร่ความเข้าใจในองค์ความรู้ เกี่ยวกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญา ที่เป็นลักษณะพิเศษเฉพาะของชาวเกาะเกร็ดที่ผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมไทยกับมอญ จนเป็นวิถีชีวิต และภูมิปัญญาที่มีความงดงามและทรงคุณค่ายิ่งในการนำมาเป็นยุทธศาสตร์ในการดำรงชีวิตของชนชาวเกาะเกร็ดให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตราบจนปัจจุบัน เช่น การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำแบบชาวมอญการประกอบอาหารจากธัญพืชให้มีรสชาติอร่อย และที่สร้างชื่อเสียงลือเลื่องไปทั่วโลกก็คือ เครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพดีเป็นพิเศษ เป็นที่นิยมกันมากจนกลายเป็นวิถีชีวิตของชนชาวเกาะเกร็ดในการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาทุกหมู่บ้านบนเกาะเกร็ด

สำหรับเนื้อหาสาระของเอกสารรายงานเสวนาฯ ได้นำเสนอบทความที่เป็นความรู้ด้านวัฒนธรรม ด้านภูมิปัญญา การสร้างเตาเผาเครื่องปั้นดินเผา ที่เป็นองค์ความรู้พิเศษของชาวมอญตั้งแต่โบราณกาล รวมทั้งข้อคิดเห็นในการอธิบายของผู้ทรงคุณและวิทยากรในการเสวนา เกี่ยวกับแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิต ภูมิปัญญาของชุมชนเกาะเกร็ด โดยเสนอทั้งความเรียงและภาพกิจกรรม รวมทั้งสภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ และการปกครองในเกาะเกร็ด เพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไปได้รับรู้ และตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทย วิถีชีวิต และภูมิปัญญา ที่สะท้อนความสามารถของคนในท้องถิ่นอันเกิดจากการสั่งสมสติปัญญา ภูมิความรู้ที่หลากหลายให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติได้อย่างลงตัวตลอดไป

(นายศรีศักดิ์ ว่องสงสาร)

สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ประธานคณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คำปรารภ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นมรดกทางสังคมไทยที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสั่งสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีขนบธรรมเนียม ประเพณี อันเป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคมนั้น ๆ ศิลปวัฒนธรรมของไทยนี้มีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย อาหาร วิถีชีวิต และความเชื่อ ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะที่บ่งบอกถึงค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนสภาพแวดล้อมของผู้คนในท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมที่แฝงไปด้วยภูมิปัญญา และความเป็นชาติที่มีอารยธรรมเก่าแก่มาช้านานจนกลายเป็นรากฐานขององค์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ที่มีคุณค่าของไทย

กระทรวงวัฒนธรรม มีนโยบายการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรม โดยยึดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี โดยมุ่งเน้นอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม พัฒนาต่อยอดให้เหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ประเทศ รวมถึงการนำวัฒนธรรมสร้างคนดี สร้างสังคมดี สร้างรายได้สร้างภาพลักษณ์ และเกียรติภูมิประเทศไทยในเวทีโลก รวมทั้งการขับเคลื่อนวัฒนธรรมสู่ประเทศไทย ๔.๐ ตามโมเดลของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ซึ่งทำการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วย "ปัญญา" สร้างคนไทยให้เป็น "มนุษย์ที่สมบูรณ์" เป็น "สังคมที่เกื้อกูลและแบ่งปัน"

รายงานการเสวนานานฉบับนี้ คณะอนุกรรมการด้านศิลปะ และวัฒนธรรม ในคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว สถานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชาวเกาะเกร็ด โดยเฉพาะที่มีการแสดงออกถึงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหลักรากฐานมรดกวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นไทยสืบสานและถ่ายทอดไปยังอนุชนรุ่นหลังซึ่งเนื้อหา และข้อมูลต่าง ๆ ในรายงานฉบับนี้จักเป็นประโยชน์แก่ประชาชน และผู้สนใจโดยทั่วไป กระทรวงวัฒนธรรมในฐานะหน่วยงานหลักด้านวัฒนธรรม มีความยินดีสนับสนุน และร่วมมือกับคณะอนุกรรมการในการสืบสาน อนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของชาติให้ดำรงคงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

วิจิตร วัฒน

(นายวีระ โรจน์พจนรัตน์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

คำนำ

วิถีชีวิตและภูมิปัญญา เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกเชื้อชาติศาสนา ทุกเพศวัย ซึ่งมีองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ โดยผ่าน กระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร รุ่งแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบทอดกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนา คุณภาพชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย อาทิ การอยู่อาศัย การประกอบอาหารการกิน เครื่องแต่งกาย ตลอดจนการประพาดิการปฏิบัติอยู่ร่วมกันในสังคม อันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เป็นปัจจุบัน จะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้คนในท้องถิ่น

รายงานการเสวนา เรื่อง วัฒนธรรม : วิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด ฉบับนี้จึงเป็นข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของคนเกาะเกร็ดโดยเฉพาะ ได้จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ ต่อประชาชน หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จักได้นำไปเป็นประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้าการอนุรักษ์ และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชุมชนเกาะเกร็ด ให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่เรียบเรียงไว้ในเล่ม แบ่งเป็น ๗ บท ดังนี้ บทที่ ๑ บทนำ บทที่ ๒ การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำ เจ้าพระยา (ศึกษากรณีเฉพาะชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี) บทที่ ๓ แนวทางการบริหารงานวัฒนธรรม แบบบูรณาการ และการใช้มาตรการทางกฎหมายเชิงสร้างสรรค์ บทที่ ๔ ภูมินามเกาะเกร็ด บทที่ ๕ เกาะเกร็ด ร้อยกรอง บทที่ ๖ ตามอณูภูมิปัญญาช่างปั้นเกาะเกร็ด บทที่ ๗ พระมหากษัตริย์คุณที่พระราชทานแก่ช่างปั้น จังหวัดนนทบุรี และภาคผนวก ก ข ซึ่งแสดงไว้เป็นคำกล่าวการเสวนาและรายนามบุคลากร และหน่วยงานผู้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม เป็นต้น

คณะผู้จัดทำรายงานการเสวนาครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาข้อมูลต่าง ๆ จักเป็น ประโยชน์แก่ประชาชน และผู้สนใจโดยทั่วไปตามสมควร

คณะกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม

สถานิติบัญญัติแห่งชาติ

ตุลาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

	หน้า
รายนามคณะกรรมการ	ก - ค
รายนามคณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม	ง - ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ หลักการและเหตุผล	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๒
๑.๓ รูปแบบการจัดกิจกรรม	๒
๑.๔ ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๓
บทที่ ๒ การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา (ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี)	๕
๒.๑ การประชุม และการศึกษาพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล	๕
๒.๒ การเสวนาระดมความคิดเห็นของนักวิชาการ ส่วนราชการ และประชาชนในพื้นที่	๙
๒.๓ การอภิปราย เรื่อง วัฒนธรรม : วิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด	๑๖
๒.๔ การประเมินผลการเสวนา	๒๖
๒.๕ การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๓๐
บทที่ ๓ แนวทางการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการ และการใช้มาตรการ ทางกฎหมายเชิงสร้างสรรค์	๔๑
บทที่ ๔ ภูมินามเกาะเกร็ด	๔๕
๔.๑ ประวัติความเป็นมา	๔๕
๔.๒ สภาพภูมิศาสตร์ และที่ตั้ง	๔๙
บทที่ ๕ เกาะเกร็ดร้อยกรอง	๕๕
บทที่ ๖ เตามอัญญาภูมิปัญญาช่างปั้นเกาะเกร็ด	๖๕
บทที่ ๗ พระมหากษัตริย์คุณที่พระราชทานแก่ช่างปั้นจังหวัดนนทบุรี	๘๑
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก คำกล่าวการเสวนา	(๑)
ภาคผนวก ข รายนามบุคลากร และหน่วยงานผู้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม	(๙)

รายนามคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว
สถานิติบัญญัติแห่งชาติ

พลตำรวจเอก พิชิต ควรวุฒิชัย
ประธานคณะกรรมการ

นายสมพร เทพสิทธา
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง

นายศรีศักดิ์ ว่องสวัสดิ์
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง

พลตำรวจโท บุญเรือง ผลพานิชย์
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม

พลเรือเอก กำธร พุ่มหิรัญ
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

พลเอก ไพโรจน์ พานิชสมัย
กรรมการ
และที่ปรึกษาคณะกรรมการ

พลเอก กิตติพงษ์ เกษโกวิท
กรรมการ
และที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายบรรณิตรี เศรษฐบุตรี
กรรมการ
และที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายศักดิ์ทิพย์ ไกรฤกษ์
กรรมการ
และที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นางสุวิมล ภูมิสิงหรา
เลขานุการคณะกรรมการ

พลอากาศเอก ธงชัย แฉล้มเขตร
โฆษกคณะกรรมการ

นางสาวจินตนันท์ ชญาตร์ ศุภมิตร
โฆษกคณะกรรมการ

พลเรือเอก สุรศักดิ์ หุ่นเริงรัมย์
กรรมการ

พลเอก คณิต สาทัทักษ์
กรรมการ

พลตำรวจเอก จักรทิพย์ ชัยจินดา
กรรมการ

พลตำรวจเอก ชัชวาลย์ สุขสมจิตร
กรรมการ

พลอากาศเอก ถาวร มณีพฤกษ์
กรรมการ

พลเรือเอก พลวัฒน์ สีโรตม
กรรมการ

พลตำรวจเอก พัชรวาท วงษ์สุวรรณ
กรรมการ

พลเอก พิสิทธิ์ สิทธิสาร
กรรมาธิการ

พลเอก ภาณุวัชร นาควงษ์
กรรมาธิการ

พลเอก วิชัญ เทพหัสดิน ณ อยุธยา
กรรมาธิการ

พลเอก สุนทร ชำคมกุล
กรรมาธิการ

พลอากาศเอก อาคม กาญจนหิรัญ
กรรมาธิการ

พลโท กู้เกียรติ ศรีนาคา
กรรมาธิการ

พลอากาศเอก ชัยพฤกษ์ ดิษยะศริน
กรรมาธิการ

พลโท ธีรพล นาคพาณิชย์
กรรมาธิการ

พลตรี เจริญชัย หินเธาว์
กรรมาธิการ

พลตรี พัลลภ เพ็องฟู
กรรมาธิการ

พลเอก ชัยชาญ ช้างมงคล
กรรมาธิการ

รายนามคณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม

นายศรีศักดิ์ ว่องสงสาร
ประธานคณะอนุกรรมการ

พลเอก วิชญ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา
รองประธานคณะอนุกรรมการ

พลเอก ทนงศักดิ์ จินดาลัทธ
อนุกรรมการ

พลโท สมบูรณ์ ศรีมณฑา
อนุกรรมการ

รองศาสตราจารย์กำโชค เผือกสุวรรณ
อนุกรรมการ

นางจิตราภา สุนทรพิพิธ
อนุกรรมการ

นายประทีป สุนทรารุณ
อนุกรรมการ

นายกิติรัตน์ คำสุวรรณ
อนุกรรมการ

นางสาวนภาพรประไพ สุจริตกุล
อนุกรรมการ

พันตำรวจเอก ยงยุทธ ภัคดีมงคล
อนุกรรมการ

นายประเทือง เครือหงส์
อนุกรรมการ

นายประสาน หวังรัตนปราณี
อนุกรรมการและเลขานุการ

รายนามที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม

พลเอก กิตติพงษ์ เกษโกวิท
ประธานที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

พลเรือเอก สุรศักดิ์ หรุ่นเรืองรมย์
รองประธานที่ปรึกษา
คณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง

พลเอก คณิต สาทิทักษ์
รองประธานที่ปรึกษา
คณะอนุกรรมการ คนที่สอง

พลเอก ภาณุวัชร นาควงษ์มภ์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

พลเอก พิสิทธิ์ สิทธิสาร
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

พลโท กู้เกียรติ ศรีนาคา
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายบรรณิธิ เศรษฐบุตร
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

พลเรือเอก ทวีวุฒิ พงศ์พิพัฒน์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

พลอากาศเอก ณรงค์ศักดิ์ สังขพงศ์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายประมุต สุตะบุตร
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นางสาวจันทน์ ชญาตร์ ชุมมิตร
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นางปราศนา พงษ์ทัตศิริกุล
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นางเรวดี สกลพาณิชย์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นางยพรินทร์ วรบุตร
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายสุรพล ฝิวบาง
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สดสันต์ สุทธิพิศาล
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นางสาวมรกต ณ เชียงใหม่
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายคฑาทู ท่องไทย
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

บทที่ ๑

บทนำ

๑. หลักการและเหตุผล

การบริหารงานวัฒนธรรมที่ผ่านมามุ่งเน้นการอนุรักษ์เป็นหลัก ทำให้ศิลปวัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศค่อนข้างน้อย หากแต่แนวทางการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในปัจจุบัน ส่งเสริมความสำคัญการปรับใช้วัฒนธรรม กล่าวคือ อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อนำมาใช้สร้างประโยชน์ด้านต่าง ๆ โดยคำนึงถึงการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรม ความแท้และ บุรณภาพของมรดกทางวัฒนธรรมนั้นไว้อย่างดีที่สุด นอกจากนั้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ที่เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ในเวลาเดียวกัน เทคโนโลยีสารสนเทศนี้ก็กลับเป็นทั้งโอกาส และภัยคุกคามกับศิลปวัฒนธรรม เป็นผลให้การอนุรักษ์และการพัฒนาเป็นเรื่องตรงกันข้ามกัน ไม่สามารถดำเนินการร่วมกันได้ เกิดความเหลื่อมล้ำ และความขัดแย้งทางวัฒนธรรมด้วย

เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) ที่มีนัยสำคัญสูงที่เกิดจากการขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยาในสมัยพระเจ้าท้ายสระ เพื่อลดระยะเวลาในการเดินทางไปยังกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นผลงานของคนในอดีตในการเปลี่ยนภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ เกิดเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจทำให้อยุธยาเป็นเมืองท่า (Port City) ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก เกิดการขยายตัวตั้งถิ่นฐานของผู้คนที่หลากหลาย ซึ่งเป็นลักษณะภูมิสังคมที่สำคัญของเมืองการค้า มีศิลปะ และภูมิปัญญาที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตแบบพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาจากคำกล่าวข้างต้นนั้นยังปรากฏให้เห็นเด่น จนถึงปัจจุบัน เกาะเกร็ด จึงนับได้ว่าเป็นมรดกวัฒนธรรมที่มีชีวิต (Living Cultural Heritage) ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมสูง หากแต่การพัฒนาเมืองในปัจจุบัน เป็นผลให้เกิดความเสี่ยงทั้งต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมต่าง ๆ และอาจรวมถึงความยั่งยืนของเกาะเกร็ดในที่สุด

คณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม ในคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้พิจารณาเห็นถึงคุณค่า ความสำคัญ และภัยคุกคามดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับชุมชนเกาะเกร็ดมีหลักฐานเชิงประจักษ์ของการพัฒนารักษาวิถีชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้แบบพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living Museum) ที่เป็นการผสมผสานประโยชน์ของการอนุรักษ์และการพัฒนาเข้าด้วยกัน และ ยังเป็นตัวอย่างในการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการ ทั้งในภารกิจปกติ (Function) ภารกิจเชิงยุทธศาสตร์ (Agenda) และภารกิจ เชิงพื้นที่ (Area) โดยประสานความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคชุมชน ซึ่งเป็นไปตามวิสัยทัศน์ “วัฒนธรรมไทยเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ” ของคณะอนุกรรมการ

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อขับเคลื่อนการอนุรักษ์ และการส่งเสริม ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา
ไทยของชุมชนชาวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

๒.๒ เพื่อศึกษา และติดตามผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษา
มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยใช้เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นกรณีศึกษา

๒.๓ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมความร่วมมือ และการผสมผสานกำลังระหว่างภาครัฐ
ภาคเอกชน และ ภาคชุมชน โดยใช้เทคนิคการเสวนาเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการ
ดำเนินงานด้านศิลปะ และวัฒนธรรมของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

๒.๔ เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการ ทั้งภารกิจปกติ
(Function) ภารกิจเชิงยุทธศาสตร์ (Agenda) และภารกิจเชิงพื้นที่ (Area) โดยประสาน
ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคชุมชน

๓. หน่วยงานภาครัฐ

๓.๑ คณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม

๓.๒ จังหวัดนนทบุรี

๓.๓ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

๓.๔ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

๓.๕ เทศบาลนครปากเกร็ด

๓.๖ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด

๓.๗ สถาบันอุดมศึกษา และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
สุวรรณภูมิ)

๓.๘ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี

๓.๙ หน่วยงานทหารและตำรวจในพื้นที่

๔. วัน เวลา และสถานที่จัดเสวนา

วันจันทร์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๔.๐๐ นาฬิกา ณ ศาลาการเปรียญ
วัดปรมย์ยิกาวาสารวิหาร ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

๕. รูปแบบการจัดกิจกรรม

- การบรรยายให้ความรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ
- การเสวนาให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด
- การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชนเกาะเกร็ด
- การแสดงกิจกรรมทางวัฒนธรรม และการเล่นพื้นบ้านไทยในเกาะเกร็ด

๖. กลุ่มเป้าหมาย

- ผู้แทนชุมชนเกาะเกร็ด
- เยาวชนในเกาะเกร็ด
- เครือข่ายวัฒนธรรมของเกาะเกร็ด
- ภาคเอกชนในจังหวัดนนทบุรี
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

๗. งบประมาณ

- คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม
- จังหวัดนนทบุรี
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
- หน่วยงานอื่น ๆ

๘. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๘.๑ กิจกรรมการอนุรักษ์ และการส่งเสริม ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยของ
เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในบริบทร่วมสมัย

๘.๒ แนวทางร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชนในการดำเนินงานด้านศิลปะ
และวัฒนธรรมของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

๘.๓ แนวทางการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการ ทั้งภารกิจปกติ (Function)
ภารกิจเชิงยุทธศาสตร์ (Agenda) และภารกิจเชิงพื้นที่ (Area)

บทที่ ๒

การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา (ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี)

๒.๑ การประชุม และการศึกษาพื้นที่ เพื่อรวบรวมข้อมูล

การประชุม และการศึกษาพื้นที่

คณะอนุกรรมการด้านศิลปะ และวัฒนธรรม เห็นชอบรายละเอียดการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ของคณะอนุกรรมการ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ให้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา โดยกำหนดให้ศึกษา วัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นส่วนหนึ่งของแผนดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ ในการศึกษาชุมชนต้นแบบด้านการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย ในประเด็นดังนี้

- ก) การอนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริมการเล่นพื้นบ้านของไทยสมัยโบราณที่เสี่ยงต่อการสูญหาย
- ข) การอนุรักษ์ฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา
- ค) การส่งเสริมการแต่งกายด้วยชุดไทยให้เป็นชุดประจำชาติ

คณะอนุกรรมการฯ ได้พิจารณาประเด็นดังกล่าวแล้ว สมควรเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรีเข้ารับมอบนโยบาย ประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด รองผู้บังคับการกรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๑ ผู้บังคับกองพันทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๓ สารวัตรป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจภูธรปากเกร็ด อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตนนทบุรี และนายกเทศมนตรีเทศบาลนครปากเกร็ด เข้าร่วมประชุมหารือ ณ อาคารรัฐสภา ๒ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

รูปที่ ๒-๑ การประชุมหารือระหว่างคณะอนุกรรมการฯ กับหน่วยราชการในจังหวัดนนทบุรี ณ อาคารรัฐสภา ๒ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เพื่อให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกวัฒนธรรม โดยได้นำเสนอข้อมูลประเด็นปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการพื้นที่ดังกล่าว รวมทั้งแผนการดำเนินงาน จัดกิจกรรม/โครงการของจังหวัดนนทบุรี ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด อาทิ โครงการที่ดำเนินการแล้ว โครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินการ ได้แก่ โครงการชุมชนคุณธรรม ขับเคลื่อนด้วยพลัง “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน อันเป็นโครงการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการที่คาดว่าจะดำเนินการต่อไป คณะอนุกรรมาธิการพิจารณาแล้วมีข้อคิดเห็น จากการประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่าชุมชนเกาะเกร็ด เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีวิถีชีวิต และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น มีวัฒนธรรม การแต่งกาย การละเล่นพื้นบ้านที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตชุมชนที่มีความมั่นคง เข้มแข็ง และมีการสืบสานทางวัฒนธรรมของชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนานสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พร้อมกับได้กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้เป็นสมบัติของชาติ คณะอนุกรรมาธิการจึงได้หยิบยกมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประเภทวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น โดยเลือกศึกษาชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นชุมชนต้นแบบของการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้มีความสืบเนื่อง และยั่งยืน รวมทั้งเป็นการติดตามการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวต่อไป จึงมีมติเห็นว่า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และประสานความร่วมมือร่วมกันในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม และชัดเจนในบทบาทหน้าที่ คณะอนุกรรมาธิการ จึงได้กำหนดแนวทางดำเนินการ ดังนี้

กำหนดการเดินทางศึกษาดูงาน

กำหนดเดินทางไปศึกษาดูงาน และเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด ในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ จังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาดูงานเกี่ยวกับโบราณสถาน ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และศาสนสถานที่สำคัญบริเวณรอบเกาะเกร็ด ที่แสดงถึงแหล่งศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของชาติไทย ตลอดจนการเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์วัดปรมย์ยิกาवास ที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมเกาะเกร็ด เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ศาสนสถานมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบงานพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย

รูปที่ ๒-๒ การศึกษาดูงาน และเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

การประชุมวางแผนดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การประชุมร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี และหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดนนทบุรี กระทรวงวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครปากเกร็ด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ในวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี เพื่อปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจากการประชุมดังกล่าวได้รับทราบผลการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รูปที่ ๒-๓ การประชุมหารือระหว่างคณะอนุกรรมการฯ กับหน่วยราชการในจังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี

โดยทางจังหวัดนนทบุรีได้มีการกำหนดแผนการพัฒนาเกาะเกร็ด ประกอบด้วย โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โครงการอนุรักษ์ ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น โครงการปรับปรุงอาคารพิพิธภัณฑวัดปรมัยยิกาวาส โครงการจัดทำรายงานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสืบสานท้องถิ่นตามวิถีไทยรามัญ โครงการมหกรรมการท่องเที่ยว “เกาะเกร็ดเพชรแห่งวัฒนธรรมรามัญ”

ในส่วนการบังคับใช้กฎหมายด้านศิลปวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้ดำเนินการนโยบายเพื่อปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี จึงได้จัดโครงการส่งเสริม และรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐

ประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในวันจันทร์ที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ เทศบาลนครปากเกร็ด เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับแนวทางการจัดเสวนาดังกล่าว อันจะก่อให้เกิดการบูรณาการ การปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

รูปที่ ๒-๔ การประชุมหารือระหว่างคณะกรรมการฯ กับหน่วยราชการในจังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ เทศบาลนครปากเกร็ด

สรุปผล การดำเนินงานเตรียมการ จากการที่คณะกรรมการได้ลงพื้นที่ศึกษาดูงานเกี่ยวกับโบราณสถาน ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ศาสนสถาน และวิถีชีวิตภูมิปัญญาที่สำคัญภายในวัดบริเวณรอบเกาะเกร็ด และได้ประชุมร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี นายกองค้การบริหาร

ส่วนจังหวัดนนทบุรี นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด เทศบาลนครปากเกร็ด กรมส่งเสริมวัฒนธรรม และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จึงเห็นสมควรให้มีการจัดเสวนา เรื่อง วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด ในวันจันทร์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๐ ณ ศาลาการเปรียญ วัดปรมย์ยิกาวาสารวิหาร ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

๒.๒ การเสวนาระดมความคิดเห็นของนักวิชาการ ส่วนราชการ และประชาชนในพื้นที่

การเสวนา เรื่อง วัฒนธรรม : วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด

คณะอนุกรรมการได้จัดให้มีการเสวนา เรื่อง วัฒนธรรม : วิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ดในวันจันทร์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๐ ณ ศาลาการเปรียญ วัดปรมย์ยิกาวาสารวิหาร ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

คณะอนุกรรมการได้รับการต้อนรับจาก นายวิชัย บรรดาศักดิ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครปากเกร็ด ณ บริเวณท่าหน้าปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยได้จัดการแสดงพ็อนรำพื้นบ้านต้อนรับเพื่อเป็นเกียรติแก่ ศาสตราจารย์พิเศษพรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พล.ต.อ. พิเชิต ควรดชชะคุปต์ ประธานคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว พร้อมด้วยนายศรีศักดิ์ ว่องส่งสาร ประธานคณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และนายนิสิต จันทร์สมวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี

รูปที่ ๒-๕ การแสดงพ็อนรำพื้นบ้านต้อนรับ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และคณะ

รูปที่ ๒-๖ ศ. (พิเศษ) พรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสมาธิบัญญัติแห่งชาติ พล.ต.อ. พิเชิต วรรณเดชะคุปต์ ประธานคณะกรรมการการศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว พร้อมด้วยนายศรีศักดิ์ ว่องส่งสาร ประธานคณะกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม สมาธิบัญญัติแห่งชาติ และนายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ชมการแสดงฟ้อนรำพื้นบ้านต้อนรับ

การเสวนาในครั้งนี้แบ่งออกเป็น การบรรยายพิเศษ เรื่อง วัฒนธรรม : ปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นคงของประเทศ และการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรื่อง วัฒนธรรมวิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งการจัดเสวนาในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมการเสวนาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี นายกเทศมนตรีเทศบาลนครปากเกร็ด หัวหน้าส่วนราชการจังหวัดนนทบุรี ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายวัฒนธรรม ผู้นำชุมชนชาวเกาะเกร็ด ประชาชนชาวเกาะเกร็ด คณาจารย์ นักวิชาการนิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ หน่วยงานทหาร ตำรวจในพื้นที่ และสื่อมวลชน

รูปที่ ๒-๗ ผู้เข้าร่วมการเสวนา จากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดเสวนาดังกล่าว คณะอนุกรรมการได้กำหนดรูปแบบการเสวนาจัดให้มีการบรรยาย และอภิปรายให้ความรู้ โดยเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการบรรยาย และอภิปราย ซึ่งมีรายละเอียดการเสวนา สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๒.๓ การบรรยายพิเศษ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

๑. การบรรยายพิเศษ เรื่อง วัฒนธรรม : ปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นคงของประเทศไทย โดย นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ได้กล่าวถึงนโยบายและบทบาทหน้าที่การดำเนินงานกระทรวงวัฒนธรรม ในการขับเคลื่อน และเตรียมการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ของรัฐบาล โดยกระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดนโยบายและเน้นการดำเนินงานใน ๓ มิติประกอบด้วย

- ก) สร้างคนดี และสังคมดีด้วยมิติทางวัฒนธรรม โดยปลูกฝัง ส่งเสริม พัฒนาสังคมไทย ให้เป็นสังคมที่มีความสงบสุข บนพื้นฐานค่านิยมแห่งความเป็นไทย ๑๒ ประการ (ตามนโยบายหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ)
- ข) สร้างรายได้ และสังคมอยู่ดีกินดี มีความมั่นคงด้วยทุน และทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยการสร้างความอยู่ดีมีสุข การกินดีอยู่ดี นำรายได้ที่ยั่งยืนสู่ครัวเรือน ท้องถิ่น ประเทศชาติจากการท่องเที่ยว สินค้า และบริการทางวัฒนธรรม และสินค้าจากภูมิปัญญาไทย
- ค) เสริมสร้างเกียรติภูมิ ภาพลักษณ์ และความสัมพันธ์ที่ดีของประเทศด้วยมิติทางวัฒนธรรมโดยการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของผู้คนในชาติ และสร้างสัมพันธ์อันดีกับนานาชาติ

รูปที่ ๒-๘ นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม บรรยายพิเศษ เรื่องวัฒนธรรม : ปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นคงของประเทศไทย

ในเรื่องวัฒนธรรม : ปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นคงของประเทศ ได้กล่าวถึง บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการพัฒนาชาติไทย ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชาติไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างการป้องกัน และรักษาเอกราชของชาติการสร้างสรรควัฒนธรรมด้านประเพณี และพิธีสำคัญต่าง ๆ พระมหากษัตริย์ทรงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรคพระราชพิธีและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติไทยมาตั้งแต่อดีต ทั้งพระราชพิธีที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์โดยตรง ด้านศาสนา พระมหากษัตริย์ไทยทุกยุคทุกสมัยเป็นองค์อุปถัมภ์ และส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต ในอดีตราชสำนักเป็นศูนย์กลางประเพณีและวัฒนธรรม ชาวบ้านจะเรียนแบบการประพฤติปฏิบัติของชาววัง

จากนั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรม โดยหยิบยกคำกล่าวของพลเอก ธนะศักดิ์ ปฏิมาประกร รองนายกรัฐมนตรี “วัฒนธรรม คือ จิตวิญญาณของการท่องเที่ยว โดยหากกระทรวงวัฒนธรรมไม่สามารถขับเคลื่อนวัฒนธรรมได้ การท่องเที่ยวจะไม่สามารถดำเนินไปได้ จึงเป็นหน้าที่ของกระทรวงวัฒนธรรมที่จะดูแลเรื่องทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ” โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมดำเนินโครงการถนนสายวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาพื้นที่ถนนสายวัฒนธรรมในจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศ ให้เป็นต้นแบบการเรียนรู้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมถนนสายวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของท้องถิ่น และให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของวัฒนธรรมว่าด้วยการนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ หรือ Cultural Product of Thailand (CPOT) ประกอบด้วย

- ภาษาถิ่น และภาษาชาติพันธุ์
- วรรณกรรมพื้นบ้าน
- ศิลปะการแสดง
- แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล
- งานช่างฝีมือดั้งเดิม
- ความรู้และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
- กีฬาภูมิปัญญาไทยการเล่นการกีฬา และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

ในด้านการท่องเที่ยวอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้เริ่มดำเนินโครงการนี้ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๘ จนถึงปัจจุบันมีถนนสายวัฒนธรรมทั้งหมด ๒๗ แห่ง ครอบคลุมทุกภาคทั่วประเทศ สำหรับปี ๒๕๖๐ มีแผนเปิดเส้นทางถนนสายวัฒนธรรมเพิ่มอีกจำนวน ๑๑ แห่ง โดยได้ดำเนินการไปแล้ว ๕ แห่ง ได้แก่

๑. ถนนสายวัฒนธรรมกาดกองเก่า - กาดพระนอน อ.เมือง จ.แพร่
๒. ถนนสายวัฒนธรรมชุมชนย่านเก่าวังกรด อ.เมือง จ.พิจิตร
๓. ถนนสายวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ ถนนกำแพงประวัติศาสตร์ อ.เมือง จ.กระบี่
๔. ถนนสายวัฒนธรรม จังหวัดพังงา
๕. ถนนสายวัฒนธรรม เขมราฐ จ.อุบลราชธานี

ที่เหลืออีก ๖ เส้นทางจะทยอยเปิดนอกจากนี้กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินงานตามนโยบายประเทศไทย ๔.๐ โดยส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม การบริการที่มีมูลค่าสูง และเทคโนโลยีการออกแบบ โดยจะเน้น ๓ ยุทธศาสตร์สำคัญ คือ ๑) วางตำแหน่ง Creative Thailand

ในเวทีโลก ผ่าน ๕ F (Fighting, Festivals, Foods, Fashions, Films) ๒) ส่งเสริมการใช้ Creative Thinking และ Design Service ยกกระดับสินค้า ผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรม ๓) ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม High Value Services คือ อุตสาหกรรมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และธุรกิจดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม

การขับเคลื่อน Creative Thailand ในเวทีโลก ผ่าน ๕ F

๑) Fighting (มวยไทย)

ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟันฟูสีบसान และเผยแพร่ศิลปะการต่อสู้มวยไทยทั้งในและต่างประเทศ เช่น

- ก) ประกาศขึ้นทะเบียนมวยไทย เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ
- ข) ส่งเสริมการเรียนการสอนมวยไทยทั้งในและนอกระบบการศึกษา
- ค) ส่งเสริมการจัดงานและส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้และการเผยแพร่มวยไทย ในวันมวยไทย
- ง) ส่งเสริมให้มีการสาธิตและเผยแพร่ศิลปะการต่อสู้มวยไทยในการจัดงานเทศกาลไทยในต่างประเทศ
- จ) ส่งเสริมการผลิตและเผยแพร่เผยแพร่ศิลปะการต่อสู้มวยไทยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อโฆษณา ละคร ภาพยนตร์ สื่อสังคมสมัยใหม่ ฯลฯ

๒) Festivals (เทศกาล/ประเพณี)

ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟันฟูสีบसान และเผยแพร่เทศกาล/ประเพณีพื้นบ้าน และประเพณีไทยทั้งใน และต่างประเทศ เช่น

- ก) ประกาศขึ้นทะเบียนเทศกาล/ประเพณีสำคัญ และกำลังจะสูญหายเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ
- ข) ส่งเสริมการเรียนรู้เทศกาล/ประเพณีพื้นบ้านและประเพณีไทยทั้งในและนอกระบบการศึกษา
- ค) ส่งเสริมสนับสนุนภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนให้มีการอนุรักษ์ ฟันฟู สีบसान และเผยแพร่เทศกาล/ประเพณีพื้นบ้าน และประเพณีไทย
- ง) ส่งเสริมการจัดงาน และส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ ฟันฟู สีบसान และเผยแพร่เทศกาล/ประเพณีพื้นบ้าน และประเพณีไทย เช่น งานมหกรรมศิลปวัฒนธรรม ถนนสายวัฒนธรรม ส่งเสริมเวที และพื้นที่การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมของศิลปินสาขาต่างๆ
- จ) ส่งเสริมให้มีการสาธิตและเผยแพร่เทศกาล/ประเพณีพื้นบ้านและประเพณีไทยในการจัดงานเทศกาลไทยในต่างประเทศ
- ฉ) ส่งเสริมการผลิตและเผยแพร่เผยแพร่เทศกาล/ประเพณีพื้นบ้านและประเพณีไทยผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อโฆษณา ละคร ภาพยนตร์ สื่อสังคมสมัยใหม่ ฯลฯ

๓) Foods (อาหาร)

ส่งเสริมการอนุรักษ์ พื้นฟูสืบสานเผยแพร่อาหารพื้นบ้าน และอาหารไทยทั้งใน และต่างประเทศ เช่น

- ก) ประกาศขึ้นทะเบียนอาหารพื้นบ้านและอาหารไทยที่สำคัญและกำลังจะสูญหาย เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ
- ข) ส่งเสริมการเรียนรู้อาหารพื้นบ้านและอาหารไทยทั้งในและนอกระบบการศึกษา
- ค) ส่งเสริมสนับสนุนภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนให้มีการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน และเผยแพร่อาหารพื้นบ้าน และอาหารไทย
- ง) ส่งเสริมการจัดงานและส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน และเผยแพร่อาหารพื้นบ้านและอาหารไทย เช่น งานมหกรรมศิลปวัฒนธรรม ถนนสายวัฒนธรรม ฯลฯ
- จ) ส่งเสริมให้มีการสาธิต และเผยแพร่อาหารพื้นบ้าน และอาหารไทยในการจัดงานเทศกาลไทยในต่างประเทศ(ณ) ส่งเสริมการผลิต และเผยแพร่อาหารพื้นบ้าน และอาหารไทยผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อโฆษณา ละคร ภาพยนตร์ สื่อสังคมสมัยใหม่ ฯลฯ

๔) Fashions (แฟชั่นและการแต่งกาย)

ส่งเสริมการอนุรักษ์ พื้นฟูสืบสาน และเผยแพร่แฟชั่น และการแต่งกายของไทยทั้งใน และต่างประเทศ เช่น

- ก) ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับผ้าไทย และผ้าพื้นเมืองทั้งใน และนอกระบบการศึกษา
- ข) ส่งเสริมสนับสนุนภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนให้มีการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน และเผยแพร่ผ้าไทย และผ้าพื้นเมือง
- ค) ส่งเสริมการแต่งกายด้วยผ้าไทย และผ้าพื้นเมือง
- ง) ส่งเสริมการจัดงาน และส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟูสืบสาน และเผยแพร่ผ้าไทย และผ้าพื้นเมือง เช่น งานมหกรรมศิลปวัฒนธรรม ถนนสายวัฒนธรรม ส่งเสริมเวที และพื้นที่การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมของศิลปินสาขาต่าง ๆ
- จ) ส่งเสริมให้มีการสาธิต และเผยแพร่ผ้าไทย และผ้าพื้นเมืองในการจัดงานเทศกาลไทยในต่างประเทศ
- ฉ) ส่งเสริมการประกวด/การออกแบบ/การออกแบบแฟชั่น/การเดินแบบโดยใช้ผ้าไทย และผ้าพื้นเมืองเป็นส่วนประกอบ
- ช) ส่งเสริมการผลิต และเผยแพร่เผยแพร่ผ้าไทย และผ้าพื้นเมืองผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อโฆษณา ละคร ภาพยนตร์ สื่อสังคมสมัยใหม่ ฯลฯ

๕) Films (ภาพยนตร์และวีดิทัศน์)

ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ ตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ได้แก่

- ก) การพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ไทย ให้เป็นมืออาชีพ เช่น การพัฒนาบุคลากรสาขาภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ เสริมสร้างความร่วมมือทางวิชาการ และการประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ ส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรในวงการภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ พัฒนาเครื่องมือซอฟต์แวร์เพื่อสนับสนุนการผลิตภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ พัฒนาผู้ชมภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ (Audience Development)
- ข) ส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ไทย โดยการพัฒนาตลาดภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ
- ค) ส่งเสริมการปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของงานภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ โดยส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมาย และแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา สร้างจิตสำนึกแก่ผู้บริโภคในการสนับสนุนภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ที่มีลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
- ง) ส่งเสริมความร่วมมือในการลงทุนระหว่างประเทศ รวมธุรกิจถ่ายทำภาพยนตร์ ต่างประเทศในประเทศไทย โดยการส่งเสริมการลงทุนสร้าง ผลิตภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ระหว่างประเทศ ส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาผลิตภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ในประเทศไทย โดยดำเนินงานผ่านคณะกรรมการภาพยนตร์ และวีดิทัศน์แห่งชาติ
- จ) พัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ โดยเตรียมการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการ และบทบาทของ หน่วยงานภาครัฐ พัฒนาระบบฐานข้อมูลภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ และส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันได้กับต่างประเทศ

รูปที่ ๒-๙ ศ. (พิเศษ) พรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มอบของที่ระลึกให้แก่ นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

๒. การอภิปราย เรื่อง วัฒนธรรม : วิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมนำเสวนา จำนวน ๔ ท่าน ประกอบด้วย

- นายนิสิต จันท์สมวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี
- อาจารย์ ดร.พิศาล บุญผูก ปราชญ์ทางด้านวัฒนธรรมในเกาะเกร็ด
- นางสาวกิตติพร ใจบุญ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัย และพัฒนาสถาบันวัฒนธรรมศึกษากรมส่งเสริมวัฒนธรรม
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพศาล บุรินทร์วัฒนา อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

รูปที่ ๒-๑๐ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๔ ท่าน โดยมี รศ.ดร.กำโชค เผือกสุวรรณ อนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม เป็นผู้ดำเนินรายการ

รศ.ดร.กำโชค เผือกสุวรรณ ได้กล่าวสรุปประเด็นสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดเสวนา เรื่องวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ดไว้ดังนี้ การที่เกาะเกร็ด มีประวัติความเป็นมา และความสำคัญในฐานะแหล่งเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจการค้าจากกรุงศรีอยุธยามายังดินแดนปากแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งนี้เพราะสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๙ (สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ พ.ศ. ๒๒๕๑ – ๒๒๗๕) แห่งกรุงศรีอยุธยาโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองลัดเชื่อมต่อแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อความสะดวก ในการคมนาคม และการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า แก่กรุงศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. ๒๒๖๕ จึงเป็นเหตุ ให้พื้นดินที่เป็นแหลมรูปเกือกม้า กลายเป็นเกาะเรียกว่า “เกาะเกร็ด” ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ต่อเศรษฐกิจ มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายเชื้อชาติอาศัยอยู่จึงเป็นแหล่งหลอมรวมภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี สังคมทั้งดงาม ยั่งยืน ยาวนานจนถึงปัจจุบัน

“เกาะเกร็ด” จึงเป็นศูนย์รวมความสนใจของประชาชนทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติที่มา เยี่ยมชมความงดงามทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่ผสมผสานกลมกลืนของประชาชนที่อาศัยอยู่ บนเกาะเกร็ด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากที่อื่น และทุกวันนี้โดยเฉพาะวันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันหยุดราชการ จะมีผู้มาเยือนเป็นจำนวนมาก

ในการเสวนาครั้งนี้ วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง ๔ ท่าน จะให้ความรู้ในเรื่องวัฒนธรรม โดยเฉพาะเกี่ยวกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชนชาวเกาะเกร็ด อันเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อสังคม และประเทศชาติ ทั้งนี้เพราะวิถีชีวิต และภูมิปัญญานั้นเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษอันล้ำค่าที่ถูกลืม พังทลาย ปรับปรุง และถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นสิ่งที่มากด้วยคุณค่า คงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจ จำเป็นที่ต้องอนุรักษ์ไว้ให้มันคงยั่งยืนตลอดไป

เกาะเกร็ด มีวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาพิเศษเฉพาะพื้นที่ ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่น มีเสน่ห์งดงาม มีความรักสามัคคีในหมู่คณะชาวเกาะเกร็ดเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษ ที่ผิดแผกแตกต่างไปจากที่อื่นๆ เนื่องจากมีการผสมผสานวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของคนไทยดั้งเดิมริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาสมัยโบราณกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชาวมอญ ที่ได้อพยพหลบภัยจากการรุกรานของพม่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๗ เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญ ภายใต้การนำของ “พญาเจ๋ง” ได้ตั้งรกรากที่ปากเกร็ด และเกาะเกร็ดนี้ จึงเป็นสาเหตุสำคัญ ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของชนชาวเกาะเกร็ด เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของไทยริมแม่น้ำเจ้าพระยา และชาวมอญ ให้เกิดเป็นความงดงาม มีเสน่ห์ เป็นที่ชื่นชมมาจนทุกวันนี้

ก่อนที่จะเรียนเชิญวิทยากรให้ความรู้ ข้อคิด และนำเสนอ ข้อมูลแต่ผู้เข้าร่วมเสวนาผู้ดำเนินการเสวนา ได้ให้คำนิยาม เพื่อความเข้าใจตรงกัน และตรงประเด็นในการเสวนา โดยยกคำจำกัดความคำว่า

“วิถีชีวิต” หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยในเกาะเกร็ด ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย รวมถึงปัจจัยที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค รวมถึงความรู้ ความเข้าใจต่อสังคม วัฒนธรรม การประเพณีปฏิบัติ การศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

“ภูมิปัญญา” หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะการดำเนินชีวิตที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประมวล และถ่ายทอดสืบต่อกันเพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทุกยุค

ฉะนั้น วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด จึงเป็นปัจจุบันที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้คนในท้องถิ่นเกาะเกร็ดทุกหมู่บ้าน ที่เกิดจากการสั่งสมสติปัญญา ความรู้อันหลากหลายมาผสมผสานให้กลมกลืนกันได้อย่างลงตัวกับสภาวะแวดล้อมได้อย่างสมดุล

๓. การอภิปราย โดย อาจารย์ ดร.พิศาล บุญผูก ปราชญ์ด้านวัฒนธรรมในเกาะเกร็ด

ได้กล่าว สรุปเกี่ยวกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชุมชนชาวเกาะเกร็ด โดยกล่าวว่า ชนชาวเกาะเกร็ดดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายยึดหลักธรรมในศาสนาพุทธเป็นแนวปฏิบัติดำรงชีวิตสำหรับคนไทย และคนไทยเชื้อสายมอญ ส่วนคนไทยเชื้อสายมุสลิมก็ยึดหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาอิสลามเป็นหลักในการดำรงชีพ และทุกคนไม่ว่าเชื้อสายไทย มอญ มุสลิมต่างก็ดำรงชีพร่วมกันแบบช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันตามโอกาส และความเหมาะสมแต่โดยที่คนไทย และคนไทยเชื้อสายมอญต่างก็นับถือศาสนาพุทธด้วยกัน จึงทำให้วัฒนธรรมประเพณี ศิลปะ และวิถีชีวิตภูมิปัญญาคล้ายคลึงกัน จะร่วมกิจกรรมกันมาโดยตลอด ตั้งแต่โบราณกาล สมัยกรุงศรีอยุธยาจึงเป็นเหตุให้

ลักษณะการปฏิบัติ ความประพฤติ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย และมอญมีการผสมผสานกลมกลืนแบบแน่นจนปัจจุบัน และคิดว่าคงเป็นเช่นนี้ต่อไปอย่างยาวนาน ส่วนใหญ่จะโน้มเอียงไปทางมอญจนเห็นได้ชัด เช่น กิจกรรมประเพณีสงกรานต์ จะแตกต่างไปจากประเพณีสงกรานต์ไทย จะมีกิจกรรมการเล่นแบบมอญ เช่น เล่นสะบ้าก่อนวันสงกรานต์ ชาวเกาะเกร็ดจะมาร่วมมือกันเตรียมงาน โดยมีศูนย์รวมเพื่อทำกิจกรรมซึ่งไม่ทำกันบ้านใครบ้านมัน จะมาช่วยกันวางแผน และดำเนินการต่าง ๆ โดยเฉพาะจะต้องมาร่วมกันบริจาค เงิน สิ่งของ เครื่องปรุงอาหารคาวหวาน เน้นทำข้าวแช่ในงานสงกรานต์ซึ่งขาดไม่ได้ชาวเกาะเกร็ดมอญ ถือว่า “ข้าวแช่” เป็นอาหารที่ศักดิ์สิทธิ์ สะอาด บริสุทธิ์ ตามความเชื่อตามตำนานที่นางสงกรานต์ใช้ปูชาเทวดา ขั้นตอนการหุงข้าวต้องหุงกลางแจ้ง ชาวข้าว ๗ ครั้ง หุงเสร็จแล้วต้องนำไปบูชาเทวดาถวายพระ ไหว้ผีเรือน ไหว้พ่อ - แม่ ปู่ - ย่า ตา - ยาย ครู - อาจารย์ ผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ แล้วจึงมาเลี้ยงกันในหมู่คณะ อย่างไรก็ตามในการหุงข้าวแช่จะทำอาหารประกอบข้าวแช่ รวมทั้งของหวานต่าง ๆ ต้องช่วย และร่วมมือกันอย่างมาก มีผู้นำประกอบอาหาร และลูกมือมากมายตั้งหน้าตั้งตาเอาจริงเอาจังกันอย่างสนุกสนาน เช่นการทำขนมกะละแม ต้องอาศัยผู้คนผลัดเปลี่ยนกันกวนกะละแมในหลาย ๆ กระทะ การปฏิบัติกิจกรรมเนื่องในงานเทศกาลสงกรานต์ ถือเป็นการทำบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ เป็นภูมิปัญญา ของชาวไทยเชื้อสายมอญที่เห็นว่าการทำงานร่วมกันเช่นนี้เป็นจิตอาสา ผักฝนให้เกิดความรัก สามัคคี ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน สร้างสมอารมณ์สุขให้กับทุกคน ทุกเพศทุกวัย จักได้อยู่ร่วมกันในการดำเนินชีวิตประกอบอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไปอย่างต่อเนื่องยาวนานตลอดไป

รูปที่ ๒-๑๑ อาจารย์ ดร. พิศาล บุญผูก อภิปรายเรื่อง วิถีชีวิต ภูมิปัญญาของชุมชนชาวเกาะเกร็ด

ที่กล่าวมานี้ เป็นตัวอย่างหนึ่งในแง่ของศิลปวัฒนธรรมของคนเกาะเกร็ด เชื้อสายมอญที่ทุกคนจะต้องร่วมกันอนุรักษ์ ประเพณีโดยถือเป็นวิถีชีวิตส่วนหนึ่งในหลากหลายวิถีชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต จักต้องมีองค์ความรู้เป็นตัวกำหนดกรอบ และทิศทางซึ่งเรียกว่า ภูมิปัญญาทั้งสิ้น

วิถีชีวิต และภูมิปัญญา ของชาวเกาะเกร็ดนั้นจะมีเอกลักษณ์พิเศษแตกต่างกันกับที่อื่น เพราะจะโน้มเอียงไปทางการดำเนินชีวิตแบบมอญ การปลูกบ้านจะอยู่ใกล้ชิดกันมาก ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยและพร้อมเพรียงกันช่วยเหลือ ป้องกันอันตรายให้แก่กัน วิถีชีวิต และภูมิปัญญาแต่ดั้งเดิม

ตั้งแต่ชาวมอญอพยพมา สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีมาตั้งบ้านเรือนแม่น้ำเจ้าพระยา ทำการเกษตรค้าขายทางเรือปลูกพืชผักผลไม้ ทำสวนทำนาปลูกข้าวเพื่อเป็นสินค้าขายทางน้ำ เคารพนับถือธรรมชาติมีความเชื่อเกี่ยวกับเทวดา ผีบ้านผีเรือน มีการทำขวัญ รับขวัญเด็กเกิดใหม่อย่างจริงจัง ถือเป็นประเพณีรวมหมู่คณะญาติอันยิ่งใหญ่ในการต้อนรับสมาชิกเด็กน้อย ๆ ทุกคนต้องยึดถือ และร่วมงานโดยเคร่งครัด

นอกจากวิถีชีวิต และภูมิปัญญาในแง่วัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม และความเชื่อเพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวการดำรงชีวิต ให้มีความสุขมาโดยตลอดแล้ว คนเกาะเกร็ดสามารถสร้างฐานะรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ ได้อย่างมั่นคง ให้มั่นคง คือ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิต อย่างชาญฉลาดยิ่งคือ ภูมิปัญญา “การผลิตเครื่องปั้นดินเผา” ที่เป็นสินค้าวัสดุเศรษฐกิจ นำรายได้พัฒนาประเทศชาติอย่างงดงามยาวนาน ภูมิปัญญานี้กำเนิดในเกาะเกร็ดเป็นเริ่มแรก เป็นองค์ความรู้ของบรรพบุรุษชาวมอญจนมาเป็นองค์ความรู้ของคนไทยเชื้อสายมอญที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา รูปลักษณะต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบ ขนาดต่าง ๆ เล็ก ใหญ่ มากมายนับล้าน ๆ ใบ ได้ผลิตออกไปสู่ประชากรชาวไทย และชาวต่างชาติเป็นที่นิยม ชื่นชม ประทับใจกันทั่วโลก มีประวัติการผลิตมาเป็นเวลายาวนานกว่า ๒๐๐ ปี

ช่างปั้นมอญเกาะเกร็ด ได้นำภูมิปัญญาการนำเครื่องปั้นดินเผา มาสืบทอดกรรมวิธีการทำเครื่องมือซึ่งเป็นอุปกรณ์การทำเครื่องปั้นดินเผา มาจัดทำที่บ้านเกาะเกร็ด ช่างปั้นเหล่านี้มีความรู้ความสามารถทำแป้นหมุนเพื่อใช้ขึ้นรูปเป็นเครื่องปั้นดินเผาจากก้อนดินให้เป็นภาชนะรูปทรงต่าง ๆ มีภูมิรู้สามารถตกแต่งสลักลายเครื่องปั้นให้มีความสวยงามอีกทั้งสามารถปั้นโถ่งดินเผาใบใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ขณะนี้ตั้งอยู่ที่พิพิธภัณฑวัตถุวัฒนธรรมอำเภอกาญจนาภิเษก ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ช่างปั้นบ้านเกาะเกร็ดสามารถก่อเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยได้ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่เตาเผาเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ที่เคยมีอยู่หลายใบที่เกาะเกร็ดได้ชำรุดพังไปหมดเหลือแต่เตาเผาขนาดเล็กให้คงเห็นได้ในปัจจุบันการผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะเกร็ดไม่เพียงแค่นี้เป็นสินค้าในชุมชนเท่านั้น เครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะเกร็ดยังเป็นเรื่องของการสร้างปฏิสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของช่างปั้น และคนในชุมชนด้วยช่างปั้นจะได้รับการยอมรับจากชุมชนยกย่องให้เป็น “อาจารย์” ลูกมือที่ทำหน้าที่หมุนแป้นจะมีฐานะเป็น “ลูกศิษย์” ด้วยเหตุนี้จึงเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่าง อาจารย์ กับ ศิษย์ ในการทำงานร่วมกันดังเช่น พ่อ กับ ลูก ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายสังคมได้ดีกว่าเจ้านายกับลูกมือ หรือหัวหน้ากับลูกน้อง เครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะเกร็ดมีชื่อเสียงมาก จังหวัดนนทบุรีจึงนำรูปหม้อน้ำสลักลายวิจิตรเป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนนทบุรี

สำหรับการดำเนินชีวิตโดยประกอบอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผานั้น ถือว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวไทยเชื้อสายมอญที่โดดเด่น และมั่นคงยั่งยืนมาก เป็นภูมิปัญญาที่เต็มไปด้วยองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และธรรมชาติวิทยา ที่นำมาบูรณาการร่วมกันเพื่อทำการผลิตเครื่องปั้นดินเผา เป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมจากประสบการณ์อย่างสูงยิ่ง ตั้งแต่การค้นหาเรียนรู้แหล่งดินเหนียว การเตรียมดิน การสร้างเตาที่ทำด้วยมืออย่างวิจิตรพิสดาร คงทน ถาวร โดยใช้ความรู้ทางสถาปัตยกรรม วิศวกรรม และวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติวิทยาที่เกิดจากการเรียนรู้

สังเกต เลือกสรร พัฒนา มาจนถึงปัจจุบัน และที่สำคัญนอกจากการเตรียมดิน ปั้นขึ้นรูปภาชนะ รูปลักษณะแบบต่าง ๆ แล้ว คือการใช้อุณหภูมิความร้อนเผาที่เหมาะสม ไล่ระดับจากความร้อนน้อย ๆ ไปถึงอุณหภูมิ ๒,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ องศาเซลเซียส โดยที่สมัยนั้นยังไม่มีเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ ในการตรวจวัดเป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากความชำนาญและช่างสังเกต และเข้าใจในองค์ความรู้ที่เป็น ภูมิปัญญานั้นเอง ซึ่งควรที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาไว้ให้มั่นคงยั่งยืนต่อไป

ด้วยเวลาเพียง ๑๕ นาที ไม่สามารถเล่าเรื่องราวเพื่ออธิบายถึงภูมิปัญญา และวิถีชีวิต ที่สำคัญของคนเกาะเกร็ดได้มากไปกว่านี้ หากทุกท่านได้มีโอกาสมาเยี่ยมชมเกาะเกร็ดท่านจะได้เห็น และสัมผัสวิถีชีวิต และภูมิปัญญาในมิติอื่น ๆ อีกมากมายที่ได้ชัดเจนจากกิจกรรมประจำวันของคน เกาะเกร็ด เช่น การประกอบอาหารคาว ขนมหวาน ที่มีเฉพาะในเกาะเกร็ดเท่านั้น เช่น แกงผล มะตาด แกงบวน ทอดมันหน่อกะลา รวมทั้งขนมจีนดั้งเดิมนับร้อย ๆ ปี ของชาวมอญ และเชื่อว่า ขนมจีนที่มีทั่วไปในประเทศไทยทุกภาคน่าจะกำเนิดจากชาวมอญ

ท้ายนี้ ขอสรุปให้เห็นภาพรวมของวิถีชีวิต และภูมิปัญญาในการดำรงชีพ และประกอบ อาชีพของชนชาวเกาะเกร็ด ดังนี้

๑. เกาะเกร็ดมีเนื้อที่ประมาณ ๒,๔๐๐ ไร่ แบ่งพื้นที่ปกครองเป็น ๗ หมู่บ้าน ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมีชนเกาะเกร็ดแบ่งเป็นชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายมอญ และชาวไทยมุสลิม

๒. วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชาวไทยบนเกาะเกร็ดอยู่ในหมู่บ้านที่ ๒, ๔ และหมู่บ้านที่ ๕ เป็นวิถีชีวิตของชาวสวน โดยทำสวนผลไม้เลิศรสมาดั้งเดิมเช่น ทุเรียน ชมพู่มาเหมี่ยว กล้วย และมะม่วง สภาพแวดล้อมร่มรื่นด้วยแมกไม้มานานาพันธุ์ โดยเฉพาะหมู่บ้านที่ ๒ มีสวนเกร็ดพุทธ สวยงามมาก และทำขนมหวานอันเลื่องชื่อยาวนาน

๓. วิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมอญ อยู่ ณ หมู่บ้านหมู่ที่ ๑, ๖ และหมู่ที่ ๗ เป็นวิถีชีวิต และภูมิปัญญาทางการอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ต้นแบบบ้านมอญ มีประเพณีแสดงภูมิปัญญา อันโดดเด่นในการสร้างความรัก ความสามัคคี และศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างสูงยิ่ง คือ ประเพณี สงกรานต์ ทำบุญออกพรรษา ทำบุญกลางวัน แหล่งผลิตขนมหวาน เช่น ขนมหันตรา ขนมผักกาด ขนมทองเอก ขนมทองหยอด ขนมฝอยทอง เป็นต้น

๔. วิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม อยู่ในหมู่บ้าน หมู่ที่ ๕ และ ๓ ใกล้ๆ แม่น้ำเจ้าพระยา ทำอุตสาหกรรมเสื้อผ้าบาติก ดำรงชีวิตแบบหลักการของศาสนาอิสลาม

รูปที่ ๒-๑๒ ศ. (พิเศษ) พรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มอบประกาศเกียรติคุณ ผู้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริม และอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมแก่ อาจารย์ ดร. พิศาล บุญผูก ปราชญ์ชุมชนเกาะเกร็ด

๔. การอภิปราย โดย นายนิสิต จันทรมวงค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี

ได้ให้ข้อมูลว่า จังหวัดนนทบุรีมีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญมากมาย โดยเฉพาะมรดกวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมวิถีชีวิตที่มีความโดดเด่นเข้มแข็ง เป็นรากเหง้าหรือทุนทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ แต่เป็นทุนที่ใช้ในการสร้างชาติบ้านเมืองมาแต่ครั้งก่อสร้างบ้านเมืองของเรา หากในแง่ของการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ จึงเป็นเรื่องยากในการอนุรักษ์ไว้ให้อยู่อย่างมั่นคง ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในการเชื่อมโยงวัฒนธรรมท้องถิ่น บูรณาการกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเข้มแข็งและอนุรักษ์ สืบสานมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนสืบไป

รูปที่ ๒-๑๓ นายนิสิต จันทรมวงค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี อภิปรายเรื่อง วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ของชุมชนชาวเกาะเกร็ด

วัฒนธรรมของไทยมีความลึกซึ้ง ละเอียดย่อนจะอย่างไรที่จะช่วยรักษาให้วัฒนธรรมคงอยู่กับชุมชน และประเทศชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ดที่มีกลิ่นอายของวัฒนธรรมแบบไทยมอญผสมกลมกลืนกันอย่างลงตัว เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา สถาปัตยกรรมอาคาร วัด บ้านเรือนแบบไทยมอญ เงินงบประมาณที่จังหวัดนนทบุรีขอรับการจัดสรรจากรัฐบาลนั้น เป็นงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งจังหวัดนนทบุรีมีแนวคิดในการสร้างถนนสายวัฒนธรรมรอบเกาะเกร็ด การพัฒนาท่าเทียบเรือการปรับปรุงก่อสร้างศาลาริมน้ำ การส่งเสริมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้ในพื้นที่ของตนเอง

เกาะเกร็ด มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมจำนวนมาก แต่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาดูแลบริหารจัดการค่อนข้างจำกัดมาก จึงอยากให้รัฐบาลให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งชุมชนจะได้รับประโยชน์โดยตรงอย่างแท้จริง

รูปที่ ๒-๑๔ ศ. (พิเศษ) พรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มอบประกาศเกียรติคุณ ผู้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริม และอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม แก่นายนิสิต จันทรมวงค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี

๕. การอภิปราย โดย นางสาวกิตติพร ใจบุญ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัย และพัฒนาสถาบัน วัฒนธรรมศึกษามรดกวัฒนธรรม

ได้ให้ข้อมูลว่า พระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นการออกกฎหมายเฉพาะเพื่ออนุวัติตามการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. ๒๐๐๓ ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นประเทศสมาชิกลำดับที่ ๑๗๑ เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยวัตถุประสงค์ของอนุสัญญานี้มีดังกล่าว คือ เพื่อสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เพื่อประกันว่าจะเคารพมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชุมชน กลุ่มชน และปัจเจกบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความตระหนักในระดับท้องถิ่นระดับชาติและระดับนานาชาติ ถึงความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

รูปที่ ๒-๑๕ นางสาวกิตติพร ใจบุญ อภิปรายเรื่อง วิถีชีวิต ภูมิปัญญาของชุมชนชาวเกาะเกร็ด

ข้อดีประการหนึ่งของการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้ คือ ประเทศสมาชิกสามารถเสนอรายการมรดกวัฒนธรรมของตนให้เป็นรายการมรดกวัฒนธรรมในระดับนานาชาติได้ ซึ่งประเทศไทยได้เสนอรายการโขน และนวดไทย เพื่อเป็นรายการตัวแทนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติต่อยูเนสโก โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่ผ่านมา

ความหมายของคำว่า “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ ปรากฏอยู่ในมาตรา ๓ ให้นิยามไว้ว่าหมายถึง ความรู้ การแสดงออก การประเพณีปฏิบัติ หรือทักษะทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านบุคคล เครื่องมือ หรือวัตถุ ซึ่งบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชน ยอมรับ และรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีการสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งโดยอาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตนนอกจากนี้ ยังได้นิยามคำว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่ม ที่มีความรู้มีการประเพณีปฏิบัติสืบทอด หรือมีส่วนร่วมในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น

มาตรา ๔ ของพระราชบัญญัติ กำหนดไว้ว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ได้รับการส่งเสริม และรักษาตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (๑) วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา
- (๒) ศิลปะการแสดง
- (๓) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล
- (๔) ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
- (๕) งานช่างฝีมือดั้งเดิม
- (๖) การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว
- (๗) ลักษณะอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจะเข้าลักษณะใดตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ตัวอย่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ได้รับการขึ้นบัญชีเป็น

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตาม พระราชบัญญัติฉบับนี้ มาตรา ๒๕ ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนด “ให้บรรดามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไว้อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ได้ขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัตินี้” ดังนั้น มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๒ ๒๕๕๘ รวมทั้งสิ้นจำนวน ๓๑๘ รายการ จึงได้รับการขึ้นบัญชีเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ ตัวอย่างเช่น นิทานยายกะตา ตำนานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว โขน หนังใหญ่ ประเพณีตักบาตรเทโว สงกรานต์ ลอยกระทง สำหรับอาหารไทย นวดไทย ผ้าแพรวา เครื่องจักสานย่านลิเภา มวยไทย กระบี่กระบอง เป็นต้น

การดำเนินการเพื่อส่งเสริม และรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประการหนึ่ง คือ การสำรวจ และจัดทำรายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งตามพระราชบัญญัติกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริม และรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ มีกรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน ๕ คน ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต ๑ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด และมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๖ คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษาด้านศิลปะการแสดง ด้านแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมประเพณี และเทศกาล ด้านความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านงานช่างฝีมือดั้งเดิมด้านการเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ด้านการบริหารจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หรือด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและชุมชนด้วย

การจัดทำรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลองค์ความรู้ รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกวัฒนธรรม ดำเนินการได้โดยอาศัยระเบียบคณะกรรมการส่งเสริม และรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งกำหนดแบบสำรวจมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อจัดทำรายการเบื้องต้นฯ จำนวน ๒ แบบ นั่นคือ (๑) แบบสำรวจมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (แบบ มก.๑) และ (๒) แบบจัดทำรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (แบบ มก.๒)

๖. การอภิปราย โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพศาล บุรินทร์วัฒนา อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ได้ให้ข้อมูลว่า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็น ๑ ใน ๙ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลมีพื้นที่จัดการศึกษา ๔ แห่งคือ สำนักงานอธิการบดี ตั้งอยู่ที่ตำบลหันตรา อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศูนย์วาสุกรี ศูนย์นนทบุรี และศูนย์สุพรรณบุรี มีพันธกิจในด้านการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ การสร้างงานวิจัยนวัตกรรม การบริการวิชาการสู่สังคมชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมบริหารจัดการที่ทันสมัย และมีธรรมาภิบาล

รูปที่ ๒ - ๑๖ ผศ.ดร.ไพศาล บุรินทร์วัฒนา อธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ อภิปรายเรื่อง วิถีชีวิต ภูมิปัญญาของชุมชนชาวเกาะเกร็ด

มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินการด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง สำหรับปีนี้มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานเพิ่มเติม โดยในส่วนของงานศิลปวัฒนธรรม ได้มีกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนในการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนกำหนดกิจกรรมและโครงการที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับแผนงาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยได้มีการจัดทำวิจัยภายใต้โครงการบูรณาการความรู้ในการพัฒนาแบบจำลองโบราณสถานพระที่นั่งสรรเพชญมหาราชาต ซึ่งได้มีการนำเสนอผลการวิจัย โดย ผศ.อำนาจ จำรัสจรูญผล หัวหน้าสาขาวิชาสถาปัตยกรรม เนื่องจากโบราณสถานเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ แต่โบราณสถานของไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่มีสภาพทรุดโทรมซึ่งจากการศึกษาพบว่า พระที่นั่งสรรเพชญมหาราชาตมีรูปแบบของภูมิปัญญา และงานศิลปกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องมาแต่อดีต คณะทำงานวิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมที่สูญหายไปโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและแนวคิดที่นำผู้วิจัยในงานโบราณเพื่อนำข้อมูลมาออกแบบแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาในด้านการออกแบบ การก่อสร้าง ตลอดจนสถาปัตยกรรมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทย ซึ่งในการจัดโครงการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมจะยึดหลัก ๓ ห ประกอบด้วย

๑ คือ หวงแหวน หมายถึง คนในเกาะเกร็ดจะต้องรัก ตระหนัก และหวงแหน ในศิลปวัฒนธรรม ประเพณีประจำท้องถิ่น การเล่นพื้นบ้าน มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ให้คงอยู่สืบไป โดยควรส่งเสริมในเรื่องการมีส่วนร่วม การปลูกจิตสำนึกในการรักและหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่น

๒ คือ ห้าม หมายถึง ห้ามดำเนินการใดที่ขัดต่อคุณภาพพื้นที่ของวัฒนธรรมเกาะเกร็ด ที่เป็นการทำลายความเป็นศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณีดั้งเดิมเข้ามาในเขตพื้นที่เกาะเกร็ด ซึ่งจะทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของเกาะเกร็ดเลือนหายไป

๓ คือ ให้ หมายถึง ควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีประจำท้องถิ่นของชุมชนชาวเกาะเกร็ดให้คงอยู่ ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมต่าง ๆ

ดังนั้น หากชุมชนชาวเกาะเกร็ดยึดหลักการดำเนินงานใน ๓ ประการข้างต้นแล้วจะนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน และจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนเกาะเกร็ดในความคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น

รูปที่ ๒-๑๗ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ถ่ายภาพร่วมกับคณะกรรมการการศึกษาฯ คณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี นายกเทศมนตรีเทศบาลนครปากเกร็ด นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด และคณะวิทยากร

๒.๔ การประเมินผลการเสวนา

การประเมินผลการจัดการเสวนา เรื่องวัฒนธรรม : วิถีชีวิตและภูมิปัญญา ชุมชน เกาะเกร็ด ครั้งนี้ จัดดำเนินการโดยคณะอนุกรรมการด้านศิลปะ และวัฒนธรรม ในคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งจัดในรูปโครงการตามยุทธศาสตร์การทำงานของคณะอนุกรรมการด้านศิลปะ และวัฒนธรรม เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมไทย

ดังนั้น รูปแบบการเสวนาจึงมีลักษณะเป็นการผสมผสานวิธีการให้ความรู้ ความเข้าใจ และแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้ฟัง กับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นวิทยากรบรรยาย และอภิปราย รวมทั้งมีการแสดง และสาธิตกิจกรรมวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชาวเกาะเกร็ด เช่นการทำอาหารของชุมชนเกาะเกร็ด การเล่นพื้นบ้านไทย การแต่งกายตามประเพณีดั้งเดิม รวมทั้งจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมาของเกาะเกร็ด ศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ค่านิยม ความเชื่อ และนิทรรศการการแต่งกาย ใช้ผ้าไทย และนิทรรศการประวัติความเป็นมาของเกาะเกร็ดให้ชมระหว่างการเสวนา และภายหลังเสร็จสิ้นการเสวนา

การประเมินผลการเสวนาครั้งนี้ โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้ร่วมโครงการตามปัจจัยที่กำหนดให้ผู้เข้าร่วมได้พิจารณา ซึ่งผลของการประเมินสรุปได้ดังนี้

๑. ทำการสำรวจความคิดเห็นผู้เข้าร่วมเสวนา โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) มี ๕ ระดับ คือเห็นด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยได้แจกแบบสอบถามไปทั้งหมด ๒๓๐ ชุด ได้คืนกลับมา ๑๔๘ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๓๕

๒. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ความคิดเห็น และเกณฑ์ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแยกเป็นรายด้าน รายข้อ และโดยรวมแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

๒.๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลสภาพลักษณะทั่วไปทางประชากรศาสตร์ โดยสถิติค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามดังปรากฏในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ รายละเอียดข้อมูลทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน/คน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๕๕	๓๖.๘๕
หญิง	๘๓	๖๓.๑๕*
รวม	๑๔๘	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
๒๐ - ๓๐ ปี	๘	๕.๓๖
๓๑ - ๔๐ ปี	๑๔	๙.๓๘
๔๑ - ๕๐ ปี	๗๘	๕๒.๖๖*
๕๑ ปีขึ้นไป	๔๘	๓๓.๐๐
รวม	๑๔๘	๑๐๐.๐๐
๓. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๗๔	๕๙.๕๘*
ปริญญาตรี	๖๐	๔๐.๒๐
ปริญญาโท	๑๔	๑๐.๒๒
สูงกว่าปริญญาโท	-	-
รวม	๑๔๘	๑๐๐.๐๐
๔. อาชีพ		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๔๘	๓๒.๑๖
ธุรกิจส่วนตัว	๗๖	๕๐.๙๒*
พนักงานบริษัท/ลูกจ้าง	๒๔	๑๖.๙๒
รวม	๑๔๘	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๑ (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน/คน	ร้อยละ
๕. แหล่งพำนักอาศัย		
ในพื้นที่เกาะเกร็ด	๕๑	๓๔.๑๗
นอกพื้นที่เกาะเกร็ด	๙๗	๖๕.๘๓*
รวม	๑๔๘	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑ แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มาเข้าร่วมเสวนา และชมกิจกรรมประกอบการเสวนาทั้งในห้องประชุม และบริเวณลานการแสดง พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๑๕ มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖๖ มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๕๘ มีอาชีพทำธุรกิจส่วนตัว ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๙๒ พำนักอาศัยนอกพื้นที่เกาะเกร็ด จำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๘๓

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาเข้าร่วมเสวนา และชมกิจกรรมประกอบการเสวนา ทั้งในห้องประชุม และลานกิจกรรม โดยวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าคะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังปรากฏผลในตารางที่ ๒ และมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

ระดับความคิดเห็นของค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{x})

๓.๖๗ - ๕.๐๐ หมายถึง เห็นด้วยระดับมาก

๒.๓๔ - ๓.๖๖ หมายถึง เห็นด้วยระดับปานกลาง

๑.๐๐ - ๒.๓๓ หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อย

ตารางที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น

รายการ	ความคิดเห็น / เห็นด้วย		
	\bar{x}	SD.	ระดับ
ด้านเนื้อหาและสาระการเสวนา			
๑. หัวข้อการเสวนา วัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด	๓.๘๔	๐.๗๑	มาก
๒. การเสวนาเชื่อมโยงเนื้อหาสาระได้ครบถ้วน	๓.๖๙	๐.๗๐	มาก
๓. ได้ข้อสรุปแนวทางการดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชุมชนเกาะเกร็ด	๓.๘๕	๐.๖๕	มาก
๔. วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทำหน้าที่เสวนา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด	๓.๙๖	๐.๖๙	มาก

ตารางที่ ๒ (ต่อ)

๕. ข้อมูลที่ได้จากการเสวนาเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม	๔.๑๐	๐.๗๔	มาก
รวม	๓.๘๘	๐.๗๑	มาก
ด้านบริบททั่วไปของการเสวนา			
๑. การให้บริการการต้อนรับและลงทะเบียน	๓.๗๑	๐.๗๖	มาก
๒. การให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม	๓.๗๐	๐.๗๐	มาก
๓. สถานที่การจัดเสวนา	๓.๕๐	๐.๖๕	ปานกลาง*
๔. อุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกในการสื่อสารเพื่อการเสวนา	๓.๕๔	๐.๗๙	ปานกลาง*
๕. การสื่อสารข้อมูลรายละเอียดล่วงหน้าเกี่ยวกับโครงการเสวนา	๓.๔๓	๐.๗๐	ปานกลาง*
๖. การจัดนิทรรศการเพื่อเสริมการเสวนา	๓.๗๔	๐.๖๘	มาก
๗. การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไทยและสาธิตวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด เกี่ยวกับการทำอาหาร การปั้นเครื่องดินเผา	๔.๑๐	๐.๗๑	มาก
๘. การจัดนิทรรศการชุดผ้าไทย	๓.๘๒	๐.๖๘	มาก
รวม	๓.๖๙	๐.๗๐	มาก
โดยรวมทั้งสองด้าน			
๑. ด้านเนื้อหาและสาระการเสวนา	๓.๘๘	๐.๗๑	มาก
๒. ด้านบริบททั่วไปของการจัดเสวนา	๓.๖๙	๐.๗๐	มาก
รวม	๓.๗๘	๐.๖๙	มาก

จากตารางที่ ๒ แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มาเข้าร่วมเสวนา และชมกิจกรรมประกอบการเสวนาทั้งในห้องประชุม และบริเวณลานการแสดงมีความคิดเห็นต่อการจัดเสวนาเรื่อง วัฒนธรรม : วิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด โดยรวมเห็นด้วย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๗๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x} = ๓.๘๘$, $\bar{x} = ๓.๖๙$) คือ ด้านเนื้อหา และสาระการเสวนา และด้านบริบททั่วไปของการจัดเสวนาตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบมีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านบริบททั่วไปของการจัดเสวนา คือ ข้อ ๓ สถานที่การจัดเสวนา ($\bar{x} = ๓.๕๐$) ข้อ ๔ อุปกรณ์ และเครื่องอำนวยความสะดวกในการสื่อสารเพื่อการเสวนา ($\bar{x} = ๓.๕๔$) และ ข้อ ๕ การสื่อสารข้อมูลรายละเอียดล่วงหน้า เกี่ยวกับโครงการเสวนา ($\bar{x} = ๓.๔๓$) นอกนั้นทุกข้อมีความคิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

๒.๔.๒ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

มีข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมการเสวนา และชมกิจกรรมประกอบการเสวนาทั้งในห้องประชุม และลานกิจกรรม รวบรวมตามที่ได้เห็นสมควรโดยลำดับความถี่ของความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันจากมากไปหาน้อยของจำนวนความถี่ปรากฏเป็นดังนี้

๑. จัดกิจกรรมประกอบการเสวนาทุกชนิดได้ดีมาก และสนุกสนาน จำนวน ๘ คน
๒. ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญา ชัดเจนมากขึ้นจำนวน ๕ คน
๓. ควรจัดสัมมนา หรือเสวนาบ่อย ๆ ในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด จำนวน ๓ คน
๔. เวลาในการจัดสัมมนา น้อยมาก ควรใช้เวลา ๑ วัน จำนวน ๓ คน
๕. ควรให้เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด และจังหวัดนนทบุรีเข้าร่วมเสวนาให้มากขึ้น จำนวน ๒ คน
๖. ขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมาช่วยจัดดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ไม่ควรพูดและโฆษณาอย่างเดียว จำนวน ๒ คน
๗. งบประมาณจัดสรรมาเพื่องานวัฒนธรรมมีน้อยมาก จำนวน ๒ คน
๘. การท่องเที่ยวมุ่งเน้นเชิงอนุรักษ์ให้มาก ๆ จำนวน ๒ คน

๒.๕ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๒.๕.๑ อภิปรายผล

จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมเสวนา และชมกิจกรรม พบว่ามีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยกับการจัดเสวนาเรื่องวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ดอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๗๘$) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้เข้าร่วมเสวนามีความต้องการที่จะต้องรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ดไว้ให้มั่นคง ยั่งยืนต่อไป เพื่อประโยชน์ต่อชนรุ่นหลังที่จะนำมาเป็นปัจจัยความรู้ในการศึกษา ค้นคว้า และสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง และสังคม อีกทั้งเป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ดที่เป็นพิเศษเฉพาะพื้นที่อันสำคัญของประเทศไทย ที่มีวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาอันโดดเด่นมากอย่างยิ่ง และจะกลายเป็นสัญลักษณ์ (Signature) ที่สำคัญประจำเกาะเกร็ดต่อไป จึงเป็นเหตุผลสำคัญยิ่งที่ทำให้ค่าระดับความเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลสำรวจของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (ท้องถิ่นปากเกร็ด : ๒๕๕๓) ได้กล่าวว่า เกาะเกร็ดประกอบด้วยชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายมอญ และชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามัคคี สันติสุข เป็นเวลายาวนานจนปัจจุบัน เพราะผูกพันด้วยวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิต และภูมิปัญญาอันโดดเด่นที่จะหาที่ใดจักเทียบได้ โดยเฉพาะวิถีชีวิตการทำมาหากิน ทำสวนผลไม้ที่เลิศรส ผลิตเครื่องปั้นดินเผา ได้สวยงามมากมายจากต้นตำหรับภูมิปัญญาดั้งเดิมแบบบ้านมอญ รวมทั้งแหล่งเลิศรสอาหารคาวหวานหลากหลาย และวิถีชีวิตผลิตอุตสาหกรรมผ้าไทยบาติกที่สวยงาม ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด

จากบริบทของการจัดเสวนาเพื่อเป็นปัจจัยเสริมประกอบพฤติกรรมพบการเสวนามีความคิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง คือ สถานที่การจัดเสวนาอุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกในการสื่อสารอาจเป็นเพราะปัจจัยสภาพแวดล้อม ของพื้นที่ศาลาการเปรียญวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร ซึ่งมีอุปกรณ์จำกัด ไม่เหมาะสำหรับใช้ในการประชุม เสวนา สัมมนา โดยเฉพาะ ห้องโถงแบบเปิดโล่งเพื่อระบายลม ไม่มีเครื่องปรับอากาศ คับแคบ การ แสดงภาพประกอบการบรรยายไม่ชัดเจนเพราะแสงสว่างจากภายนอกเข้ามาในห้องประชุมจึงเป็นอุปสรรคในการมองเห็นของผู้เข้าร่วมเสวนาในบางตำแหน่ง จึงทำให้มีความคิดเห็นเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลางได้

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารข้อมูลรายละเอียดล่วงหน้า เกี่ยวกับโครงการเสวนามีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเวลาในการเตรียมการน้อย ทำให้การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง จึงเป็นปัจจัยสำคัญทำให้มีระดับความคิดเห็นด้วยปานกลาง

๒.๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมเสวนา เรื่องวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด พบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก และมีความเห็นที่เป็นอิสระ (ในรูปความเรียง) ล้วนแล้วแต่ทุกคนมุ่งประสงค์ที่จะดำเนินการการอนุรักษ์ และพัฒนามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชาวเกาะเกร็ด ให้มั่นคงยั่งยืน และมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญให้คงอยู่ตลอดไป ดังนั้น จึงเห็นควรเสนอแนะดังนี้

๑. ข้อมูลการสำรวจจากการเสวนาครั้งนี้ ควรให้ภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง คือ จังหวัดนนทบุรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาจัดการวางแผนดำเนินการ เพื่อการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ดอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร่งด่วน

๒. เห็นควรเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนชาวเกาะเกร็ดได้รับทราบ และนำไปวางแผนดำเนินการร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด เพื่ออนุรักษ์ และพัฒนาวัฒนธรรมเกาะเกร็ดให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามนโยบายของรัฐบาลต่อไป

รูปที่ ๒-๑๘ ประธานคณะกรรมการด้านศิลปและวัฒนธรรม กล่าวปิดการเสวนา

รูปที่ ๒-๑๙ ศ. (พิเศษ) พรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สรงน้ำพระนันทมุนินทร์ พระพุทธรูปประจำจังหวัดนนทบุรี

รูปที่ ๒-๒๐ ศ. (พิเศษ) พรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพร้อมด้วย นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม พล.ต.อ. พิเชิต ควระเดชะคุปต์ ประธานคณะกรรมการการศาสนาฯ นายศรีศักดิ์ ว่องสงสาร ประธานคณะกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม นายนิสิต จันทรมวงค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี และ นายวิชัย บรรดาศักดิ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครปากเกร็ดกราบสักการะพระประธานในพระอุโบสถ วัดปรมย์ยิกาวาสวรวิหาร

รูปที่ ๒-๒๑ ศ. (พิเศษ) พรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รับมอบของที่ระลึก
จากพระราชญาณมงคล เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร

รูปที่ ๒-๒๒ ศ. (พิเศษ) พรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ถวายประกาศเกียรติคุณ
ผู้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย
แด่พระราชญาณมงคล เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร

งานแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของ
ชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

รูปที่ ๒-๒๓ คณะอนุกรรมการวิชาการเยี่ยมชมการจัดแสดงนิทรรศการผ้าไทย และแนวทางการอนุรักษ์
มรดกสถาปัตยกรรม ซึ่งจัดแสดงโดย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

รูปที่ ๒-๒๔ นายศรีศักดิ์ ว่องสังสาร ประธานคณะกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม และคณะ เยี่ยมชมการสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผา และการทำผ้าบาติกของชุมชนเกาะเกร็ด

รูปที่ ๒-๒๕ นายศรีศักดิ์ ว่องสงสาร ประธานคณะอนุกรรมการ และคณะเยี่ยมชมการสาธิตวิธีการ
ทำขนมไทย และผ้าบาติก ของชุมชนเกาะเกร็ด

สาริตวิธีการเล่นพื้นบ้านของชุมชนเกาะเกร็ด

รูปที่ ๒-๒๖ การเล่นแม่ง้อ้ย

รูปที่ ๒-๒๗ การเล่นรีรีข้าวสาร

รูปที่ ๒-๒๘ การเล่นเดินกะลา

รูปที่ ๒-๒๙ การแสดงรำมอญ

รูปที่ ๒-๓๐ การแสดงรำทะแยมมอญ

รูปที่ ๒-๓๑ การแสดงรำเปิดวงโปงลาง

รูปที่ ๒-๓๒ การแสดงรำพรม่านมิตร

รูปที่ ๒-๓๓ การแสดงระบำชวา

บทที่ ๓

แนวทางการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการ และ การใช้มาตรการทางกฎหมายเชิงสร้างสรรค์

คณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม ในคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการบริหารงาน วัฒนธรรมตามวิสัยทัศน์ “วัฒนธรรมไทยเป็นพลังของการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ” โดยมีความมั่นคง ความมั่งคั่งและความยั่งยืนเป็นเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน ภาควิชาการและภาคประชาสังคม

โครงการเสวนาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ดนี้ คณะอนุกรรมการ ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ได้ริเริ่มการใช้การเสวนาประเด็นทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นเครื่องมือในการ เหนี่ยวนำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม การปรับใช้ภูมิปัญญา การฟื้นฟูวิถีชีวิต ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การยกระดับมาตรฐาน ความปลอดภัย การส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการผสมผสานประโยชน์ของการอนุรักษ์และการพัฒนา เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ยังเป็นการผนึกกำลังของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารในการพัฒนา ประเทศด้วย

ในบทนี้มีสาระสำคัญอยู่ ๒ ประเด็น คือ

๑. แนวทางการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการ ทั้งภารกิจปกติ (Function) ภารกิจเชิงยุทธศาสตร์ (Agenda) และภารกิจเชิงพื้นที่ (Area) โดยประสานความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคชุมชน
๒. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายและการใช้มาตรการทางกฎหมาย เชิงสร้างสรรค์

สาระสำคัญทั้ง ๒ ประเด็นนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานด้านอื่นๆ นอกเหนือไปจากงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมได้อีกด้วย

แนวทางการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการ

การบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการ คือการบริหารงานด้านวัฒนธรรมทั้ง ๓ ภารกิจ พร้อมกันกล่าวคือภารกิจปกติ (Function) ภารกิจเชิงยุทธศาสตร์ (Agenda) และภารกิจเชิงพื้นที่ (Area) โดยประสานความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน ภาควิชาการและภาคประชาสังคม โดยใช้ผลการศึกษาและการวิจัยประกอบการดำเนินงานในการผสมผสานประโยชน์ของการอนุรักษ์ และการพัฒนาเข้าด้วยกัน ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

๑. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการ ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน ภาควิชาการและภาคประชาสังคม โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดนี้มีความเข้าใจในอำนาจหน้าที่และสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด รวมทั้งบทบาทของตนในงานวัฒนธรรม
๒. ขอบเขตเชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมและการปกครองไม่ได้ซ้อนทับกันพอดี การกำหนดขอบเขตเชิงพื้นที่ให้ชัดเจนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการ
๓. การศึกษาและการวิจัยเพื่อความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคน ชุมชน วัฒนธรรม และธรรมชาติของพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป จะต้องดำเนินการตั้งแต่ต้น แล้วใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจและการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม การศึกษา และการวิจัยนี้ควรดำเนินการโดยภาควิชาการในพื้นที่ร่วมกับปราชญ์ของชุมชน ซึ่งเป็นการจัดการความรู้และภูมิปัญญาไปพร้อมกัน
๔. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีความเห็นร่วมกันว่า วัฒนธรรมไทยเป็นพหุวัฒนธรรม ที่มีวัฒนธรรมย่อยแตกต่างหลากหลาย ผสมผสานโดยกระบวนการทางวัฒนธรรม ผ่านกาลเวลาและมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา การลดทอนวัฒนธรรมย่อยใดๆ มีผลต่อคุณค่า ความแท้ และ บูรณภาพของวัฒนธรรมไทยด้วยเสมอ
๕. การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ริเริ่ม ออกความคิดเห็น ตัดสินใจ รับผิดชอบ วางแผน ดำเนินการ แบ่งปันผลประโยชน์ ตรวจสอบ และติดตามผล พัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานวัฒนธรรมเป็นกลไก การดำเนินงานหลัก ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
๖. ประชาธิปไตย เป็นกลไกการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งทำให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการสร้างผลประโยชน์เชิงวัฒนธรรมและเชิงสังคมร่วมกับภาครัฐ เพิ่มเติมจากผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจที่ภาคเอกชนดำเนินการอยู่แล้ว
๗. สัมมาชีพชุมชน เป็นกลไกการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาด้วยวิถีทางวัฒนธรรมของชุมชน สืบสานภูมิปัญญา วัฒนธรรม เป็นภูมิคุ้มกันของภูมิทัศน์วัฒนธรรมและภูมิสังคมของตนเอง รวมทั้งเป็นกลไกในการนำผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนด้วย
๘. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นกลไกในการสร้างรายได้และการกระจายรายได้ โดยการปรับใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการสร้างผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจพร้อมกับผลประโยชน์เชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการนำเสนอ มรดกทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชุมชน และท้องถิ่นบนเวทีสากล

๙. กิจกรรมทางวัฒนธรรมนอกจากเป็นการนันทนาการแล้ว ยังเป็นกลไกแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการมีประสบการณ์ตรงกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญา ซึ่งเป็นการสร้างผลประโยชน์เชิงสังคมและเชิงการศึกษาสำหรับทุกช่วงอายุในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
๑๐. การสื่อความหมายทางวัฒนธรรม จะต้องสร้างการรับรู้คุณค่าและนัยสำคัญทางวัฒนธรรมของมรดกทางวัฒนธรรมนั้นๆตามระดับคุณค่าและนัยสำคัญ กล่าวคือ ระดับบุคคล ระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับกลุ่มจังหวัด ระดับประเทศ และ ระดับสากล

แนวทางการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการนี้มีความยืดหยุ่นตามบริบทต่างๆของวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งแนวทางที่คณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรมได้ริเริ่มไว้แล้วนี้สามารถนำไปต่อยอด ปรับปรุง พัฒนาและยกระดับเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคง ความมั่งคั่งและความยั่งยืนต่อไป

การปรับปรุงกฎหมายและการใช้มาตรการทางกฎหมายเชิงสร้างสรรค์

จากแนวทางการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการและแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๐ สภาพการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มของอนาคตโดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

๑. **วัฒนธรรมที่เป็นพลวัต** ซึ่งวัฒนธรรมมีการสั่งสม การคัดเลือก การปรับปรุง การปรับใช้ การสร้างสรรค์ การต่อยอด การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาและการสืบสานมาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา หากแต่กฎหมายที่มีอยู่มุ่งเน้นและเหมาะสมกับการบริหารงานวัฒนธรรมแบบหยุดนิ่ง หรือแบบซากวัฒนธรรมมากกว่า การหยุดความเป็นพลวัตและการย้อนกระบวนการทางวัฒนธรรมเป็นการลดคุณค่าของวัฒนธรรม
๒. **วัฒนธรรมที่มีชีวิต** เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของบุคคลและชุมชน ซึ่งเป็นสิทธิทางวัฒนธรรมตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ในมาตรา ๔๓ พร้อมกับได้กำหนดให้การร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองความหลากหลายมรดกทางวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทยไว้ในมาตรา ๕๐ รวมทั้งเป็นหน้าที่ของรัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการใช้สิทธิและการร่วมดำเนินการอนุรักษ์ พื้นฟูและส่งเสริมวัฒนธรรมทั้งของท้องถิ่นและของชาติไว้ในมาตรา ๕๗ ด้วย จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายเดิมและพัฒนากฎหมายเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ
๓. การเชื่อมโยงกฎหมายด้านวัฒนธรรมของไทยเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดและแนวทางสากล รวมถึงความสอดคล้องกับสนธิสัญญาและอนุสัญญาสากล ที่ประเทศไทยลงนามไว้ในฐานะรัฐภาคี เนื่องจากวัฒนธรรมไทยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมโลก

การปรับปรุงปรับปรุงกฎหมายเดิมและพัฒนากฎหมายเพิ่มเติมตามประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นต้องดำเนินการควบคู่ไปกับมาตรการทางกฎหมายเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ การบังคับใช้กฎหมายร่วมกับการใช้มาตรการทางสังคม มาตรการทางวัฒนธรรม มาตรการทางธุรกิจ มาตรการทางภาษี มาตรการทางการเรียนรู้ มาตรการทางการวิจัย มาตรการทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์และมาตรการเชิงสร้างสรรค์อื่นๆ

แนวทางการบริหารงานวัฒนธรรมแบบบูรณาการและการใช้มาตรการทางกฎหมายเชิงสร้างสรรค์ ที่คณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม ในคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ริเริ่มไว้โดยใช้เกาะเกร็ดเป็นตัวอย่างในการดำเนินการในการผสมผสานกำลังของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการบริการการพัฒนาโดยใช้วัฒนธรรมไทยเป็นพลังของการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

บทที่ ๔

ภูมินามเกาะเกร็ด

ดร.พิศาล บุญปลุก
ปราชญ์ทางด้านวัฒนธรรมในเกาะเกร็ด

๔.๑ ประวัติความเป็นมา

ลำน้ำเจ้าพระยาที่ไหลจากทางเหนือผ่านบ้านบางตะไนย์ บ้านใหม่ บ้านบางพูด และบ้านปากเกร็ด จากบ้านปากเกร็ดตรงบริเวณที่ลำน้ำไหลโค้งอ้อมเป็นรูปเกือกม้า ทำให้เกิดผืนดินเป็นแหลมยื่นไปตามความโค้งของลำน้ำเจ้าพระยา ตรงส่วนแคบที่สุดของแหลมได้มีการขุดทางน้ำเล็กๆ ๆ ที่ชาวบ้านเรียกว่า เกร็ด หรือ เตรีตมาก่อนที่จะมีการขุดคลองลัดเกร็ดเป็นทางการ ชาวบ้านใช้เป็นทางส่งน้ำเพื่อทำการเกษตร และสัญจรไปมาด้วยเรือขนาดเล็ก ชาวต่างประเทศได้ทำแผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนต่างๆ ตั้งแต่ปากน้ำจนถึงกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ.๒๒๓๐ นั้น ในแผนที่ปรากฏมีทางน้ำที่เรียกว่า เกร็ด นี้แล้ว

พ.ศ. ๒๒๖๕ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระแห่งกรุงศรีอยุธยา โปรดเกล้าฯ ให้ขุดขยาย “เกร็ด” ที่ชาวบ้านขุดไว้แต่เดิมให้มีความกว้าง และลึกมากขึ้น คือ กว้าง ๖ วา ลึก ๖ ศอก ยาว ๒๙ เส้นคลองนี้เรียกว่า คลองลัดเกร็ด การขุดคลองลัดเกร็ดเกิดขึ้นเนื่องจากการค้าทางสำเภามีมากขึ้น มีเรือชาวต่างชาติมาติดต่อค้าขาย และเจริญสัมพันธไมตรีทางการทูตกับกรุงศรีอยุธยามากขึ้น ทำให้เรือเหล่านั้นต้องเสียเวลามากเมื่อเดินทางถึงบริเวณลำน้ำโค้งที่ปากเกร็ด สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระจึงโปรดเกล้าฯ ให้พระธนบุรีเป็นแม่กองคุมคนจากหัวเมืองปากใต้คือ เมืองธนบุรี เมืองนนทบุรี เมืองสมุทรปราการ เมืองชลบุรี เมืองสมุทรสาคร เมืองสมุทรสงคราม เมืองนครชัยศรี (นครปฐม) และเมืองราชบุรี รวมคนได้หนึ่งหมื่น ขุดขยายเกร็ดที่มีอยู่เดิมนั้นให้กว้าง และลึกกว่าเดิม เพื่อให้เรือขนาดใหญ่สัญจรผ่านไปมาได้สะดวกทั้งยังสามารถลดเวลาในการเดินทางได้มากขึ้น

ทางด้านใต้ของเกร็ดเป็นที่ตั้งด่านขนอนบ้านปากเกร็ด ซึ่งมีมาก่อนที่จะมีการขุดคลองลัดเกร็ดอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. ๒๒๖๕ ด่านขนอนแห่งนี้มีเรือมาจอดรอรับการตรวจของเจ้าหน้าที่ด่านขนอนอยู่แล้วเมื่อมีการขุดคลองลัดเกร็ดทำให้การเดินทางเรือไปมาระหว่างปากน้ำเจ้าพระยาถึงกรุงศรีอยุธยาสะดวกขึ้น เพราะย่นระยะทางเดินเรือซึ่งแต่เดิมต้องอ้อมไปทางอ้อมเกร็ดต้องเสียเวลามาก ประกอบกับกรุงศรีอยุธยามีชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขาย และเจริญสัมพันธไมตรีมากกว่าแต่ก่อน บริเวณด่านขนอนบ้านปากเกร็ดซึ่งอยู่ปากคลองลัดเกร็ด ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมีเรือแพมาจอด เพื่อรอรับการตรวจของด่านขนอนบ้านปากเกร็ดมีจำนวนมากขึ้น

ในขณะเดียวกันเมื่อมีผู้คนเข้ามาอยู่บนพื้นที่ที่เป็นแหลมนี้มากขึ้น ด้วยเพราะเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก และอยู่ใกล้ด่านขนอนบ้านปากเกร็ด จึงเป็นชุมชนที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ได้มีการสร้างวัดในชุมชนกระจายอยู่ในบริเวณ

นี้ถึง ๙ วัด ปัจจุบันมี ๕ วัด ที่มีพระสงฆ์อยู่ อีก ๔ วัดเป็นวัดร้าง แม้มีการขุดคลองลัดเมื่อพ.ศ.๒๒๖๕ นั้นสภาพทางภูมิศาสตร์ของความเป็นเกาะในระยะแรกยังไม่ชัดเจน ยังคงเรียกกันว่าบ้านเตร็ดน้อย หรือบ้านเตร็ดน้อย หรือ เตรีง หรือ เกร็ด เช่นที่ปรากฏในแผนที่ ที่ชาวต่างชาติได้ทำไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๓๐ ในสมัยรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และเรียกชุมชนทางด้านอ้อมเกร็ดว่าบ้านแหลม ปัจจุบันนี้ยังมีชุมชนที่เรียกบ้านแหลมอยู่ในบริเวณด้านเหนือของฝั่งตรงข้ามเกาะเกร็ดนี้ถึงสามหมู่บ้าน คือ บ้านแหลมเหนือ บ้านแหลมกลาง และบ้านแหลมใหญ่ที่มีชื่อคลองตามชื่อของหมู่บ้าน ทั้งสามนี้ด้วย คือ คลองบ้านแหลมเหนือ (คลองคูวัดหรือคลองวัดอินทาราม) คลองบ้านแหลมกลาง และคลองบ้านแหลม (บ้านแหลมใหญ่หรือคลองพระอุดม)

ลัดเกร็ดด้านใต้ เป็นที่ตั้งด่านขนอนบ้านปากเกร็ดตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา

บริเวณปากคลองลัดเกร็ดที่อยู่ด้านใต้ของลัดเกร็ดนั้น เป็นที่ตั้งของด่านขนอนบ้านปากเกร็ดตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา เรียกบริเวณนี้ว่า ปากด่าน ภาษามอญเรียกว่า ปานกัง (ปาน แปลว่า ปาก ส่วน กัง แปลว่า ด่าน) ชุมชนบริเวณนี้เรียกว่า บ้านปากด่าน ซึ่งอยู่ทางด้านใต้ของเกาะเกร็ด (บริเวณบ้านเกร็ดตระการปัจจุบัน) ปากด่านครอบคลุมพื้นที่ทั้งสองฝั่งของปากคลองลัดเกร็ด ฝั่งตะวันออกอยู่ในเขตบ้านปากด่าน ตำบลบางตลาดฝั่งตะวันตกอยู่ในเขตบ้านปากด่าน ตำบลเกาะเกร็ด

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้คนมอญมาเริ่มฟื้นคืนชีวิตเกาะเกร็ด

เมื่อพม่าได้มาตั้งค่ายอยู่ที่หลังวัดกลางเกร็ดก่อนเสียกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๐๘ และเข้าตีกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๒๓๑๐ นั้น เกาะเกร็ดถูกพม่าเผาผลาญย่อยยับ ต่อมา พ.ศ. ๒๓๑๗ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้คนมอญที่มีพญาเจ่งเป็นหัวหน้าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร มาอยู่ที่ปากเกร็ด และเกาะเกร็ดในถิ่นชุมชนมอญดั้งเดิมก่อนเสียกรุงศรีอยุธยา เกาะเกร็ดมีชีวิตฟื้นคืนมาอีกครั้งเมื่อมีคนมอญมาเป็นนายด่าน และมาอยู่ที่เกาะเกร็ด พระเถระมอญที่อพยพมาครั้งนั้นได้บูรณะวัดต่างๆ ที่ถูกปล่อยทิ้งร้างให้เป็นวัดของชุมชน ในเวลาต่อมา ชาวบ้านที่มีความชำนาญในการทำเครื่องปั้นดินเผาได้มาเริ่มทำเครื่องปั้นดินเผาที่เกาะเกร็ดนอกจากคนมอญที่ได้อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแล้ว ต่อมา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีคนไทยที่หนีภัยสงครามก็ได้อพยพกลับมาอยู่ที่เกาะเกร็ดในสมัยนั้นด้วย โดยได้มาอยู่บริเวณด้านตะวันตกของเกาะเกร็ด คนไทยที่มาอยู่เกาะเกร็ดเป็นผู้มีความชำนาญ ในการทำสวนผลไม้ จึงเกิดผลไม้ที่มีรสดีนานาพันธุ์ มีชื่อต่าง ๆ ที่เกาะเกร็ดจนถึงปัจจุบัน

ที่มาของชื่อเกาะ

เมื่อแรกขุดคลองลัดเกร็ดนั้น สภาพความเป็นเกาะยังไม่ชัดเจน เพราะคลองหรือเกร็ดที่ขุดนั้นยังไม่กว้างมากนัก เป็นลำคลองกว้างเพียง ๖ วา ลึก ๖ ศอก ยาว ๒๙ เส้นเศษ จึงยังคงเรียก “เกร็ด” ตามที่เคยเรียกกันมาแต่เดิม และเรียกเช่นนี้ต่อ ๆ กันมาแม้ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังปรากฏหลักฐานว่าในช่วงที่สุนทรภู่เดินทางไปนมัสการพระพุทธรูป และไปกรุงเก่าเมื่อผ่านเกาะเกร็ดนั้นยังคงเรียกชื่อบริเวณนี้ว่า เกร็ด เช่นที่เคยเรียกกันมาแต่โบราณ ดังได้กล่าว เช่น

นิราศภูเขาทองว่า “ถึง เกิร์ต ย่านบ้านมอญแต่ก่อนเก่า ผู้หญิงเกล้ามวยงามตามภาษา
นิราศวัดเจ้าฟ้าว่า “ถึงปากเกิร์ตเตร็ดเตร่มาเร่ร้อน เทียวสัญจรตามระลอกเหมือนจอก
แหน มาถึงเกิร์ตเขตมอญสลอนแล ลูกอ่อนแอ้อุ้มจูงพระรุงพระรัง”

และในบัญชีรายจ่ายนิคมภัตพระสงฆ์ ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน
แต่พระสงฆ์ปี พ.ศ. ๒๓๖๗ เล่ม ๖๓ ได้พระราชทานแต่เจ้าอาวาสวัดปากอ่าว ในบัญชีได้ใช้คำว่า
เตร็จ ยังไม่เรียกเกาะเกิร์ต ดังนี้

วัดปากอ่าว เตรีจ ๑. พระธรรมวิสาระทะ ๔ ตำลึง

๒. พระบาทมหานาก เปรียญตรี ๑ ตำลึง ๒ สลึง

บริเวณเกาะเกิร์ตในครั้งนั้น จึงยังคงเรียกกันว่าเกิร์ต หรือ เตรีจ ตามชื่อคลองลัดมากกว่า
จะเรียกเป็น เกาะ ส่วนทางด้านตะวันตกที่แม่น้ำเจ้าพระยาไหลโอบล้อมไว้เวลานั้นเรียกว่า อ้อมเกิร์ตดัง
ปรากฏในหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษที่ได้กล่าวไว้ตอนที่นายสุดจินดา (สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหา
สุรสิงหนาท) หลบหนีพม่าเดินทางมาถึงบริเวณนี้ที่ว่า “ภอมาถึงบางบัวทองใน “อ้อมเกิร์ต” ก็ภอส
ว่างในที่นั้น” แม้ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ยังคงไม่มีการเรียก เกาะ
เกิร์ตดังปรากฏในหนังสือทำเนียบคณะสงฆ์ที่พิมพ์เมื่อ ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗) สำหรับที่เกาะเกิร์ตมี
รายชื่อวัด ตำบล และชื่อเจ้าอาวาสแจ้งไว้ ดังนี้ วัดปรมย์ยิกาวาส (วัดปรมย์ยิกาวาส) ปากเกิร์ต
พระคุณวงศ์ เจ้าคณะเมือง อุปัชฌาย์ วัดเสาชิง (วัดเสาชิงทอง) บ้านอ้อม พระครูวิเชียรมุณี เจ้าคณะ
แขวง วัดศาลากุน บ้านอ้อม พระสุน์ วัดมะขามทอง (วัดมะขามทอง) บ้านอ้อม พระโป๊ก วัดไผ่ล้อม
บ้านอ้อม พระตุ้ วัดปาลีไธย (วัดปาลีไธยก์) กลางเกิร์ต พระโล่ง วัดฉิมพลีสุธาวาส (วัดฉิมพลี
สุธาวาส) กลางเกิร์ต พระกลับ

ชุมชนบนเกาะเกิร์ต เมื่อ ร.ศ. ๑๒๓ ซึ่งตรงกับ พ.ศ. ๒๔๔๗ ในขณะนั้น มีการแบ่งชุมชน
เพียง ๓ ชุมชนเท่านั้น เนื่องจากยังมีผู้คนไม่มาก ตามหนังสือทำเนียบคณะสงฆ์ของกระทรวงธรรม
การได้กล่าวถึงชุมชนที่ตั้งวัดต่าง ๆ บนเกาะเกิร์ต คือ บ้านปากเกิร์ต บ้านอ้อม และบ้านกลางเกิร์ต

เกาะศาลากุน ชื่อแรกเกาะเกิร์ต

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ บริเวณบ้านปากเกิร์ตเมื่อยังเป็นที่ตั้งด่านขนอนอยู่นั้น ชุมชนด้าน
ใต้ของเกาะใกล้ด่านขนอน ที่เรียกกันว่าบ้านศาลากุน ซึ่งอยู่ระหว่างวัดศาลากุลและวัดชมพูราย
เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุน) ที่สมุหนายกบริหารราชการตั้งแต่สมัยรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
จนถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุน) เป็นพ่อค้า
เรือสำเภามาก่อนที่จะเข้ารับราชการทำการค้าขายร่ำรวยจนเป็นเจ้าของสำเภาหลายลำก่อนออกไป
ค้าขายต้องนำสำเภามาจอดรับสินค้าที่ด่านขนอนอยู่เป็นประจำ แต่ครั้งต้องจอดอยู่นาน เพื่อรอรับ
ซื้อสินค้า หรือต้องมีการซ่อมบำรุงเรือสำเภา เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุน) ได้สร้างศาลาสำหรับเป็นที่
จอดพักเรือสำเภา ให้ลูกเรือ และบริวารได้พักระหว่างรอรับซื้อสินค้าป่า และข้าว เพื่อไปขายที่
ประเทศจีน และรอการตรวจของด่านขนอนบ้านปากเกิร์ต ศาลานี้อยู่ชายน้ำ และเป็นจุดเด่นที่ผู้เดิน
ทางผ่านไปมาต้องพบเห็น อีกทั้งมีความสำคัญด้วยเป็นที่พักของเรือจำนวนมาก จนชาวบ้านเรียกชื่อว่า

ศาลาเจ้าสัวกุน หรือศาลาเจ้าคุณกุน จึงเรียกชุมชนนั้นว่า บ้านศาลากุน ด้วย ศาลากุนนั้นต่อมาได้กลายเป็นสมบัติของวัดที่อยู่ใกล้ ๆ วัดที่มีศาลาเจ้าคุณกุนอยู่หน้าวัดจึงเรียกชื่อวัดเหมือนชื่อศาลาว่า วัดศาลากุน (กุน) สันนิษฐานว่าศาลานี้สร้างไว้ที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณหน้าวัดศาลากุนในปัจจุบันนี้ และบริเวณใกล้ๆ ปากด้านยังมีศาลเจ้าแม่ทับทิมซึ่งเป็นที่เคารพของคนจีนที่มาทำการค้าทางเรือสำเภาในขณะนั้น

เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุน) เป็นผู้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา มาก ได้บูรณะวัดท้ายเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และได้สร้างศาลาที่พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ขณะดำรงฐานะเป็นพระยาพระคลัง เมื่อครั้งสุนทรภู่เดินทางไปนมัสการพระพุทธบาท ได้มีการฉลองศาลาที่พระยาพระคลังสร้างถวายพระพุทธบาท และได้มีละครคณะครุบุญยังที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น เดินทางจากกรุงเทพฯ มาแสดงในการฉลองศาลาครั้งนั้นด้วย ดังกล่าวไว้ใน

นิราศพระบาทที่ว่า “พอแรมค่ำหนึ่งวันนั้นท่านพระคลัง หาบุญยังไปฉลองศาลาลัย”

อีกทั้งท่านยังสร้างวัดใหญ่ที่จังหวัดสมุทรสงครามซึ่งเป็นบ้านเกิดของท่าน และที่วัดศาลากุน นอกจากได้ถวายศาลาเป็นของสงฆ์แล้วยังได้สร้างพระเจดีย์ และบูรณะวัดนี้ด้วยเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุน) เป็นต้นสกุล รัตนกุล ได้ถึงแก่อสัญกรรม ในสมัยรัชกาล พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลที่ วัดปรมย์ยิกาวาส ทั้งในช่วงการบูรณะวัด ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๑๗ - ๒๔๒๗ และหลังจากนั้น เป็นเวลาติดต่อกันนานกว่าสิบปี นอกจากนั้นพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับที่พระราชวังบางปะอินอยู่เสมอ เรื่องพระที่นั่งต้องผ่านคลองลัดเกร็ดประกอบกับในเวลานั้น คลองลัดเกร็ดมีความกว้างกว่าเดิม เพราะกระแสน้ำได้กัดเซาะตลิ่งพังมากขึ้น เป็นเหตุให้ลำคลองกว้างขึ้นสภาพการเป็นเกาะดูชัดเจนขึ้น การเรียกขานชื่อเกาะเริ่มมีขึ้นในช่วงเวลานี้ แต่ไม่ได้เป็นที่แพร่หลาย ส่วนจะเรียกว่า เกาะอะไรนั้น ได้นำเอาชื่อของชุมชนที่เป็นชื่อเรียกหมู่บ้านแถบนั้นมารวมกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีสภาพเป็นเกาะ จึงเป็นเกาะศาลากุน ตามชื่อหมู่บ้าน คือ บ้านศาลากุน รวมกับสภาพการเป็นเกาะ จึงเรียกว่า เกาะศาลากุน

ศาลากุน ได้เป็นชื่อชุมชนชนเกาะ และเกาะนี้ได้ชื่อว่า เกาะศาลากุน ซึ่งเป็นชื่อแรกของเกาะก่อนที่จะเรียกว่า “เกาะเกร็ด” ในปัจจุบันพื้นที่บนเกาะเป็นพื้นที่เพาะปลูกผลไม้รสเลิศ ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผลไม้ที่มีรสดีของเกาะแห่งนี้ คือ ลิ้นจี่ เป็นที่กล่าวขาน และนิยมในหมู่พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการที่ตามเสด็จมาที่วัดปรมย์ยิกาวาส กันอย่างมาก และกล่าวกันว่าลิ้นจี่ดีต้อง ลิ้นจี่เกาะศาลากุน

เกาะศาลากุน ปรากฏหลักฐานเป็นทางการในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่กล่าวถึงการปกครองของเกาะเกร็ดตามหนังสือรายงานของพระอินทรเทพบดีศรีสมุหเจ้ากรมตำรวจฯ ข้าหลวงรักษาราชการเมืองนนทบุรี ลงวันที่ ๑ ธันวาคม ร.ศ. ๑๑๘ (พ.ศ. ๒๔๔๒) กราบทูลพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงนครสวรรค์ฯ เสนาบดีกระทรวงนครบาล ได้กล่าวถึงเกาะศาลากุนเป็นตำบลที่รวมอยู่ในแขวงบ้านแหลมใหญ่ เรียกว่า “แขวงบ้านแหลมใหญ่ และเกาะศาลากุน” นอกจากนั้นโฉนดที่ดินทางราชการออกในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ใช้นามตำบลเกาะศาลากุนเป็นชื่อที่ปรากฏอยู่ในโฉนดที่ดินบนเกาะแห่งนี้ด้วย

จากเกาะศาลากุนมาเป็นเกาะเกร็ดและเกือบจะเป็นเกาะสำราญ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาที่เกาะเกร็ดหลายครั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ เสด็จพระราชดำเนินมาประทับแรมที่พลับพลาวัดเสาชิงช้า ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับพระอุดมญาณมุนี เมื่อครั้งเป็นพระครูวิเชียรมนี และเป็นเจ้าอาวาสวัดเสาชิงช้าในขณะนั้นว่า “เกาะนี้เป็นเกาะสำราญ” ด้วยพระองค์ทรงสำราญพระราชหฤทัยเมื่อได้มาประทับแรมที่เกาะเกร็ด ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการจัตระเบียบบริหารราชการ แห่งราชอาณาจักรสยาม ในรัชกาล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เกาะศาลากุนมีฐานะเป็นตำบล และเรียกว่า “ตำบลเกาะเกร็ด” เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอปากเกร็ด ขุนกำจัดภัย (พลอย ว่องสงสาร) อยู่ที่หมู่ที่ ๒ บ้านปากด่าน เกาะเกร็ด เป็นกำนันคนแรกของตำบลเกาะเกร็ด

การใช้คำว่า “เกาะเกร็ด” แสดงที่มาของชื่อนี้ได้ กล่าวคือ นำเอาคำสองคำมารวมกันคือ “เกาะ” ซึ่งเป็นสภาพทางภูมิประเทศของพื้นที่บริเวณนี้ และ “เกร็ด” ซึ่งเป็นชื่อดั้งเดิมของชุมชนแห่งนี้ที่เรียกกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เนื่องจากมีการขุดทางน้ำที่เรียกว่า “เกร็ด” มาแต่โบราณ เมื่อนำคำสองคำนี้มารวมกันจึงเรียกว่า “เกาะเกร็ด” และเป็นชื่อของเกาะ และตำบลมาจนถึงปัจจุบันนี้ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๕ - ๒๕๐๐ จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีดำริที่จะสร้างที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (สำหรับฤดูร้อน) ที่เกาะเกร็ด ได้ทำการสร้างเขื่อนตรงบริเวณปากด่านและเตรียมสร้างอาคารในบริเวณนั้น และมีโครงการที่จะเปลี่ยนชื่อเกาะเป็น เกาะสำราญ แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มาเป็นนายกรัฐมนตรี โครงการดังกล่าว จึงถูกยกเลิกไป บริเวณที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เตรียมการจะสร้างสถานที่ประชุมที่นั่น ต่อมาได้ใช้เป็นสถานฝึกอาชีพบ้านเกร็ดตระการของกรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในปัจจุบัน

๔.๒ สภาพภูมิศาสตร์ และที่ตั้ง

สภาพทางกายภาพ เกาะเกร็ดเป็นเกาะขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีแม่น้ำเจ้าพระยาโอบล้อมทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันตก และทิศใต้ ทางทิศตะวันออกมีคลองลัดเกร็ดโอบล้อมไว้อีกด้านหนึ่งเนื่องจากแม่น้ำเจ้าพระยาไหลโค้งอ้อม พื้นดินที่แม่น้ำเจ้าพระยาไหลโค้งอ้อมจึงเป็นเสมือนแผ่นดินยื่นออกเป็นแหลม มีลักษณะโค้งตามลำน้ำ เมื่อมีการขุดคลองลัดเกร็ดเกิดเป็นเกาะเกร็ด รูปร่างของเกาะเกร็ดจึงคล้ายถูที่มีปากถูด้านคลองลัดเกร็ด ก้นถูมีลักษณะโค้งมนทางด้านอ้อมเกร็ด

สภาพพื้นที่บนเกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ราบลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านอ้อมเกร็ดจากบ้านท่าหน้า หมู่ที่ ๕ ตำบลเกาะเกร็ด ย้อนไปตามความโค้งของเกาะเกร็ด จนถึงด้านทิศใต้ของหมู่ที่ ๒ ตำบลเกาะเกร็ด ใกล้ปากคลองลัดเกร็ดที่บ้านลำพวยราย หรือบ้านชมพวยราย เป็นที่ลุ่มชายเลน ชานน้ำ แต่เดิมลักษณะนิเวศธรรมชาติมีต้นลำพูขึ้นอยู่ตามริมแม่น้ำที่เป็นเลนโคลน เป็นแนวยาวตลอดริม

แม่น้ำ มีชาวบ้านปลูกบ้านอยู่ประปรายตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา และทำสวนผลไม้กันมาก โดยสามารถแบ่งพื้นที่ได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. พื้นที่ริมคลองลัดเกร็ดตั้งแต่วัดปรมย์ยิกาวาสไปทางใต้ของเกาะเกร็ด ที่หมู่ที่ ๑ ตำบลเกาะเกร็ดถึงบ้านปากด่าน และบ้านเกร็ดตระการในหมู่ที่ ๒ ตำบลเกาะเกร็ดเป็นที่ราบ ชาวบ้านปลูกบ้านกันอย่างหนาแน่นตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา และริมคลองลัดเกร็ด

๒. พื้นที่กลางเกาะเกร็ดเป็นที่ราบลุ่มแต่เดิมมีการทำนากันมาก และมีต้นตาลขึ้นอยู่ทั่วพื้นที่กลางเกาะเกร็ด จึงมีการทำน้ำตาลโตนดพร้อมกับทำนาทำสวนด้วย ปัจจุบันเป็นสวนผลไม้ การทำนาได้เลิกมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๕

การเดินทางไปเกาะเกร็ด ต้องเดินทางด้วยเรือเท่านั้น ไม่มีสะพานจากแผ่นดินใหญ่ไปที่เกาะเกร็ด บนเกาะเกร็ดไม่มีรถยนต์ มีแต่จักรยาน และจักรยานยนต์เท่านั้น

อาณาเขตของตำบลเกาะเกร็ด

ตำบลเกาะเกร็ด มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ในอำเภอปากเกร็ด ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อ แม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด

จังหวัดนนทบุรี

ทิศใต้ ติดต่อ แม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด

จังหวัดนนทบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อ แม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

หมู่บ้านต่างๆ บนเกาะเกร็ด

ตำบลเกาะเกร็ด แต่เดิมแบ่งการปกครองออกเป็น ๑๑ หมู่บ้าน ปัจจุบันตำบลเกาะเกร็ดแบ่งการปกครองเป็นหมู่บ้าน ๗ หมู่บ้าน การตั้งหมู่บ้านจากหมู่ที่ ๑ ถึงหมู่ที่ ๗ ตั้งเวียนขวาตามเข็มนาฬิกา

หมู่ที่ ๑ บ้านลัดเกร็ด แต่เดิมคือบ้านปากเกร็ดคนมอญเรียก กวานปักเกร็ดอยู่ระหว่างวัดปรมย์ยิกาวาสถึงวัดป่าเลไลยก์ ในคลองลัดเกร็ดแบ่งเป็นสองชุมชน คือ บ้านบน มอญเรียกว่า กวานอะตาว (กวาน แปลว่า หมู่บ้าน อะตาว แปลว่า บน) จากวัดปรมย์ยิกาวาสไปถึงกลางลัดเกร็ด ถัดจากนั้นไปถึงวัดป่าเลไลยก์เป็นบ้านล่าง มอญเรียก กวานฮาโม (ฮาโม แปลว่า ล่าง) มีวัดฉิมพลีสุทาวาส และวัดป่าเลไลยก์ (วัดร้าง) อยู่ในหมู่ที่ ๑

หมู่ที่ ๒ บ้านศาลากุนนอก อยู่ทางด้านใต้ของเกาะเกร็ดในคลองลัดเกร็ด ถัดจากวัดป่าเลไลยก์ไปทางใต้ มีชุมชนอยู่ในหมู่ที่ ๓ ชุมชน คือ

บ้านปากด่าน (ใกล้บ้านเกร็ดตระการ) เมื่อครั้งที่มีการตั้งด่านขนอนบ้านปากเกร็ดชุมชนนี้ อยู่ใกล้ด่านขนอน จึงเรียกว่า บ้านปากด่าน ชาวบ้านปากด่านไปทำบุญที่วัดกลางเกร็ดซึ่งอยู่ฝั่งตะวันออกของคลองลัดเกร็ด

บ้านลำพูนอยู่บริเวณปากคลองลัดเกร็ดไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านตะวันตกของบ้านเกร็ดตระการในปัจจุบัน แต่เดิมริมแม่น้ำเจ้าพระยามีต้นลำพูขึ้นมาก จึงเรียกบ้านลำพูน มีวัดลำพูนหรือวัดชมพูนาย (วัดร้าง) เป็นวัดของชุมชน

บ้านศาลากุนนอก เป็นชุมชนที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างวัดลำพูนและวัดศาลากุล มีวัดศาลากุลเป็นวัดของชุมชน ในชุมชนบริเวณนี้ ศาสตราจารย์ ดร.เชื้อ ว่องส่งสารได้บรรยายถึงความงามของชุมชนนี้ในยามค่ำ ที่งดงามด้วยแสงหิ่งห้อย ดังนี้

บ้านปากด่านย่านน้ำ	แลไกล
ติดวัดชมพูนาย	อะคร้าว
ยามค่ำหิ่งห้อยฉาย	แสงส่อง
แวววับส่องแสงเคล้า	คลาคล้าท่องนที

หมู่ที่ ๓ บ้านศาลากุนใน (บ้านคลองศาลากุน) อยู่ทางทิศใต้ของเกาะเกร็ด มีวัดศาลากุลเป็นวัดของชุมชน

หมู่ที่ ๔ บ้านคลองสระน้ำอ้อย อยู่ถัดจากหมู่ที่ ๓ อยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะเกร็ดมีวัดจันทร์ (วัดร้าง) อยู่ในหมู่ที่ ๔ ที่มาของชื่อบ้านคลองสระน้ำอ้อย สืบเนื่องมาตั้งแต่ครั้งสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัง และสร้างวัดจำนวนมาก การตกแต่งลวดลายประดับทั้งวัง และวัดในรัชกาลนี้ส่วนมากเป็นศิลปะจีนซึ่งใช้ปูนดำมาปั้นลายประดับตกแต่งโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ปูนที่ใช้ปั้นลายต้องมีน้ำอ้อยเป็นส่วนผสมที่สำคัญอย่างหนึ่งในบรรดาส่วนผสมอื่น ๆ ซึ่งมีปูนขาว ทรายละเอียด กาวที่ทำจากหนังสัตว์ และน้ำอ้อยที่เคี่ยวจนเหนียวข้นมาผสมกับส่วนผสมอื่น ๆ ดังกล่าว แล้วนำมาโคลกในครกเหล็กหรือครกหินขนาดใหญ่จนเหนียวเข้ากันดี ซึ่งเรียกว่า ปูนดำ จากนั้นจึงนำมาปั้นเป็นพระพุทธรูป เทวรูป หรือลายประดับอาคารต่าง ๆ

บริเวณเกาะเกร็ดเป็นแหล่งปลูกอ้อยที่เจริญงอกงามได้เร็ว น้ำอ้อยมีคุณภาพดี ทางราชการจึงให้ชาวบ้าน บ้านคลองสระน้ำอ้อยมีหน้าที่เคี่ยวน้ำอ้อยให้หลวงไปสร้างวัง และสร้างวัด เช่นเดียวกับบ้านเท่าอิฐ ต้องทำอิฐให้หลวงไปสร้างวัง และสร้างวัดเช่นกัน

ที่วัดปรมัยยิกาวาส และวัดเสาชงทอง ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ยังคงมีครกเหล็กขนาดใหญ่ที่ใช้ตำปูนเพื่อใช้ในการปั้นลายประดับโบสถ์ วิหาร และศาสนสถานในวัด สิ่งของเหล่านี้ยังคงเก็บไว้อยู่ที่วัด อีกทั้งในชุมชนนี้มีวงปีพาทย์มอญที่มีชื่อคือ วงปีพาทย์มอญครูสงบ แผงรอด

หมู่ที่ ๕ บ้านท่าน้ำ อยู่ทางทิศเหนือของเกาะเกร็ด ถัดจากหมู่ที่ ๔ มีวัดมะขามทอง (วัดร้าง) อยู่ในหมู่ที่ ๕ บ้านท่าน้ำเดิมเป็นท่าที่ขนส่งข้าวเปลือกที่ปลูกภายในเกาะลงเรือเพราะบ้านท่าน้ำมีการทำนากันมาก และที่บ้านท่าน้ำแห่งนี้ จะมีชาวบ้านมาร่วมฉลองมาร่วมสนุกกันมากในวันตรุษ มีการเล่นกีฬาพื้นบ้าน เช่น ชักเย่อ ตะกร้อ เป็นต้น

หมู่ที่ ๖ บ้านเสาชงทอง บ้านเสาชงทองนี้เรียกตามชื่อที่ทางการกำหนด แต่ชาวบ้านโดยเฉพาะคนมอญเรียกว่า บ้านตะวันตก เพราะอยู่ทางทิศตะวันตกของชุมชน มอญเรียกว่า กวานอาล้าต (อาล้าต แปลว่า ตะวันตก) บ้านเสาชงทองมีชุมชน ๒ ชุมชน คือ บ้านกลาง เริ่มต้นจากวัดไผ่

ล้อมถึงวัดเสาชิงช้ามอญเรียกชุมชนนี้ว่า กวานโด้ แปลว่า บ้านกลาง เพราะตั้งอยู่กลางระหว่างวัดไผ่ล้อม และวัดเสาชิงช้า จากวัดเสาชิงช้าไปถึงบ้านท่าน้ำหมู่ที่ ๕ มอญเรียกว่า กวานอาล้าต แปลว่า บ้านตะวันตกหรือบ้านล่าง หมู่ที่ ๖ มีวัดไผ่ล้อม และวัดเสาชิงช้าเป็นวัดของชุมชน

หมู่ที่ ๗ บ้านโอง่าง อยู่ทางทิศเหนือของเกาะเกร็ด ระหว่างวัดไผ่ล้อม และวัดปรมย์ยิกาวาส มอญเรียกหมู่บ้านนี้ว่า กวานอาม่าน (อาม่าน แปลว่า เครื่องปั้น) เป็นชุมชนคนมอญที่เคยทำเครื่องปั้นดินเผาจากหมู่บ้านกวานอาม่านในเมืองมอญ ได้มาทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นแห่งแรกที่หมู่บ้านนี้ในสมัยธนบุรี

นายพลอย ว่องส่งสาร เป็นกำนันตำบลเกาะเกร็ดคนแรก ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนในราชทินนาม ขุนกำจัตถัย และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖ ตำบลเกาะเกร็ด ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหมื่นในราชทินนาม หมื่นสำนักนิคมคุปต์

บ้านโอง่างเป็นแหล่งรวมวงปีพาทย์มอญที่มีชื่อเสียงหลายคณะ คือ

- วงปีพาทย์มอญพระยาพิไชยบุรินทร์รา (นวม ไตลังคะ)
- วงปีพาทย์มอญครูบุญทิว ศิลปะดุริยางค์
- วงปีพาทย์ครูสมจิต รนขาว
- วงปีพาทย์ครูจรัญ รนขาว

ผู้คนบนเกาะเกร็ด

ผู้คนบนเกาะเกร็ดประกอบด้วยชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายมอญ และชาวไทยมุสลิม ชาวไทยตั้งชุมชนอยู่ที่หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ และหมู่ ๕ มีอาชีพเกษตรกรรมทำสวนผลไม้ ได้แก่ ทุเรียน มะม่วง ชมพู่ กล้วย และส้มโอ เป็นอาชีพหลัก มีวัดศาลากุลเป็นวัดของชุมชน หมู่ที่ ๒ และหมู่ที่ ๓ ส่วนชุมชนหมู่ที่ ๔ และหมู่ที่ ๕ มีวัดแสงสิริธรรม และวัดใหญ่สว่างอารมณ์ซึ่งอยู่ตรงข้ามเกาะเกร็ด เป็นวัดของชุมชน

ชาวไทยเชื้อสายมอญ ตั้งชุมชนอยู่ที่หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๗ ประกอบอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลักมาก่อน ปัจจุบันหลายครอบครัวได้เลิกการทำเครื่องปั้นดินเผาไป ประกอบอาชีพอื่น มีวัดปรมย์ยิกาวาส วัดเสาชิงช้า วัดไผ่ล้อม และวัดฉิมพลีสุทธาวาสเป็นวัดของชุมชน คนไทยเรียกชุมชนหมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๗ ว่า บ้านมอญ

ชาวไทยมุสลิม ตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่ที่ ๒ และหมู่ที่ ๓ มีมัสยิดท่าอิฐ ที่ตำบลท่าอิฐเป็นสถานปฏิบัติศาสนกิจ

วิถีชีวิตชาวบ้านเกาะเกร็ด

ผู้คนบนเกาะเกร็ดประกอบด้วยชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายมอญ และชาวไทยมุสลิม วิถีชีวิตของชุมชนจึงมีลักษณะหลากหลาย อีกทั้งมีอาชีพต่าง ๆ คือ

วิถีชีวิตของชาวไทย ซึ่งอยู่หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ และหมู่ที่ ๕ เป็นวิถีชีวิตของชาวสวน มีการทำสวนผลไม้ต่าง ๆ เช่น ทุเรียน ชมพู่มาเหมี่ยว กล้วย และมะม่วง เป็นต้น สภาพแวดล้อมส่งเสริมด้วยแมกไม้نانาพันธุ์

นอกจากจะรื้อฟื้นด้วยสวนผลไม้แล้ว ในชุมชนหมู่ที่ ๒ มีสวนเกร็ดพุทธที่ส่งเสริมด้วยบรรยากาศแบบธรรมชาติ และศูนย์สาธิตการทำขนมหวานต่างๆ ที่บ้านคุณแ้ว หมู่ที่ ๔ ตำบลเกาะเกร็ด

วิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งอยู่หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๗ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่สวยงามและมีชื่อเสียงและเป็นหมู่บ้านผลิตภัณฑ์ OTOP เครื่องปั้นดินเผาต้นแบบบ้านมอญ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอาหารรสเลิศ เช่น ทอดมันหน่อกะลา หมี่กรอบ และขนมหวาน เช่น หันตรา ขนมผักกาด ทองเอก จำมงกุฏ ทองหยอด ฟอยทอง ด้านศิลปวัฒนธรรมมอญยังคงสืบทอดปฏิบัติอยู่ในชุมชน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทำบุญวันออกพรรษา ประเพณีทำบุญกลางบ้าน เป็นต้น

วิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม เป็นชุมชนอยู่ในหมู่ที่ ๒ และหมู่ที่ ๓ ตำบลเกาะเกร็ดใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา ชาวบ้านทำผ้าบาติกที่สวยงาม และดำรงวิถีชีวิตตามหลักการของศาสนาอิสลาม เช่น การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การไปบำเพ็ญบุญที่นครเมกกะฮ์ เป็นต้น

บทที่ ๕

“เกาะเกร็ดร้อยกรอง”

ประพันธ์โดย
ศาสตราจารย์ ดร.เชื้อ ว่องส่งสาร

เนื้อหาสาระเกี่ยวกับสภาพทั่วไป และข้อมูลพื้นฐาน ตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรีได้มีการกล่าวถึงแล้วในเบื้องต้น แต่ยังมี การสาธยายถึงเกาะเกร็ด ในแง่มุมต่าง ๆ ในลักษณะบทร้อยกรองที่เป็นความรู้เชิงอรรถรส มีหลากหลายรูปแบบ อาทิ กลอนแปดลิลิตเกาะเกร็ด ดอกสร้อย เรื่องวัดบนเกาะเกร็ด โครงสี่เรื่องเจ้าพ่อศักดิ์สิทธิ์บนเกาะเกร็ด นับเป็นการเสริมเพิ่มเติมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับความเป็นเกาะเกร็ดในเชิงวัฒนธรรม ด้านค่านิยม ความเชื่อ วิถีชีวิต และศาสนา บทร้อยกรองเหล่านี้ประพันธ์โดยปราชญ์ผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ศาสตราจารย์ ดร.เชื้อ ว่องส่งสาร ท่านเป็นชาวเกาะเกร็ดโดยกำเนิด วงศ์ตระกูลของท่านเป็นที่เคารพนับถือของคนในเกาะเกร็ด มาเป็นเวลายาวนาน ปู่ของท่านคือ นายพลอย ว่องส่งสาร เป็นกำนันตำบลเกาะเกร็ดคนแรก ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนกำจัดภัย ชีวิตในวัยเด็กของท่าน ได้จดจำรำลึกเกี่ยวกับวัฒนธรรม ไทยมอญ บนเกาะเกร็ดเป็นอย่างดี หากจะห่างเหินไป เมื่อท่านได้ไปศึกษาวิชาการสัตวแพทย์ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและต่างประเทศ เมื่อกลับจากการศึกษามารับราชการ ณ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรฯ จนเกษียณอายุราชการ ในตำแหน่งรองอธิบดี และคณบดีคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้วยความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และถิ่นกำเนิด ท่านได้อุทิศกำลังใจ กำลังกาย และทุนทรัพย์ สติปัญญา มาพัฒนา ด้านศิลปวัฒนธรรม การศึกษา ให้กับชุมชนเกาะเกร็ดจนกระทั่ง อายุ ๙๕ ปี จนเป็นที่ยอมรับ ชาบซึ้ง และประทับใจของคนเกาะเกร็ดตราบนานทุกวันนี้ จากผลงานที่ท่านได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด และเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม อย่างเด่นชัด ส่งผลให้ได้รับการยกย่อง จากจังหวัดนนทบุรี ให้เป็น “นักพัฒนาผู้สูงอายุดีเด่นตัวอย่าง” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นบุคคลแรก และปีแรกในการเริ่มมีโครงการในคราวนั้น

คณะผู้จัดทำเอกสารรายงานการเสวนาฉบับนี้ จึงขออนุญาต นำผลงานทางวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมร้อยกรอง ที่เกี่ยวข้องกับเกาะเกร็ดของท่านมาบันทึกไว้ จักได้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า ของประชาชนคนทั่วไป ดังต่อไปนี้

เกาะเกร็ด

เกาะเกร็ดคนสองเฒ่า
 คนไทยอยู่มานาน
 ทั้งสองเกื้อการุณ
 ไทยมอญแบ่งเป็นตรา
 พวกเก่าอยู่เริ่มแรก
 มอญแรกมาพร้อมกัน
 พระเจ้าตากสินรบพม่า
 อยู่เกาะเกร็ดเริ่มมี
 พระสุเมธจารย์เฒ่า
 สร้างวัดปากอ่าวพลัน
 ส่วนไทยอยู่มาเดิม
 อาชีพทำสวนเพียง
 เกาะเกร็ดเจ็ดหมู่บ้าน
 ถานะเป็นตำบล
 กำนันพลอยเป็นคนแรก
 ปกครองงานก้าวเดิน
 มอญไทยเข้ากันได้
 ผิดถูกก็คอยเตือน
 ได้รับบรรดาศักดิ์
 “ขุนกำจัดภัย” มา

นำเรื่องเก่ามาเล่าชาน
 คนรามัญอพยพมา
 ต่างเกื้อหนุนนานนักหนา
 เก่าใหม่มาอาศัยกัน
 ชุตคลองแยกเป็นอาคารรณ์
 สมัยนั้นกรุงธนบุรี
 แล้วก็พาพวกมอญหนี
 สร้างเจดีย์เป็นสำคัญ
 มอญรุ่นเก่าได้สร้างสรรค์
 เจดีย์นั้นดูแล้วเอียง
 ต่อมาเสริมมีชื่อเสียง
 บอกสำเนียงเชื้อจีนมา
 มีกำนันปกครองหนา
 เป็นบุญล้นคนอยู่เพลิน
 ซึ่งย้ายแยกคนสรรเสริญ
 จึงเจริญทั่วทุกคร้วเรือน
 หาที่ไหนเสมอเสมียน
 มิลืมเลือนตลอดมา
 ที่รู้จักกันนักหนา
 เป็นศรีสง่าแก่วงศ์วาร

ลิลิตเกาะเกร็ด

ร้าย ศรีสิทธิแผ่พิศาล ตระการทั่วแหล่งหล้า ธาราผ่านไหล ไค้งคด กำหนดเป็นแหล่งยุทธ
 ภูมีย่าน กันข้าศึกทางน้ำ จักรรายกล้าอยุธยา เป็นเหตุมีชื่อบ้านปากด่าน สกัตกั้นปัจจามิตรทาง
 ทะเลมาสู่ เป็นแหล่งเป็นลู่คอยป้อง สู้ศึกแสนยาที่ต้อง กล่าวไว้ สำคัญ แลนา

บ้านปากด่านย่านน้ำ	แลไกล
ติดวัดชมภูราย	อะคร้าว
ยามค้าหิงห้อยฉาย	แสงส่อง
วาววับร่องรอยราว	สวดสิ้นแสงไสว

ร้าย จักกล่าวความตามประวัติ บัญญัติไว้ในจดหมายเหตุ ชนชาติฝรั่งเศสชื่อฟอร์ยง โดยสารเรือฝรั่งเศสประเทศ เขตแดนกรุงศรีอยุธยา รอนแรมมาจากปากน้ำ จำพุทธศักราชกล่าวไว้ว่า ได้สองพันสองร้อยสามสิบแปด ลอยล่องย้ายจากนาวาใหญ่ ใช้เรือพายลำเล็กสู่เมืองกรุง สิบห้า รัตริ่มงตามลำน้ำจึงถึงอยุธยาค้าเสียดฟ้า เมืองหลวง

ตามประวัติกล่าวไว้	นานมา
ลอยล่องในนาวา	รีบจำ
จวบถึงสิบห้ารา	ตรีล่วง
นับแต่จากปากน้ำ	สู่เข้าอยุธยา

ร้าย จักกล่าวความตามเรือผ่าน หลายย่านหลายถิ่นนามบอก จากบางกอกทวนน้ำพาย วาดถึงย่านเมืองตลาดขวัญ แถวถิ่นนั้นยกเป็นเมือง สมัยเรื่องรุ่งอุปถัมภ์ พระเจ้าทรงธรรมทรง ประกาศ ตลาดขวัญเป็นเมืองใหญ่ ตกในราวพุทธศักราชสองพันเก้าสิบเอ็ดพักเรือเสรีจคลาไคล ดำนต้อไปก่อนถึงแม่น้ำอ้อม ถึงวัดล้อมเรียงรายไม้ลำภู เมื่อแลดูยามค่ำ หิ่งห้อยประจำส่องแสงแดง วะวับเรียงราย คนทั้งหลายจึงเรียกชื่อ ขนานนามระบือตามถนัด ว่าวัดลำภูรายสังเกต เรียกไปนาน เป็นเหตุเพี้ยนคำผาย กลับกลายเป็นชมพูราย วัดนี้อยู่ชายหมู่บ้าน ขนานนามว่าปากด่าน คอย ป้องกันปัจจามิตร ศึกษาติดทางใต้จำต้องสร้างด่านกันเมืองไว้ แลนา

จวบปากด่านผ่านนี้	ขึ้นไป
สู่แม่น้ำอ้อมไกล	คดเคี้ยว
เรือสัญจรครรรไล	ลุล่วง
จวบสู่ลำน้ำเลี้ยว	สู่เข้าอยุธยา

ร้าย ลุพุทธศักราชสองพันสองร้อยหกสิบห้า พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระเสด็จมาทางชลมารค จากอยุธยาสู่ใต้ เข้าใกล้เขตทะเลหลวงกว้างใหญ่ พระองค์ทรงไผ่ทางสัญจรเลี้ยวอ้อมทางชลจึงดล พระดำริห์ทางรุด โปรดให้ขุดคลองลัดผ่าน เป็นการย่นระยะทางรวดเร็ว สำเร็จพบแหล่งน้ำกลางย่าน ขุดคลองผ่านกว้างหกวา จากปากอ่าวมาแหล่งน้ำ ต่อล้ำตามแนวคลองเก่า ไหลเข้าสู่แม่น้ำใหญ่ ทาง น้ำไหลเกิดคลองลัด สายน้ำพัดตะลิ่งกว้างเกิดเกาะเพราะคนสร้าง แลนา

โคลง ๒

สำรวจอยู่ย่านนี้	แลช่องชวนกันชี้
แผ่นพื้นอยู่ใกล้กัน	จริงเอย
หว่างทางมีแหล่งน้ำ	กว้างใหญ่ดูลึกล้ำ
เชื่อมด้วยลำคลองผ่าน	แลนา
หลังเดินสำรวจแล้ว	คิดว่าถ้าจะแผ้ว
ขุดสร้างคลองต่อกัน	จะดี
ยิ่งดูยิ่งคิดได้	ขุดผ่านแหล่งน้ำไซ้
เสร็จแล้วต่อลำน้ำ	ไหลมา
เกิดเกร็ดที่แหล่งน้ำ	ต่อเชื่อมก่อกลายกล้า

ลดเลี้ยวลำน้ำผ่าน เกิดเกาะมีน้ำล้อม เรียกไว้เป็นระเบง	บันลือ ชื่อเกร็ดปวงราษฎร์พร้อม แบบนา
เกร็ดหมายถึงแหล่งน้ำ เกิดก่อนน้ำขึ้น ทั้งสองต่อสายธาร เกิดแหล่งเรียกเกร็ดอ้าง	สร้างสรรค์ ออกข้าง น้ำใหญ่ กล่าวไว้นานมา
คลองลัดเมื่อขุดแล้ว จากแหล่งธาราเสร็จ สองข้างต่อสำเร็จ กว้างกว่าลำน้ำ	เกิดเกร็ด สู่น้ำ คลองลัด ขุดสร้างเดิมมา
ชื่อเกร็ดเรียกแต่นั้น เกิดเกาะกลางธารา นมเกาะเกร็ดเรียกหา ชื่อใหม่เพิ่มเกร็ดพร้อม	สืบมา ผ่านล้อม กันทั่ว เพิ่มไว้ตามมา
ทิศเหนือปากเกร็ดร้อง เดิมชื่อปากอ่าวนาน คลองขุดเกิดเกร็ดการ ปากเกร็ดชื่อใหม่ไซ้	เรียกขาน นับได้ ขานชื่อ เกร็ดไว้ตามมา
ทิศเหนือปากเกร็ดร้อง เดิมชื่อปากอ่าวนาน คลองขุดเกิดเกร็ดการ ปากเกร็ดชื่อใหม่ไซ้	เรียกขาน นับได้ ขานชื่อ เรียกไว้ตามมา
โฉนดที่ดินกล่าวอ้าง เรียกชื่อผืนท้องนา ว่าเกร็ดตะวันออกตรา คำว่าปากเกร็ดบ่งชี้	สารา แหล่งนี้ กำหนด ย่านนี้สำคัญ

ดอกสร้อย เรื่อง วัดบนเกาะเกร็ด

วัดเอ๋ยวัดบนเกาะเกร็ด

แจกแจงเสร็จเป็นสองรุ่นบุญสนอง
รุ่นหนึ่งนั่นปล้นว่าตามทำนอง
วัดเก่าต้องร้างรกรามนาน
เหลือแต่ชื่อปฐพีมีอยู่ได้
นอกนั้นไซร้ไม่เห็นเป็นแก่นสาร
รุ่นสองนั้นยังคงอยู่ดูตระการ
อยู่บนย่านเกาะเห็นมันสำคัญเอ๋ย

วัดเอ๋ยวัดร้าง

ใครหนอสร้างปางใดกระไรหนา
คงนานครั้นจึงถึงวันร่วงโรยรา
เฝ้าเสาะหาประวัติอดีตใจ
ด้วยมิได้จารึกไว้เป็นหลักฐาน
พอเนิ่นนานแล้วจะค้นพันวิสัย
ท่านผู้รู้ทั้งหลายก็ตายไป
จะหาใครมาบอกเล่าเศร้าใจเอ๋ย

วัดเอ๋ยวัดชมภูราย

ชื่อนั้นกลายเป็นล้าภู่แล้วชั้น
ด้วยชื่อวัดตามชื่อล้าภูครัน
นามไม้นั้นขึ้นเรียงรายอยู่น่าวัด
ยามค้าหิ้งห้อยย้อยระยิบ
บินมาจับต้นล้าภู่แน่นขมัด
แสงสว่างกระจ่างไกลเห็นได้ชัด
ตั้งคนจัดเรียงรายคล้ายฝันเอ๋ย

วัดเอ๋ยวัดมะขามทอง

ท่านพี่น้องรู้ไหมใครสร้างสรรค์
ด้วยจุนจิตคิดอะไรก็ไม่ทัน
ได้แต่อันอดสู้อยู่ไม่วาย
หรือเป็นวัดสร้างตรงดงมะขาม
เจ้าของนามว่าทองลงขยาย
อาจจะเป็นเช่นหวังดังอภิปราย
ตรงคำหมายมะขามทองต้องใจเอ๋ย

วัดเอ๋ยวัดจันทร์

ชื่อเจ้านั้นสมนาม สมความหมาย
คงจะมีต้นจันทร์อยู่เรียงราย
หรือเชื้อสายคนชื่อจันทร์สถาปนา

ยากจะพิสูจน์พูดไปก็อายเขา
มีคนเล่ากล่าวไว้กระไรหนา
คงสร้างสรรค์แต่โบราณนานมา
ต้องโรยราเหลือแต่ชื่อยี่ดื้อเอ๋ย

วัดเอ๋ยวัดป่า

ชื่อเต็มว่าป่าฝ้ายใครเฉลย
ด้วยมีฝ้ายมากมายไว้ชมเชย
นานไปเลยเปลี่ยนแปลงน่าแคลงใจ
เพราะเหตุว่าได้สร้างพระไว้หน้าโบสถ์
มิลิงโลด ช่างเป็นคู่ ชูถวาย
ปางนี้มีชื่อ เลื่องลือไกร
ปางป่าเลยไฉย ให้คุณอบอุ้มเอ๋ย

วัดเอ๋ยวัดยังอยู่

เป็นวัดคู่บนเกาะเหมาะให้เห็น
เจริญอยู่คู่เกาะจำเพาะเป็น
ที่ร่มเย็นของชาวไทยได้ทำบุญ
มีห้าวัดห้าชื่อ ระเบิดลั่น
เรียงรายกันริมฝั่งน้ำ จำเกื้อหนุน
วัดปรมย์. ฝั่มล้อม ศาลากุน
จำเป็นคุณเสาชงทอง ฉิมพลี ช่างดีเอ๋ย

วัดเอ๋ยวัดปรมย์

เป็นวัดใหญ่ให้เห็น เด่นหนักหนา
อยู่ด้านเหนือตัวเกาะริมธารา
เดิมชื่อว่าวัดปากอ่าวของชาวไทย
ถึงรัชกาลที่ห้าเสด็จทอดพระกฐิน
บูรณะสิ้น ทั้งอาราม งามผ่องใส
โปรดเกล้าเปลี่ยนชื่อเป็นปรมย์
สนองคุณพระอัยยิกาวาไฉย

วัดเอ๋ยวัดศาลากุน

ผู้เกื้อหนุนเป็นเจ้าของคนค้าขาย
ชื่อจันทน์สมัยอยุธยาปลาย
ภายหลังได้รับโปรดเกล้าเจ้ากรุงธน
ให้เป็นตัวแทนของพระเจ้าแผ่นดิน
ค้าขายสินของกรุงไทยไม่ขัดสน
ได้รับศักดิ์เป็นพระยาพระคลังดล วาสนาล้นเป็นเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์เอ๋ย

วัดเอ๋ยวัดเสาชิงทอง
ชวามอญปองสร้างไว้เป็นเขตชั้นนี้
ตอนอพยพมาจากเมืองรามัญ
ช่วยสร้างสรรคที่สวนหมากขึ้นมากมี
ได้ชื่อวัดสวนหมากมีเสาชิงษ์
ตั้งสูงตรง เรียงรายสง่า เสริมราศี
เจ้าจอมอำภารักษ์กาลที่สองตรงฤดี
เปลี่ยนวัดนี้ ชื่อเสาชิงทอง สอดคล้องเอ๋ย

วัดเอ๋ยวัดฉิมพลี
วัดชื่อนี้ คนชื่อฉิมเป็นผู้สร้าง
ท่านเป็นจีนเติบโตใหญ่เป็นขุนนาง
คนกว้างขวางค้าขายไปกรุงจีน
ได้เป็นพระยาวิเชียรวารี
แต่ฉิมพลีเรียกกันเป็นนิจสิน
ฉิมวิเชียรวารีเคยกล่าววิน
นานไปสิ้นเหลือฉิมพลีเป็นศรีเอ๋ย

วัดเอ๋ยวัดไผ่ล้อม
อยู่ด้านอ้อมของตัวเกาะเหมาะเหลือหลาย
ก่อสร้างหลังอยู่ชวาวาย
๒๓๑๓ ปลายแผ่นดินต้น ธนบุรี
ร่อยกว่าปีสร้างสรรคนานเหลือแสน
อำแดงแต่นจึงขอปวารณาที่
ตามประกาศ ๒๙ ส.ค. ๒๔๔๖ มี
วิสุคามสีมาเป็นอาราม

โคลงสี่ เรื่อง เจ้าพ่อศกดิ์สิทธิ์ บนเกาะเกร็ด

เกาะเกร็ดมีเจ้าพ่อ	สามองค์
“ปราสาททอง” อยู่ตรง	ทิศใต้
“น้ำเต๋อด” อยู่แคววง	ที่หมู่ สองเอ๋ย
“หนุ่มเกษแก้วไชยฤทธิ” ไชรั	อยู่ใต้วัดปรมัย
เจ้าพ่อช่วยปกป้อง	ผองภัย
ปราสาททางนามไกร	เกริกก้อง
ขจัดภัยันตาย	ต่างต่าง
ยามทุกข์สุขเป็นต้อง	เรียกร้องขจัดภัย

ตำนานกล่าวไว้
หลายเหล่าพททองพา
หลายพวกเร่งเสาะหา
พบที่ศาลตั้งไว้

ขอเดชะบันดาลให้
จำก่อศาลสนอง
ความหาพบดั่งปอง
ชื่อปราสาททองได้

การทำบุญจุดไว้
เดือนหก หกค่ำมี
ชาวบ้านต่างกระวี
จัดที่ให้สะล้าง

หม้อสองปากด้านได้
ริมฝั่งที่จำเพาะ
เรียงรายอยู่พอเหมาะ
เจ้าพ่อหน้าเดือนไซร์

เดิมนั้นศาลเล็กตั้ง
ควายผ่านออกจากบาง
มุ่งหน้าสู่ย่านกลาง
เป็นทุ่งกว้างใหญ่ล้ำ

อยู่มาวันหนึ่งนั้น
นายสนิทวอนการุณ
บทบาทรับอุดหนุน
ซื้อลอดเตอเรืออยู่เฝ้า

เดชเจ้าพ่อช่วยตั้ง
ถูกลอตเตอรััฐบาล
รางวัลที่สองสรรค์
ได้รับห้าหมื่นถ้วน

คิดการเริ่มก่อตั้ง
แลสง่างามตระการ
หลายคนช่วยทำงาน
ทำบุญฉลองเกริกก้อง

นานมา
ซ่อนไว้
ที่ซ่อน
นับน้อมบูชา
พบทอง
อยู่ไซร์
ใจคิด
เนื่องด้วยให้คุณ

รอบปี
กล่าวอ้าง
กระวาด
จัดไว้ทำบุญ

ชาวเกาะ
จัดไว้
เป็นอยู่
ชื่อตั้งบูชา

ริมทาง
ฝั่งน้ำ
ตัวเกาะ
ปลูกข้าวไว้กิน

เห็นคุณ
พ่อเจ้า
โชคช่วย
ช่วยด้วยสักครา

บรรดาล
ออกล้วน
บอกถูก
สุขล้ำสำราญ

ตัวศาล
เนตรต้อง
จนเสร็จ
เกียรติกล้ากำจาย

กิตติศัพท์เลื่องรู้
หลายท่านมากำนัล
เจ้าพ่อยิ่งสำคัญ
บนสิ่งใดรบเร้า

กำหนดงานนบเจ้า
เดือนสี่ขึ้นเก้าค่ำ
เลี้ยงพระก่อบุญนำ
เหล่าลูกข้างกราบไหว้

เจ้าพ่อหนุ่มเกษแก้ว
พระคุณท่านประสิทธิ์
พระเดชจัดภัยพิช
ป้องปกทุกค่าเช่า

รามัญถือเจ้าท้อ
ทุกข์ท่วมกราบวันทา
พระอิทธิฤทธิ์จักปรา
ยามทุกข์แทบจะม้วย

งานปีกำหนดไว้
ศาลท่านจัดการตก
รอบศาลแหล่งที่รอก
เลี้ยงพระทำบุญไว้

เร็วพลัน
นบเจ้า
สูงหนัก
มักได้ตั้งหวัง

ประจำ
จัดได้
หนุนเนื่อง
นบเจ้าบูชา

ชัยฤทธิ์
ครอบเกล้า
พิบัติ
สุขชร้องยีนง

เป็นตรา
ช่วยด้วย
กฎช่วย
ช่วยได้ตั้งหวัง

เดือนหก
แต่งให้
จัดเรียบ
แต่เจ้าจงเจริญ

บทที่ ๖

ตามอณู ภูมิปัญญาช่างปั้นบ้านเกาะเกร็ด

รองศาสตราจารย์ ดร.กำโชค เผือกสุวรรณ
อนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม
(เรียบเรียง)

ดร.พิศาล บุญผูก เป็นบุคคลดีเด่นของเกาะเกร็ดที่ได้รับการยกย่องจากทางราชการ และชุมชนคนเกาะเกร็ดว่าท่านคือ ปราชญ์ท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมในเกาะเกร็ดท่านมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีศักยภาพ อีกทั้งยังยืนหยัดในการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ที่เป็นศาสตร์ และศิลป์อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมพื้นฐานดั้งเดิมของชนชาวมอญ จนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมไทย เป็นผลให้ได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้ได้รับพระราชทานโล่ประกาศเกียรติคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ๒ ครั้งในฐานะผู้อนุรักษ์มรดกไทยดีเด่น พ.ศ. ๒๕๓๔ และ พ.ศ. ๒๕๓๖ อีกทั้งได้รับการประกาศเกียรติคุณให้เป็นบุคคลผู้สืบสานวัฒนธรรมไทยด้านภูมิปัญญายอดเยี่ยมโดยสถาบัน SEASOLIN ประเทศฟิลิปปินส์ พ.ศ. ๒๕๓๘

ดร.พิศาล บุญผูก เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ คนเกาะเกร็ด โดยกำเนิดท่านเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ มีความรู้ความเข้าใจและชำนาญการอย่างยิ่งในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณค่ามากมาย มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕๐ ปี ท่านได้ใช้กลยุทธ์และเทคนิคภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่เป็นคนมอญสมัยที่อพยพหลบหนีการรุกรานของพม่ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยสร้างถิ่นฐานอยู่บริเวณบ้านปากเกร็ด เมืองนนทบุรี

ในบรรดาคนมอญที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารนั้น มีคนมอญเป็นช่างปั้นจากบ้านกวาน อาม่านเมืองเมาะละหม่ง เมืองหงสาวดี เมืองพะสิบ เมืองเมาะตะมะ เป็นจำนวนต่างก็มีอาชีพปั้นเครื่องปั้นดินเผามายาวนาน มีประสบการณ์มากมายในบรรดาบุคคลเหล่านี้มีบรรพบุรุษรุ่นคุณทวดคุณปู่-ย่า คุณพ่อ-แม่ ของดร.พิศาล บุญผูก รวมอยู่ด้วย ท่านเป็นมอญบ้านกวานอาม่านได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาและวิถีชีวิตชาวมอญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผามาตั้งแต่วัยเด็กในเกาะเกร็ด ท่านจึงสามารถให้คำตอบเล่าขานประวัติตำนาน ศาสตร์และศิลป์ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาอันถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่า และยิ่งใหญ่มาจนทุกวันนี้ และท่านดร.พิศาล บุญผูก ได้นำความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจากศาสตร์แห่งเชื้อชาติมอญไว้ในมุมมองต่าง ๆ มากมาย จึงใคร่ขอยกตัวอย่างมานำเสนอไว้ในรายงานการเสวนาเรื่องวัฒนธรรม : วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชนชาวเกาะเกร็ด เกี่ยวกับเรื่องที่สำคัญ คือ ตามอณู “ภูมิปัญญาช่างปั้นบ้านเกาะเกร็ด” (พิศาล บุญผูก : ๒๕๕๓)

เตาเผาเครื่องปั้นบ้านเกาะเกร็ดหรือเตามอญ เป็นเตาเผาเครื่องปั้นที่มีขนาดใหญ่มาก และการก่อเตาต้องอาศัยความรู้ความชำนาญของช่างก่อเตาโบราณเป็นอย่างมาก ขนาดของเตาใหญ่กว่าเตาเผาแห่งอื่น ๆ ในประเทศ กล่าวได้ว่าเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยอยู่ที่บ้านเกาะเกร็ดนี้

เตาขนาดใหญ่นี้มีความยาวประมาณ ๒๕ เมตร ส่วนกว้างสุดประมาณ ๘ เมตร ส่วนสูงสุดประมาณ ๕ เมตร มีโรงขนาดใหญ่สร้างครอบเตาไว้

ลักษณะเตาเผาเครื่องปั้นบ้านเกาะเกร็ดเป็นเตาที่มีรูปป้อมยาวเรียกว่า **เตาประทุน** เพราะมีลักษณะคล้ายประทุนเรือหลังเตาสูงหรือคล้ายหลังช้าง เป็นเตาที่มีระบบความร้อนแบบ **ความร้อนผ่านเฉียงขึ้น (crossdraff kiln type)** กล่าวคือ ความร้อนจะเริ่มจากด้านหน้าเตาเข้าสู่ภายในเตาแล้วทะลุออกทางปล่องท้ายเตา เป็นการระบายความร้อนจากปากเตาซึ่งอยู่ต่ำจากปากเตา ความร้อนจะกระจายไปสู่ท้ายเตา ซึ่งสูงกว่าปากเตาจนออกสู่ปล่องท้ายเตา โดยเปลวไฟจะพุ่งจากเรือนไฟปากเตาไปตลอดทั่วภายในเตาและไปออกที่ปล่องท้ายเตา ในลักษณะเฉียงขึ้นตามความลาดเอียงของพื้นภายในเตาที่ลาดเอียงจากปากเตาลาดสูงขึ้นประมาณ ๑๕ องศาสู่ปล่องท้ายเตา

การก่อเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะเกร็ด

การก่อเตาของบ้านเกาะเกร็ดเป็นภูมิปัญญาชั้นสูงที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญอย่างดียิ่ง เริ่มตั้งแต่การทำอิฐขนาดใหญ่ ขนาด ๑๕ x ๓๐ เซนติเมตร หนาประมาณ ๘ เซนติเมตร เผาสุกแล้วจึงไปใช้ก่อเป็นฐานเตาและตัวเตา ส่วนหลังเตาใช้อิฐดิบเพราะต้องถากอิฐตามรูปโค้งของหลังเตาอิฐดิบจะทำได้ง่ายกว่าการก่อเตาแบ่งเป็น ๕ ขั้นตอน คือ

๑. การก่อฐานเตา

การก่อเตาต้องเริ่มก่อฐานเตาก่อนด้วยการขุดพื้นดินเป็นร่องลึกประมาณ ๘๐ เซนติเมตร กว้าง ๘๐ เซนติเมตร ขุดตามรูปของฐานเตาแนวนอน การเรียงอิฐก่อฐานเตาเริ่มจากในรุ่งที่ขุด ฐานเตาจะก่อสูงจากพื้นดินตามความลาดเอียงของพื้นภายในเตาซึ่งลาดขึ้นจากปากเตาสู่ท้ายเตา ความลาดเอียงของพื้นเตาประมาณ ๑๕ องศา ความสูงของฐานเตาจึงเริ่มจากปากเตา ซึ่งฐานส่วนนี้สูงประมาณ ๑ เมตร และลาดเอียงสูงขึ้นสู่ฐานปล่องท้ายเตาซึ่งสูงประมาณ ๓ เมตร

การเรียงอิฐฐานเตาและผนังของพื้นเตามีความสำคัญมาก ต้องก่ออิฐให้มีความมั่นคงและแข็งแรงพอที่จะรับน้ำหนักของเตาได้ ถ้าไม่เช่นเตาจะทรุดและพังได้ เพราะเป็นที่มีขนาดใหญ่และต้องรับน้ำหนักทั้งตัวเตาและเครื่องปั้นจำนวนมากที่นำมาเผาภายในเตา วิธีเรียงอิฐทำฐานเตาใช้อิฐวางเรียงกันถึง ๔ ก้อนในแต่ละจุดในแถวหนึ่ง ๆ เรียงไขว้กันเช่นนี้ตลอดความยาวของฐานเตาและก่ออิฐเรียงซ้อนกันแต่ละชั้นตามความสูงของฐานเตาด้วยการใช้อิฐเรียงไขว้กัน ๔ ก้อนตลอด ฐานเตาจึงมีความหนากว่าตัวเตาและหลังคาเตามาก ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงแข็งแรงของเตาดังกล่าว

๒. การทำพื้นเตา

เมื่อก่อฐานเตาแล้วต้องนำดินมาถมอัดแน่นในฐานเตา ซึ่งจะเป็นพื้นภายในเตาจากนั้นจึงพองผนังเตาและส่วนบนคือหลังเตาต่อไป พื้นภายในเตามี ๔ ระดับ คือ

ระดับแรก เป็นเรือนไฟ (fire box) อยู่ตรงบริเวณปากเตาเข้าไปภายในเตา ประมาณ ๑.๕๐ เมตร ระดับพื้นเรือนไฟนี้มีระดับเดียวกับพื้นดินหน้าเตา เป็นที่เผาเชื้อเพลิงคือพื้นที่เผาเครื่องปั้นภายในเตา

ระดับที่สอง พื้นเตาที่ยกสูงขึ้นต่อจากเรือนไฟ เป็นพื้นเตาที่ใช้วางเครื่องปั้นเพื่อทำการเผา พื้นเตาระดับที่สองนี้จะสูงกว่าพื้นเรือนไฟประมาณ ๑ เมตร ต้องก่ออิฐสูงประมาณ ๑ เมตร เป็นผนังขวางตัวเตา แยกพื้นที่ของเรือนไฟกับพื้นเตาระดับที่สองให้สูงกว่าพื้นเรือนไฟ พื้นเตาส่วนที่สองนี้จะลาดขึ้นจากผนังแบ่งกันเรือนไฟสู่กลางเตา (Fire wall) ความลาดเอียงประมาณ ๑๕ องศา

ระดับที่สาม เป็นพื้นภายในเตาส่วนท้ายเตาที่เริ่มจากกลางเตาสู่ท้ายเตา จนถึงประตูของปล่องภายในเตา ความลาดเอียงของพื้นเตาส่วนที่สามคือ ส่วนท้ายเตานี้จะน้อยกว่าระดับที่สอง คือระดับกลางเตา เนื่องจากความลาดเอียงของท้ายเตาจากส่วนเพดานเตาที่สูงที่สุดตรงกลางเตาจะลาดเอียงลงสู่ท้ายเตา พื้นเตาส่วนนี้จึงมีความลาดเอียงเพียงประมาณ ๑๐ องศาตามความลาดเอียงของหลังเตาที่เอียงลาดลงท้ายเตาซึ่งน้อยกว่าความลาดเอียงของพื้นเตาระดับที่สอง เนื่องจากเป็นเตาเผาที่มีระบบความร้อนแบบเฉื่อยขึ้น พื้นเตาจึงต้องทำให้ลาดเอียงจากปากเตาสู่ท้ายเตาดังกล่าว ความร้อนจะได้กระจายจากเรือนไฟปากเตาแล้วลอยเฉื่อยขึ้นตามการลอยตัวของอากาศที่นำความร้อนไปออกที่ปล่องท้ายเตา ความร้อนจะกระจายไปได้ตลอดภายในเตา

๓. การก่อผนังเตา

เมื่อก่อฐานเตาและทำพื้นเตาแล้วจะนำไม้ไผ่มาทำเป็นโครงภายในตามรูปและขนาดของเตา แล้วก่ออิฐภายนอกโครงไม้ไผ่ขึ้นไปตามโครงไม้ไผ่จนเป็นรูปผนังเตาช่างก่อเตาที่ชำนาญจริง ๆ บางคนจะไม่ใช้โครงไม้ไผ่แต่จะก่อขึ้นรูปเตาโดยตรง การเรียงอิฐก่อผนังเตาใช้วิธีเรียงอิฐแบบทำเป็นลิ้มเรียงซ้อนตามแนวนอนจากล่างขึ้นบนแบบก่อผนังบ้าน และรอยต่อของอิฐแต่ละชั้นต้องไขว้สลับกัน เนื่องจากผนังเตามีความโค้งทั้งตามยาวและโค้งส่วนบนต่อเนื่องกับหลังเตา จะต้องถากอิฐให้ได้รูปวางซ้อนอัดแน่นแนบสนิทตามความโค้งของเตา การเรียงอิฐเช่นนี้อิฐแต่ละแผ่นจะทำหน้าที่เป็นลิ้มไปด้วยซึ่งจะทำให้เตามีความแข็งแรงมั่นคงมาก

ผนังเตาก่อนหน้าเพื่อให้มีความมั่นคงสามารถรับน้ำหนักของหลังเตาได้ เช่นเดียวกับฐานเตาที่ต้องก่อให้แข็งแรงมั่นคง แต่การเรียงอิฐที่ผนังเตาจะเรียงอิฐต่างกับการเรียงอิฐที่ฐานเตา กล่าวคือ การเรียงอิฐที่ผนังเตาเรียงด้วยอิฐจุดละ ๓ ก้อนสลับกันและเรียงแต่ละจุดต่อเนื่องไปตลอดผนังเตา ความหนาของผนังเตาจึงมีความหนาน้อยกว่าฐานเตาไม่มากจึงทำให้ผนังเตามีความหนาและแข็งแรงมาก ใช้เผาเครื่องปั้นดินเผาได้นาน แม้เตาที่มีอายุเป็นร้อยปียังคงมีความแข็งแรงใช้งานได้ดี

๔. การก่อกองหลังเตาหรือเพดานเตา

เมื่อก่อนผนังเตาเรียบร้อยแล้วจึงก่อสร้างที่เป็นหลังเตา การก่อกองหลังเตามีความยากและสำคัญมากเพราะต้องก่อสร้างให้มีความโค้งรูปประทุนเรือ ถ้าก่อสร้างไม่ดีเตาจะยุบพังลงมาได้ อิฐที่ใช้ก่อกองหลังเตาจึงใช้อิฐดิบเพราะต้องตากแห้งให้ได้รูปตามความโค้งของหลังเตาอิฐดิบจึงเหมาะกว่าใช้อิฐสุก

มีช่างก่อเตาที่ต้องการก่อกองหลังเตาด้วยอิฐสุก จะปั้นอิฐให้ได้รูปตามที่ต้องการและนำไปเผาเป็นอิฐสุก เมื่อนำมาก่อจึงไม่ต้องตากมากเพราะได้ปั้นอิฐตามรูปที่ต้องการไว้แล้ว การเรียงอิฐแต่ละแถวจะค่อยลาดเอียงขึ้นสู่กลางหลังเตาตรงบริเวณ แนวสันกลางหลังเตานั้น อิฐต้องมาประกบกันเป็นรูปโค้งมนไม่เป็นสันกลางหลังเตา การเรียงอิฐเช่นนี้ต้องใช้ความชำนาญมาก ถ้าเรียงอิฐไม่ดีสองด้านของหลังคาเตา จะประกบกันเป็นเช่นยอดของสามเหลี่ยม ตัวเตาจะแฟบ หลังเตาหรือเพดานเตาไม่โค้งเตาไม่ป้องกันบรรจุเครื่องปั้นเวลาเผาได้น้อยและมีความแข็งแรงน้อยกว่าเตาที่ก่อแล้วมีหลังเตาโค้งมนตัวเตาป้องกันไม่แฟบ ช่างก่อเตาที่ชำนาญนั้นสามารถก่อเตาให้มีความแข็งแรงมั่นคงและก่อเตาได้สวยงามด้วย

การเรียงอิฐแต่ละก้อนจะวางซ้อนกันตามความโค้ง อิฐแต่ละก้อนจะทำหน้าที่เป็นลิ่มสลักยึดหลังเตาไปในตัวด้วย ก้อนสุดท้ายตรงกลางหลังเตาเมื่อวางลงแล้วการอัดแน่นของอิฐส่วนหลังเตาจะถูกยึดตรึงแน่นตามหลักกลศาสตร์เป็นอย่างดี ด้วยมีการกระจายยึดตัวของอิฐทุกแผ่นให้แน่นแน่นทั่วถึงกันตลอดหลังเตา การวางอิฐก้อนสุดท้ายช่างก่อเตาให้ความสำคัญมากต้องมีพิธีไหว้ครูก่อนจึงวางอิฐก้อนสุดท้ายนี้ได้

๕. การก่อปล่องไฟ

มอญเรียกว่า “ตุ๊ดเปลิย” ปล่องไฟจะก่อขึ้นจากท้ายเตาต่อจากส่วนที่ทำเป็นประตูท้ายเตา หน้าปล่องไฟภายในเตาด้วยการก่ออิฐซ้อนรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดของปล่องกว้างประมาณด้านละ ๒ เมตร สูงประมาณ ๔ เมตรจากพื้นฐานเตา ที่ฐานของปล่องก่ออิฐล้อมฐานปล่องด้านนอกไว้อีกชั้นหนึ่งเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของปล่องตรงท้ายปล่องระดับพื้นภายในเตาติดกับส่วนที่เป็นฐานเตาทำเป็นช่องสี่เหลี่ยมขนาด ๒๕ x ๒๕ เซนติเมตรเพื่อเป็นที่ระบายความร้อน เนื่องจากความร้อนจะระบายออก ทั้งที่ปล่องและที่ช่องสี่เหลี่ยมนี้

ด้านหน้าเป็นปากเตาซึ่งทำเป็นประตูโค้งรูปสามเหลี่ยมสูงประมาณ ๓ เมตร ด้านล่างติดกับพื้นดิน ปากเตาด้านล่างกว้างประมาณ ๒ เมตร ปากเตาอยู่ด้านหน้าของเรือนไฟเป็นทางขนเครื่องปั้นเข้าและออกจากเตา

ภายนอกเตาทั้งสองข้างต่อจากผนังเตาจะก่อผนังอิฐเป็นปีกนกต่อจากผนังเตาไปชนเสาอาคารที่สร้างคลุมเตามายันกับผนังเตาเพื่อยึดเตาให้มั่นคงแข็งแรงยิ่งขึ้นด้านหน้าบริเวณปากเตาจะก่อปีกนกขนาดใหญ่ทั้งสองข้างเพื่อยึดปากเตาและด้านหน้าเตาให้มั่นคง ตรงกลางใกล้ขอบบนของผนังปีกนกนี้แต่ละด้านจะทำเป็นช่องไว้ทั้งสองด้าน ด้านละ ๑ ช่อง เป็นช่องสี่เหลี่ยมขนาดขนาด ๒๐ x ๒๐ เซนติเมตร เป็นที่สำหรับวางเครื่องเช่นไห้เตาเมื่อทำพิธีเช่นเตา

ปีกนกทั้งสองข้างที่ยื่นออกมาข้างปากเตานี้มอญเรียกว่า “กะโตเจริญรก” แปลว่า **หูข้าง** ถ้ามองรูปเตาของมอญทางด้านหน้าและด้านข้างแล้วจะเหมือนข้างกำลังนอนหมอบอยู่ ตัวเตาซึ่งป้อมและป้องตรงกลางความโค้งที่กลางหลังเตาและค่อนข้างลาดลงท้ายเตาและปากเตาจึงดูคล้ายหลังข้าง และตัวข้างมาก ด้านหน้ามีปีกนกกางอยู่สองข้าง จึงยิ่งดูเหมือนหูข้างและเรียกว่าหูข้างด้วย

มีผู้เรียกเตามอญว่า “เตาหลังเต่า” ซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะหลังเตามอญมีลักษณะโค้งแบบหลังข้างไม่แบนแบบหลังเต่า

การก่อเตาจะใช้โคลนผสมทรายละเอียดเป็นตัวประสาน และเมื่อก่อเสร็จแล้วใช้โคลนฉาบทำให้ทั่วตลอดทั้งภายในและภายนอกเตารวมทั้งที่ปล่องด้วย สัดส่วนต่าง ๆ ของเตาที่กล่าวนี้เป็นสัดส่วนเฉพาะของเตาขนาดใหญ่ ถ้าเป็นเตาขนาดเล็กสัดส่วนต่าง ๆ ลดลงตามขนาดของเตานั้น ๆ ขนาดของเตาที่มีขนาดใหญ่หรือเล็กจะกำหนดกันด้วยจำนวนโองใหญ่ที่จะนำเข้าเผาในเตาได้ว่ามีจำนวนเท่าใด เตาขนาดใหญ่สามารถเผาโองใหญ่ได้ ๑๘๐ ใบ ขนาดของโองใหญ่มีความกว้างขนาดสองคนจับมือกันโอบรอบ มีความสูงประมาณ ๗๐ เซนติเมตร การเผาเครื่องปั้นแต่ละครั้งยังมีเครื่องปั้นชนิดอื่น ๆ เช่น โองที่มีขนาดเล็กกว่าโองใหญ่ อ่าง และครกอีกเป็นจำนวนมากที่สามารถนำไปเข้าเตาเผาได้พร้อมกับโองขนาดใหญ่ในคราวเดียวกัน

ตั้งที่ช่างปั้นอาวุธโสแห่งบ้านเกาะเกร็ดเล่าว่า

“เตาใหญ่ ๆ จุโองใหญ่ได้เป็นร้อย ยังมีโองกลาง โองเล็ก กระปุก อ่าง ครก วางเรียงซ้อนกัน เตาหนึ่ง ๆ บางที่เป็นเจ็ดแปดพันชิ้นนับรวมกัน”

“เตากาเหว้าร้องใหญ่มาก อยู่หมู่ ๑ เรียงของทั้งวัน เริ่มตั้งแต่เช้าจนเย็นได้เวลากาเหว้าร้องกว่าจะเต็มเตา ก็เลยเรียก เตากาเหว้าร้อง”

เตาเผาบ้านเกาะเกร็ดเป็นเตาที่ก่อขึ้นด้วยภูมิปัญญาชั้นสูง มีความแข็งแรง มีประสิทธิภาพในการใช้งานดียิ่ง มีอายุการใช้งานยาวนานและเป็นเตาที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยด้วย

การเข้าเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะเกร็ด

เมื่อเครื่องปั้นดินเผาที่ปั้นไว้แห้งสนิทแล้วต้องนำเครื่องปั้นนั้นเข้าเตาเผาเรียกกันสั้น ๆ ว่าเข้าเตา มอญเรียกว่า **“ลุ่มพาว”**

ก่อนจะถึงวันเข้าเตา จะต้องตรวจดูความเรียบร้อยของเตาอีกครั้ง ถ้ามีรูหรือช่องว่างระหว่างแผ่นดินฐผนังเตาจะต้องใช้ดินเหนียวผสมทรายยาให้หมด เพื่อป้องกันมิให้ความร้อนผ่านออกไปได้เป็นการสูญเสียเชื้อเพลิง เรียกว่า **“ยาเตา”** ถ้าเตามีความชื้นต้องสุ่มไฟให้เกิดความร้อนภายในเตาเพื่อไล่ความชื้นก่อนเข้าเตา การนำเครื่องปั้นเข้าเตานี้จะกล่าวเฉพาะเตาเผาขนาดใหญ่และเผาเครื่องปั้นขนาดใหญ่เป็นหลัก

การเข้าเตาต้องวางแผนไว้ล่วงหน้า เพราะต้องใช้แรงงานคนจำนวนมาก ประมาณ ๒๐ คน ตั้งแต่ผู้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าใหญ่ เรื่อยลงมาจนถึงคนหาบโองและคนขนเครื่องปั้นเล็ก ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นหัวหน้าใหญ่ที่มีความชำนาญในการเรียงโองเข้าเตาเผา และคนหาบโองใหญ่ที่ต้อง

จองตัวกันเพื่อให้มาทำงานในวันนัดหมายรวมไปถึงแม่ครัวทำอาหารเลี้ยงผู้ที่มาทำงานในวันเข้าเตา และเด็ก ๆ ที่มาช่วยเรียงฟืนให้พร้อมใช้งาน

การกำหนดหน้าที่ของคนทำงานในวันเข้าเตา

การทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะเกร็ด เมื่อมีการเข้าเตาจะมีการกำหนดหน้าที่ของคนทำงาน ซึ่งต้องใช้คนจำนวนมากและใช้ความชำนาญในการจัดเรียงเครื่องปั้นในเตามากด้วยเช่นกัน จำนวนแรงงานคนที่ต้องใช้ในการเข้าเตานี้ไม่น้อยกว่า ๒๐ คน ถ้าเตากับโรงปั้นอยู่ห่างกันมากต้องใช้คนมากขึ้น ผู้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในวันเข้าเตานี้ถูกกำหนดหน้าที่ไว้อย่างมีระบบ ดังนี้

๑. หัวหน้าใหญ่ มอญเรียกว่า “อจาเลี้ยง” หรือ **อาจารย์ใหญ่** เป็นผู้ควบคุมการจัดวางเครื่องปั้นภายในเตาให้ถูกต้อง คอยสั่งการอยู่ภายในเตา จะทำงานอยู่ด้านบนเหนือชั้นของโถ่งใหญ่ ที่วางจากระดับพื้นเตาขึ้นไป ทุกคนคอยฟังคำสั่งของหัวหน้าใหญ่และคอยช่วยเหลือกัน หัวหน้าใหญ่ หรือ “อจาเลี้ยง” เป็นคนที่ชาวบ้านให้ความนับถือ เป็นช่างปั้นหรือช่างก่อเตาที่ชำนาญ และเชี่ยวชาญในการจัดเรียงเครื่องปั้นเข้าเตาเผาด้วย

๒. รองหัวหน้าใหญ่ มอญเรียกว่า “เลี้ยงจ้าง” มีจำนวน ๒ คน ทำหน้าที่จัดวางโถ่งใหญ่ในระดับพื้นเตาขึ้นมา และช่วยจัดเรียงของภายในเตาช่วยหัวหน้าใหญ่หรือตามที่หัวหน้าใหญ่สั่ง โถ่งใหญ่ที่จัดเรียงต้องวางอยู่บนพื้นของเตา โถ่งขนาดใหญ่นี้จะวางเรียงเป็นแถวหน้ากระดานตามขวางของเตาและวางเรียงขึ้นบนอีกสองชั้น การเรียงโถ่งใหญ่ในเตาจึงเรียงได้สามชั้น

๓. ผู้ช่วยหัวหน้าใหญ่ จำนวน ๑ - ๒ คน ทำหน้าที่ส่งเครื่องปั้นให้หัวหน้าใหญ่และรองหัวหน้าใหญ่และช่วยจัดเรียงเครื่องปั้นให้เรียบร้อยตามตำแหน่งต่าง ๆ ภายในเตา

๔. คนหามโถ่งใหญ่ มีจำนวนอย่างน้อย ๒ คน ถ้าโรงปั้นไกลจากเตาต้องใช้คนหามโถ่งมากกว่านี้ ซึ่งแล้วแต่ระยะไกลหรือใกล้ระหว่างโรงปั้นและเตา คนหามโถ่งมีหน้าที่หามโถ่งใหญ่ โถ่งกลาง และโถ่งสลักใหญ่จากโรงปั้นไปเตาเผา ชุดละ ๒ คน ใช้ไม้หามโถ่งเป็นไม้ไผ่ขนาดใหญ่ทั้งลำ คนหามอยู่หัวและท้าย หามโถ่งที่ใส่สาแหรกครั้งละ ๒ ใบ ถ้าระยะทางไกลจะต้องใช้คนหามโถ่งนี้ ๒ - ๓ ชุด ส่งต่อกันเป็นช่วง ๆ

๕. คนส่งเครื่องปั้น จำนวน ๑ - ๒ คน มีหน้าที่ช่วยส่งเครื่องปั้นต่าง ๆ ที่วางอยู่ด้านหน้าเตาส่งไปไว้ในเตาเตรียมให้พร้อมเพื่อให้หัวหน้าใหญ่หรือรองหัวหน้า

๖. คนหาบเครื่องปั้นอื่น ๆ มีหน้าที่หาบหรือขนเครื่องปั้นอื่น ๆ ไปที่เตา เช่น โถ่งเล็ก ครก อ่าง กระปุก เป็นต้น ซึ่งต้องใช้คนอีกประมาณ ๗ - ๘ คน อ่างใหญ่ต้องหาบไปด้วยสาแหรก เด็กโตที่ทำงานได้แล้วจะช่วยขนเครื่องปั้นเล็ก ๆ ให้ผู้ใหญ่้นำเข้าเตาด้วย

เนื่องจากเป็นเตาขนาดใหญ่และมีเครื่องปั้นขนาดใหญ่จนถึงขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก จึงต้องใช้คนมากในการเข้าเตาแต่ละครั้งดังกล่าว การเข้าเตานี้จะลงมือทำงานแต่เช้าประมาณ ๐๗.๐๐ น. เสร็จประมาณ ๑๕.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

เครื่องปั้นที่จะนำเข้าเตาเผาจะต้องผ่านการตรวจความสมบูรณ์อย่างถี่ถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโถ่งหรืออ่างขนาดใหญ่จะต้องตรวจเป็นพิเศษ ถึงกับต้องใช้เทียนส่องดูภายในว่ามีรอยร้าว

หรือไม่ ถ้าพบต้องคัดออก ถ้านำของชำรุดไม่สมบูรณ์ไปเผาเป็นการเสียประโยชน์และเป็นอันตรายอีกด้วย ทั้งนี้เพราะโถงใหญ่ ๆ ต้องวางอยู่ด้านล่าง ต้องรับน้ำหนักเครื่องปั้นอื่น ๆ อีกมาก รวมทั้งอ่างขนาดใหญ่ซึ่งวางอยู่ด้านบนเหนือโถงและมีเครื่องปั้นเล็ก ๆ วางซ้อนด้านบนอีก ถ้าเครื่องปั้นที่ทำหน้าที่รองรับเครื่องปั้นอื่น ๆ นั้นชำรุดแตกร้าว เมื่อนำมาเผาจะเกิดแตกร้าวมากยิ่งขึ้นหรือเกิดแยกออกจากกันจะทำให้ของที่ซ้อนไว้ด้านบนพังทลายลงมาจนได้รับความเสียหายได้ จึงต้องระมัดระวังและตรวจความสมบูรณ์ของเครื่องปั้นอย่างถี่ถ้วนจริงๆ

การเรียงเครื่องปั้นภายในเตา

การลำดับหรือเรียงเครื่องปั้นภายในเตา ชั้นล่างสุดจะเป็นโถงขนาดใหญ่ เรียงแถวหน้ากระดานตามขวางกับตัวเตาตั้งหงายเอาปากโถงขึ้น จากนั้นเป็นชั้นที่ ๒ ใช้โถงขนาดเดียวกันซ้อนในลักษณะคว่ำเอียงวางบนปากของโถงใบล่าง ให้ปากชนกันวางเอียงเป็นเรียงหน้ากระดานขวางกับตัวเตาเอียงไปทางซ้ายหรือขวาก็ได้แต่ต้องเอียงไปทางเดียวกันทั้งแถว ตรงส่วนที่สูงสุดของเตา คือ ตรงกลางเตา จะวางโถงใหญ่ซ้อนกันเช่นนี้อีก ๑ ชั้น รวมเป็น ๓ ชั้น และลดลงตามความลาดเอียงของตัวเตา

เครื่องปั้นที่มีขนาดรองหรือขนาดเล็กจะถูกจัดวางตามซอกมุมและด้านบนซ้อนขึ้นไปจนถึงเพดานเตา และวางเป็นลิ้มเพื่อให้การเรียงเครื่องปั้นมั่นคงไม่เคลื่อนได้ง่าย ถ้าเรียงไม่ดีเครื่องปั้นภายในเตาอาจพังทลายเสียหายได้ หัวหน้าใหญ่ต้องชำนาญในการจัดวางเครื่องปั้นภายในเตา ต้องชำนาญในการดูทางไฟที่จะผ่านและต้องวางเครื่องปั้นมิให้ปิดกั้นทางไฟ ถ้าจัดเรียงเครื่องปั้นได้ดีจะทำให้เครื่องปั้นสุกตลอดเตา เพราะไฟจะกระจายจากเรือนไฟปากเตาถึงท้ายเตา ความร้อนจะกระจายไปได้ทั่วทั้งหมดภายในเตา

เครื่องปั้นที่มีขนาดรองหรือขนาดเล็กจะถูกจัดวางตามซอกมุมและด้านบนซ้อนขึ้นไปจนถึงเพดานเตา และวางเป็นลิ้มเพื่อให้การเรียงเครื่องปั้นมั่นคงไม่เคลื่อนได้ง่ายถ้าเรียงไม่ดีเครื่องปั้นภายในเตาอาจพังทลายเสียหายได้ หัวหน้าใหญ่ต้องชำนาญในการจัดวางเครื่องปั้นภายในเตา ต้องชำนาญในการดูทางไฟที่จะผ่านและต้องวางเครื่องปั้นมิให้ปิดกั้นทางไฟ ถ้าจัดเรียงเครื่องปั้นได้ดีจะทำให้เครื่องปั้นสุกตลอดเตา เพราะไฟจะกระจายจากเรือนไฟปากเตาถึงท้ายเตา ความร้อนจะกระจายไปได้ทั่วทั้งหมดภายในเตา

การเรียงเครื่องปั้นจะเรียงจากท้ายเตามาจนถึงพื้นเตาด้านหน้า ที่ยกสูงจากระดับพื้นของเรือนไฟหรือที่ใส่พื้นเวลาเผาและวางเรียงเครื่องปั้นให้ลาดเอียงสู่ไปทางด้านท้ายเตา เครื่องปั้นจะเรียงไว้อย่างดีจากพื้นเตาไปจรดเพดานเตาหรือหลังเตา

การวางเครื่องปั้นด้านหน้าและด้านบนสุดของเตา

ด้านบนจะใช้เครื่องปั้นที่มีขนาดย่อมลงมา เช่น โถงสลักเล็ก กระปุก อ่าง ด้านหน้าใช้ครกมาเรียงปิด การเรียงครกด้านหน้าด้วยการนำครกมาวางซ้อนเป็นแถวในแนวตั้งจากพื้นเตาที่ท้ายสุดของเรือนไฟขึ้นไปจนถึงเพดานเตา วางเรียงเป็นแถว ๆ ไปจนเต็มและวางซ้อนในด้านหน้าต่อไปในลักษณะเช่นนี้อีก ๑ หรือ ๒ แถวจนเต็มหน้าเตา เหตุที่ต้องใช้ครกเพราะครกจะไปวางซ้อนกันเป็น

แถวปิดด้านหน้าได้สนิทกว่าใช้เครื่องปั้นชนิดอื่น ครกที่นำมาปิดด้านหน้าสุดนี้เป็นครกที่ชำรุดเสียหาย เพราะว่าในบริเวณด้านหน้านี้จะเป็นบริเวณที่มีความร้อนสูงมากกว่า ๑,๐๐๐ องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงเช่นนี้จะทำให้เครื่องปั้นโดยเฉพาะครกเหล่านี้เสียหาย เพราะความร้อนจะทำให้แร่ธาตุภายในดิน คือ แร่เหล็กที่มีอยู่มากในดินจะหลอมละลายเป็น iron oxide และเป็นน้ำยาเคลือบเครื่องปั้นด้านหน้านี้ น้ำยาดังกล่าว จะไหลเยิ้มจนทำให้เครื่องปั้นเกาะติดกันและแตกเสียหายเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้อาจจะเสียหาย เพราะขี้เถ้าจากการเผามาเกาะติดที่เครื่องปั้นขณะที่น้ำยาเคลือบมีอยู่ตามเครื่องปั้น เครื่องปั้นด้านหน้านี้จะเสียหายมากจึงต้องใช้ครกที่ชำรุดมาวางเรียงในส่วนด้านหน้าสุดเช่นนี้

การปิดปากเตา

เมื่อการเรียงเครื่องปั้นในเตาเสร็จแล้วต้องปิดปากเตา ใช้อิฐมาก่อเป็นประตูปิดปากเตา นำอิฐวางเรียงซ้อนกันเป็นชั้นจากพื้นเตาตามรูปโค้งของปากเตา การก่ออิฐปิดปากเตาจะก่อโค้งออกมาด้านหน้าเล็กน้อย ไม่ก่อแบบตรงขึ้นไปและก่อลู่อื่นจากพื้นสู่ขอบปากเตาด้านบน ใช้โคลนผสมทรายพอกปิดและเป็นตัวเชื่อม ในการเรียงอิฐปิดปากเตา เมื่อก่อประตูเตาแล้วใช้โคลนผสมทรายทาโบกทับจนทั่ว ที่ประตูเตาต้องทำช่องใส่ไฟไว้ตรงกลางประตู ๒ ช่อง เป็นช่องสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด ๔๐ x ๔๐ เซนติเมตร ช่องล่างสุดอยู่ติดกับพื้นดินปากเตาเป็นช่องใส่ไฟด้านล่าง

เหนือช่องใส่ไฟด้านล่างขึ้นไปประมาณ ๘๐ เซนติเมตร ทำช่องใส่ไฟไว้เป็นช่องบน มีขนาดเดียวกับช่องล่าง เหนือช่องใส่ไฟช่องบนนำดินมาพอกเป็นสันนูนรูปสามเหลี่ยม มีความสูงขนาดเดียวกับช่องใส่ไฟหรือเล็กกว่าเล็กน้อยสำหรับเป็นที่ปักธูปเทียนเมื่อทำพิธีเช่นไหว้เตา

การเผาเครื่องปั้น

การเผาเครื่องปั้น หรือที่เรียกว่า “การเผาเตา” มอญเรียกว่า “จองพาว” จะเริ่มโดยการใส่ไฟอ่อน ๆ ที่ช่องใส่ไฟด้านล่าง เริ่มใส่ไฟในตอนเย็นวันที่เข้าเตา ช่องบนจะปิดไว้ก่อนในระยะแรกนี้ การเผาในระยะแรกจะใช้เวลาเผาประมาณ ๗ - ๘ วัน เริ่มจากไฟอ่อน ๆ และค่อย ๆ เพิ่มความร้อนขึ้นเรื่อย ๆ เป็นการปรับความร้อนภายในเตาให้ค่อย ๆ สูงขึ้น จะเร่งไฟทันทีไม่ได้เพราะเครื่องปั้นภายในเตาจะแตก คนมอญจะเรียกระยะเวลาเผาช่วงแรกแต่ละวันว่า “อะคา” ซึ่งแปลว่า **ขบ** ๑ วัน เท่ากับ ๑ ขบ เผาเช่นนี้ไปจนถึง ๗ - ๘ ขบ เหตุที่เรียกว่าขบนี้ เทียบได้กับเรียกอายุของเด็ก ๆ เพราะเป็นช่วงที่ใช้ไฟอ่อน ๆ พอพ้นจากนี้ไปแล้ว เริ่มขึ้นไฟแรงขึ้น ๆ จนถึงจุดที่ต้องการ

การเผาในช่วงแรกที่เป็นการสุ่มให้เตาร้อนและไล่ความชื้นออกจากเครื่องปั้นและออกจากเตาให้หมดนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไล่ความชื้นออกจากเครื่องปั้นที่เผา ถ้าไล่ความชื้นออกไม่หมดและเมื่อปรับระดับความร้อนภายในเตาให้ค่อย ๆ สูงขึ้นหรือสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เครื่องปั้นภายในเตาจะเสียหายได้ เช่น แตกร้าวหรือเผาไม่สุก แม้เร่งไฟภายหลังเครื่องปั้นที่เผาควมมีสีด้านไม่แดงหรือเกิดเขม่า คว้นไฟไปจับอยู่บนเครื่องปั้น สีของเครื่องปั้นจะไม่สวย หรือถ้าเร่งไฟไม่เป็นไปตามลำดับเครื่องปั้นที่เผาจะแตกเสียหายได้ ฟินที่ใช้เผาในช่วงแรกนี้มักจะใช้ฟินท่อนใหญ่ ๆ เช่น ต้นมะม่วง ต้นทองหลาง ที่ผ่าเป็นท่อนใหญ่พอใส่ในช่องไฟได้เพราะจะสุ่มไฟอ่อน ๆ เช่นนี้ได้นานเมื่อไฟแรงขึ้นจะใช้ฟินไม้เบญจพรรณอื่น ๆ

เมื่อเผาไปได้ ๗ - ๘ วัน หรือที่ช่างปั้นจะเรียกว่า ๗ - ๘ ขบ จะเปิดช่องไฟช่องบน ช่องแรกจะใส่ฟินไม้สะตอกเพราะมีถ่านและขี้เถ้ามาก ต้องคอยเขี่ยออกและไฟแรงขึ้นต้องใส่ฟินถี่ขึ้นด้วย

เมื่อไฟแรงและเปิดพื้นบนได้แล้วใช้พื้นที่มีขนาดเล็กกลางและการเผาไหม้จะเร็วขึ้น ช่วงนี้คนเผาเตาจะต้องอยู่ในไฟอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา เมื่อไฟแรงขึ้นต้องใช้พื้นที่ได้จากมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร หรือจากบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพราะพื้นที่เผาจะลุกไหม้ดีให้ไฟแรงและมอดเป็นซี้ได้ง่าย

การเผาจะเริ่มตั้งแต่เย็นวันเช้าเตาจนถึงวันปิดเตาซึ่งใช้เวลานานมาก ต้องมีคนคอยใส่เชื้อเพลิงคือฟืนอยู่ตลอดเวลาจะหยุดไม่ได้ โดยเฉพาะในระยะเวลาที่ไฟแรงต้องรักษาระดับความร้อนให้ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดเวลา ใช้คนเผา ๒ คน แบ่งเวลาเผาวันละ ๔ ผลัด ผลัดละ ๖ ชั่วโมง เวลาหกโมงเช้าถึงเที่ยง เที่ยงถึงหกโมงเย็น หกโมงเย็นถึงหกทุ่ม และหกทุ่มถึงหกโมงเช้าผลัดกัน เช่นนี้จนปิดเตา ไม่ว่าจะเป็นเวลากลางคืนหรือกลางวันจะต้องอยู่ในไฟตลอดเวลา

เนื่องจากเป็นเตาขนาดใหญ่และใช้เผาเครื่องปั้นที่มีขนาดใหญ่ด้วย ดังนั้น ระยะเวลาในการเผาจึงต้องใช้เวลานานประมาณ ๒๐ - ๒๕ วัน และต้องใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงจำนวนมาก คนเผาต้องมีความชำนาญในการเผาด้วย เมื่อขึ้นไฟแรงคนเผาจะต้องระวังไฟให้อยู่ในระดับที่ค่อย ๆ สูงขึ้น ๆ จนกว่าเครื่องปั้นจะสุกจึงจะปิดเตาได้ เมื่อเผาไปได้ประมาณ ๑๒ - ๑๕ วันจะมีควันดำพุ่งออกจากปล่อง ควันดำจะมีเพิ่มขึ้น และมีกลิ่นฉุน เรียกว่า **เตาทะเล** แสดงว่าความร้อนภายในเตาสูงมากและต้องเร่งไฟให้สูงขึ้นอีก ความร้อนที่ใช้ในการเผาเครื่องปั้นประมาณ ๑,๐๐๐ - ๑,๒๐๐ องศาเซลเซียส การสังเกตความร้อนหรืออุณหภูมิตามที่ต้องการนั้นต้องอาศัยความชำนาญของคนเผาเตาโดยสังเกตจาก

๑. เปลวไฟที่พุ่งออกมาทำยเตาที่คนมอญเรียกว่า **“ตุจกเปรีย”** อยู่สุดเตาเป็นช่องเล็ก ๆ ตรงด้านหลังปล่อง ไฟจะแลบแดงออกมาเหมือนลิ้นวัวที่ช่องเล็กทำยปล่องไฟที่แลบออกมานี้ เรียกว่า **“ลิ้นวัว”** มอญเรียกว่า **“เล็ยะตาดเกลยะ”** ไฟจะแลบออกมามากและแดงจัดอย่างสม่ำเสมอเป็นเช่นนี้ระยะหนึ่ง นอกจากนั้นให้ดูสีของอิฐที่ช่องไฟนี้ สีของอิฐทำยเตาที่ถูกไฟเผาจะมีสีแดงจัดเช่นกัน

๒. สีของเปลวไฟในเตาอีกจุดหนึ่งที่ต้องดูคือเครื่องปั้นด้านหน้าสุดที่กำลังถูกเผาเปลวไฟมีสีเขียววนวล ๆ และเครื่องปั้นด้านหน้ามีสีแดงจัดและสุกเป็นเงามัน

การปิดเตาเมื่อเครื่องปั้นสุก

เมื่อเครื่องปั้นที่เผาสุก ต้องปิดเตาหยุดการใส่ฟืน การปิดเตาไม่ยุ่งยากแต่อย่างใดเพียงนำอิฐมาปิดที่ช่องใส่ฟืนทั้ง ๒ ช่อง แล้วใช้โคลนหรือดินเหนียวเหลวผสมทรายโบกทับเป็นอันเสร็จการเผาเตา

ปัจจุบันมีการก่อเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านมอญ จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยการเจาะช่องด้านข้างของเตาเพื่อใส่ฟืนตามช่อง ให้ความร้อนกระจายทั่วถึงภายในเตาอย่างรวดเร็ว เตาที่เจาะช่องใส่ฟืนด้านข้างเตาดังกล่าวนี้อาจปิดช่องใส่ฟืนด้านหน้าเตาได้ก่อน จากนั้นจึงมาใส่ฟืนตามช่องด้านข้างเตาตั้งแต่ช่องแรกจากหน้าเตาใส่ไปจนสุดที่ช่องสุดท้ายใกล้ท้ายเตา เมื่อเครื่องปั้นภายในเตาสุกตลอดทั่วกันดีแล้วจึงปิดช่องด้านข้างเตานี้ทุกช่อง

การนำเครื่องปั้นดินเผาออกจากเตา

หลังจากปิดเตาแล้วต้องปล่อยให้เย็นประมาณ ๕ - ๗ วัน จึงเปิดเตานำเครื่องปั้นดินเผาออกได้ การเปิดเตาจะต้องค่อย ๆ เปิดทีละน้อย ๆ หลังปิดเตาแล้ว ๓ - ๔ วัน จึงค่อย ๆ เปิดประตู

เตาด้านบนก่อน ด้วยการเปิดแผ่นอิฐออก ๔ - ๕ แผ่น และวันถัดไปก็ค่อย ๆ เปิดทีละน้อย ๆ จนเปิดได้หมด ทั้งนี้เพื่อมิให้อากาศเย็นจากภายนอกเข้าไปภายในเตามากเกินไปจะทำให้เครื่องปั้นแตกเสียหายได้ง่าย

การนำเครื่องปั้นออกจากเตาเรียกว่า “ออกเตา” มอญเรียกว่า “ต้างักพาว” วันออกเตานี้ใช้คนไม่มากเหมือนวันเข้าเตาและไม่ต้องมีหัวหน้าใหญ่หรืออาจาเลี้ยงเหมือนตอนเข้าเตา เพราะการนำเครื่องปั้นดินเผาออกจากเตาไม่ยุ่งยากเหมือนเข้าเตา การออกเตาใช้คนงานประมาณ ๗ - ๑๐ คน โดยเริ่มทำงานตั้งแต่เช้าจนถึงประมาณบ่าย ๒ - ๓ โมง ก็เสร็จเรียบร้อย

โถงขนาดใหญ่เมื่อเผาแล้วสามารถถลึงจากเตาไปตามถนนได้เพราะโถงมีความหนาและเนื้อแกร่งมาก ไม่ต้องใช้คนหามโถงเหมือนตอนเข้าเตา เวลาคนซื้อมาเลือกซื้อเครื่องปั้นจะใช้ไม้เคาะเพื่อฟังเสียงว่าเป็นของดีหรือของแตก จึงเป็นการแสดงความแข็งแกร่งของเนื้อดินนั้นได้อย่างดีว่าแข็งแกร่งทนทานเพียงใด เมื่อได้ยินเสียงเคาะเครื่องปั้นที่ใดแสดงว่ามีการออกเตาที่นั่น ในวันออกเตาจึงได้ยินเสียงเคาะเครื่องปั้นดังอยู่ทั้งวัน

รูปที่ ๖-๑ การเรียงอิฐก่อหลังเตาหรือเพดานเตา และทำให้หลังเตามีความแข็งแรง

รูปที่ ๖-๒ เตาเผาเครื่องปั้นมอญ เกาะแกร็ด (บันทึกภาพ พ.ศ. ๒๕๒๖)

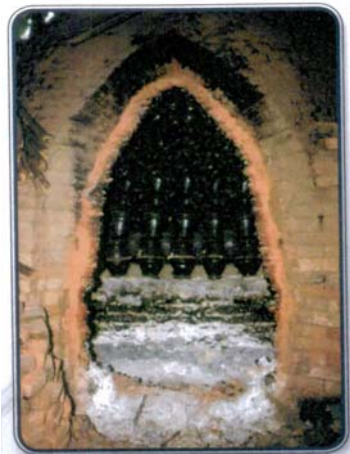
รูปที่ ๖-๓ อิฐขนาดใหญ่สำหรับก่อเตาเผา

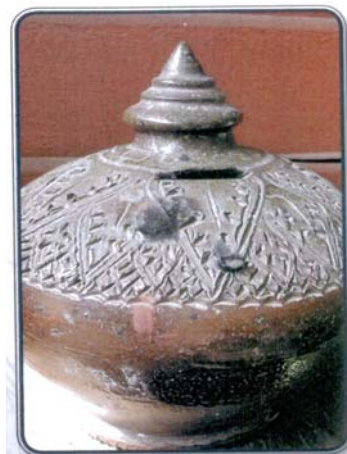
รูปที่ ๖-๔ การทำอิฐสำหรับก่อเตาเผา

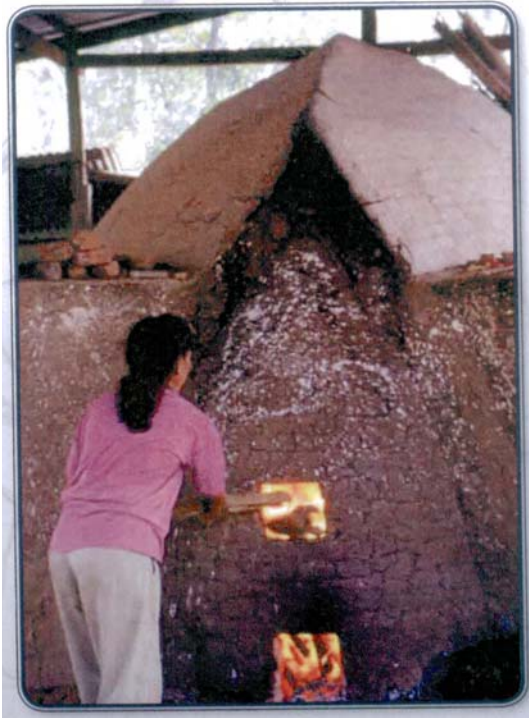
รูปที่ ๖-๕ การก่อตัวเตา และหลังคาเตา ด้วยโครงด้วยไม้ไผ่

รูปที่ ๖-๖ การเรียงครกด้านหน้าเตาเผา

รูปที่ ๖-๗ กระจุกอมสินสั้กลายวิจิตรฝีมือ
ลุงมิตร กองกุล

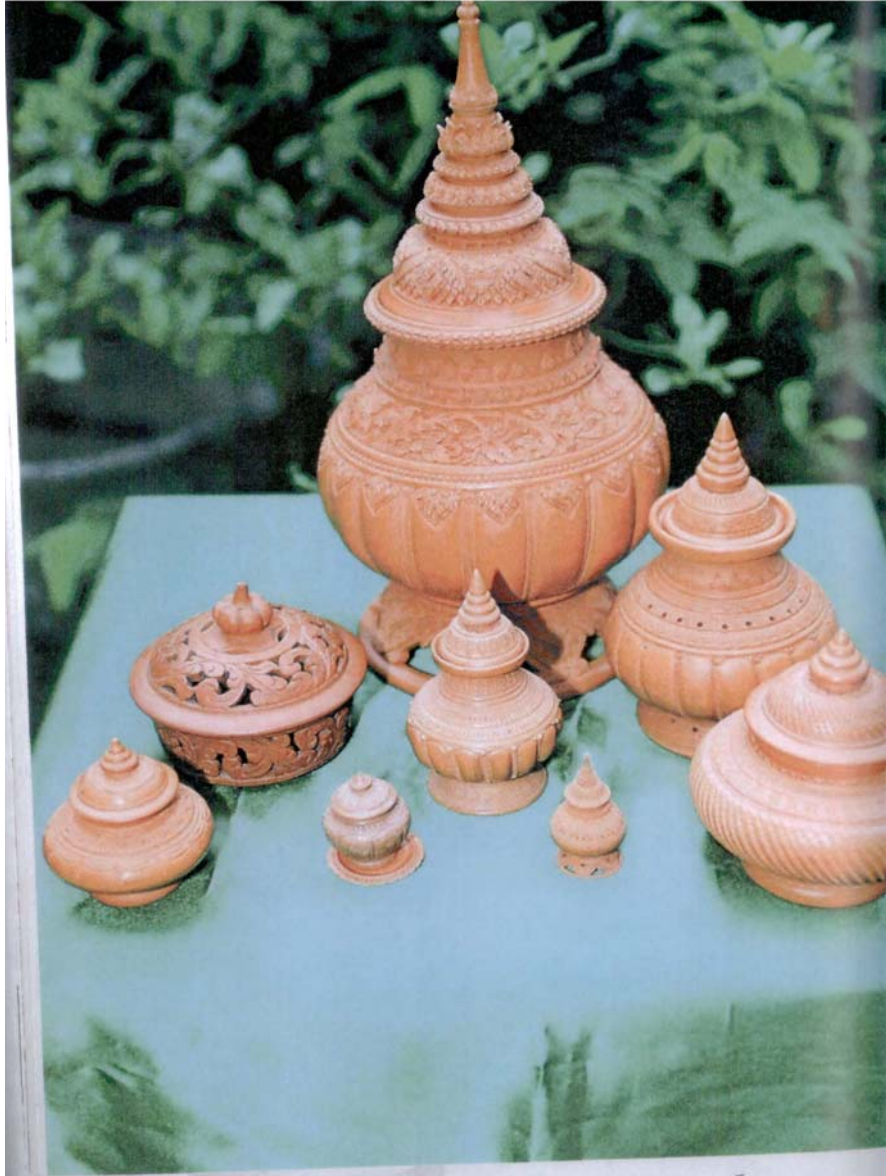
รูปที่ ๖-๘ เตาเผา ซึ่งมีความร้อนสูงมากขณะเผา
ทำให้มีสีเข้มเหมือนเคลือบด้วยน้ำยา

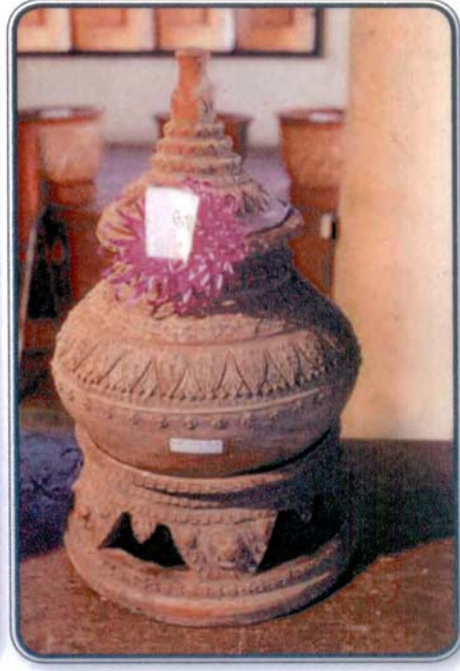
รูปที่ ๖-๙ ไฟแรงขึ้นจึงเปิดช่องที่อยู่
ชั้นบน (บันทึกภาพ พ.ศ. ๒๕๒๓)

รูปที่ ๖-๑๐ เพลวไฟที่ปล่องท้ายเตาที่เรียกว่า “เตาทะลุ”

ภาพที่ ๔-๑๑ เครื่องปั้นดินเผาสลักลายวิจิตรที่สวยงามของบ้านเกาะเกร็ด

ภาพที่ ๔-๑๒ เครื่องปั้นที่ได้รับรางวัล เมืองานฉลอง ๑๐๑ ปี (พ.ศ. ๒๕๒๘)
วัดปรมย์ยิกาवास ซึ่งดร.พิศาล บุญผูก และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี ร่วมกันจัดขึ้น

บทที่ ๗

พระมหากษัตริย์คุณที่พระราชทาน แก่ช่างปั้นจังหวัดนนทบุรี

ดร.พิศาล บุญปลูก
ปราชญ์ทางด้านวัฒนธรรมในเกาะเกร็ด

ผลงานการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมที่ยิ่งใหญ่ของบ้านเกาะเกร็ดและบ้านบางตะนาวศรี จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นที่ใหญ่และสำคัญของประเทศไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยา ตลอดมาจนถึงสมัยธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบันนี้

ชื่อเสียงของเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรีเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป และเป็นผลิตภัณฑ์ที่นำชื่อเสียงให้แก่จังหวัดนนทบุรีจนมีชื่อเสียงเลื่องลือทั่วประเทศ

ช่างปั้นบ้านเกาะเกร็ด ต่างซาบซึ้งในพระมหากษัตริย์คุณพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐที่ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรการปั้นเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านเกาะเกร็ดครั้งสำคัญ ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินมาประทับแรมที่วัดเสาชิงช้า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ ถึง ๓ ราตรี ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรการปั้นโอ่ง และการปั้นอ่างที่โรงปั้นของนางยัวะและนายจาวซึ่งอยู่เชิงสะพานใกล้วัดเสาชิงช้า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช เสด็จประพาสเยี่ยมราษฎรในจังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ เวลา ๑๕.๐๐ น. ได้เสด็จฯ ประทับเรือพระที่นั่งเทียบท่าวัดปรมัยยิกาวาส ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรการทำเครื่องปั้นดินเผาที่โรงปั้นเครื่องปั้นดินเผาของนายชม นางทับ กองกุล และโรงปั้นเครื่องปั้น ของนายเซ่ง ไชยนิล ใกล้วัดปรมัยยิกาวาส

ช่างปั้นที่ปั้นเครื่องปั้นดินเผาและผู้ที่ทำหน้าที่หมุนแป้นให้ทั้งสองพระองค์ทอดพระเนตร มีดังนี้

๑. นายหงษา ทองทรัพย์	ปั้นโอ่งใหญ่
๒. นางสาวสะอึ่ง ทองทรัพย์	เป็นผู้หมุนแป้น
๓. นายมิตร กองกุล	ปั้นครกใหญ่
๔. นางสาวสายพิณ เอี่ยมบุญอ้อม	เป็นผู้หมุนแป้น
๕. นายบุญหลง ใจรักษ์	ปั้นอ่างใหญ่
๖. นางสาวเปล่ง โหมดพัน	เป็นผู้หมุนแป้น

๗. นายชีพ ชื่นพันธ์	ปั้นพิมพ์ (ท่อนล่างของโองใหญ่)
๘. นางสาวทำเนียบ กองกุล	เป็นผู้หมุนแป้น
๙. นางสาวเพทาย ภะมะระภา	ปั้นเครื่องปั้นขนาดเล็ก (โถแบ่งกระปุก แจกัน)
๑๐. นายไพศาล ประดิษฐ์วงศ์	เป็นผู้หมุนแป้น
๑๑. นางสาวสำรวย ชื่นพันธ์	สาธิตการสลักโอง

การสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผาให้ทอดพระเนตรได้แสดงขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำเครื่องปั้นดินเผา เริ่มตั้งแต่การชะดินหรือตัดดินจากกองดินใหญ่แล้วนำมาเหยียบให้เหนียวด้วยเท้า ทำเป็นกองดินกลมคล้ายรูปดอกไม้ จากนั้นนำมาทำขดดินทำก้อนดินหรือลูกตาลจนถึงการขึ้นรูป และสลักลาย โดยมีผู้สาธิตวิธีทำในแต่ละขั้นตอน

นางสาวเพทาย ภะมะระภา ได้ทำเครื่องปั้นดินเผาชุดหม้อดินเผาเล็ก ๆ ทูลเกล้าถวาย และได้รับพระราชทานรางวัลจากรพะหัตถ์เป็นถึงเงินที่ระลึก ๑ ตำลึง

นายไพศาล ประดิษฐ์วงศ์ ผู้หมุนแป้นสำหรับทำเครื่องปั้นขนาดเล็กแล้วว่าหลังจากได้ทอดพระเนตรการปั้นแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้มีพระเมตตาพระราชทาน “เงินก้นถุง” บรรจุในถุงผ้าสีแดงให้แก่ผู้ปั้นและผู้หมุนแป้นทุกคนอีกด้วย

นายมิตร กองกุล ผู้ปั้นครกใหญ่แล้วว่าขณะกำลังปั้นถวายทอดพระเนตรนั้นทั้งสองพระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยมาก ทั้งยังได้ยินสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชตรัสกับผู้ตามเสด็จว่า “ฉันจะเก็บดินไปปั้นเรือรบเล่น”

ในวันเดียวกันนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ไปยังบริเวณศาลากลางจังหวัดนนทบุรี (ศาลากลางจังหวัดนนทบุรีหลังเก่าที่ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี) และได้ทอดพระเนตรการทำเครื่องปั้นดินเผาที่ช่างปั้นบ้านบางตะนาวศรีปั้นให้ทอดพระเนตรด้วย

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรการทำเครื่องปั้นดินเผาของช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะเกร็ด และบ้านบางตะนาวศรี จังหวัดนนทบุรี อันเป็นเกียรติประวัติครั้งสำคัญที่สุดในประวัติ ทำเครื่องปั้นดินเผาของจังหวัดนนทบุรี

รายการอ้างอิง

๑. พิศาล บุญผูก. (๒๕๕๓). ท้องถิ่นปากเกร็ด. กรุงเทพฯ. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒. พิศาล บุญผูก. (๒๕๕๓). เครื่องบินดินเผา. นนทบุรี. กรุงเทพฯ. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
คำกล่าวการเสวนา

คำกล่าวรายงาน

ของ พลตำรวจเอก พิชิต วรรณธรรมและการทำงาน สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ในการเสวนา เรื่อง “วัฒนธรรม : วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด”
วันจันทร์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๐ เวลา ๐๘.๓๐ – ๑๔.๐๐ นาฬิกา
ณ ศาลาการเปรียญ วัดปรมย์ยิกาวาสวรวิหาร ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี

กราบเรียน ศาสตราจารย์พิเศษพรเพชร วิชิตชลชัย

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประธานในพิธี

กระผม พลตำรวจเอก พิชิต วรรณธรรมและการทำงาน สภานิติบัญญัติแห่งชาติ พร้อมด้วยคณะอนุกรรมการด้านศิลปวัฒนธรรมและการทำงาน สภานิติบัญญัติแห่งชาติ พร้อมด้วยคณะอนุกรรมการด้านศิลปวัฒนธรรมและวัฒนธรรม และผู้เข้าร่วมการเสวนาทุกท่าน ขอกราบขอบพระคุณท่านประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดการเสวนา เรื่อง “วัฒนธรรม : วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด” ในวันนี้

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาได้นำพาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว แต่ความเจริญทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนและของชาติกลับหยุดนิ่งหรือก้าวไปอย่างช้า ๆ จนไม่สามารถพัฒนาและประสานกับความเจริญทางด้านวัตถุและวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เกิดภาวะที่เรียกว่า “วัฒนธรรมแบบแช่แข็ง” จึงมีความพยายามในการแก้ไขความเหลื่อมล้ำหรือข้อบกพร่องดังกล่าวในรูปแบบที่เรียกว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development)” เพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ขาดตกบกพร่องไป เช่น ด้านวัฒนธรรมด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ฯลฯ เป็นต้น รวมไปถึงแนวความคิดด้าน “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” ที่อยู่รอบตัวเราและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แต่คุณค่าทางวัฒนธรรมบางส่วนถูกทำลายไปเพราะขาดความรู้ความเข้าใจหรือขาด การดูแลเอาใจใส่จนทำให้เกิดความเสื่อมโทรม เสียหายหรือสูญสลายไปของมรดกทางวัฒนธรรมคณะอนุกรรมการด้านศิลปวัฒนธรรมและวัฒนธรรม ในคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ พิจารณาเห็นว่า ชุมชนเกาะเกร็ดเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาอย่างยาวนานในอดีต ไม่ว่าจะเป็นการตั้งถิ่นฐานของชุมชนสมัยโบราณ การเริ่มต้นตั้งถิ่นฐานโดยชาวมอญเพื่อการประกอบอาชีพค้าขายและทำเครื่องปั้นดินเผา วิถีชีวิตประเพณีความเชื่อต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น สถาปัตยกรรมที่เก่าแก่และทรงคุณค่า แหล่งโบราณสถานและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่มีความโดดเด่น

ดังนั้น คณะอนุกรรมการจึงเห็นควรจัดให้มีการเสวนาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์

- เพื่อระดมความคิดเห็นของภาครัฐ และภาคประชาชนในการอนุรักษ์และพัฒนา
มรดกวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ดอย่างยั่งยืน

- เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรม
ชุมชนท้องถิ่นด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญา

การเสวนาในครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมการเสวนา ประมาณ ๒๕๐ คน โดยได้รับความร่วมมือจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี ในการจัดแสดงและการสาธิตทางวัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด เทศบาลนครปากเกร็ด ในการจัดเตรียมสถานที่และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าร่วมเสวนา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิในการปรับแต่งภูมิทัศน์บริเวณสถานที่จัดเสวนา ตลอดจนชมรมชุมชนเกาะเกร็ดที่มาเข้าร่วมการเสวนาครั้งนี้

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอกราบเรียนเชิญท่านประธานในพิธี ได้กรุณากล่าวเปิดโครงการเสวนา เรื่อง “วัฒนธรรม : วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด” ต่อไป

ขอกราบเรียนเชิญครับ

คำกล่าวเปิด
ของ ศาสตราจารย์พิเศษพรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ในการเสวนา เรื่อง “วัฒนธรรม : วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด”
วันจันทร์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๐ เวลา ๐๘.๓๐ – ๑๔.๐๐ นาฬิกา
ณ ศาลาการเปรียญ วัดปรมย์ยิกาวาสวรวิหาร ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี

กราบนมัสการพระคุณเจ้า

ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

ท่านประธานคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

ท่านประธานคณะกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม

ท่านอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี ท่านวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี หัวหน้าส่วนราชการ

ท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ท่านนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

ท่านนายกเทศมนตรีเทศบาลนครปากเกร็ด

ท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด

ท่านวิทยากร สื่อมวลชน แขกผู้มีเกียรติ และผู้เข้าร่วมการเสวนาทุกท่าน

ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดการเสวนา
เรื่อง “วัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด” ในวันนี้

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ

เรียบร้อย เป็นมรดกทางสังคมที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสั่งสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถ้ายทอด
จากรุ่นสู่รุ่น ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมและประเพณีอันเป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคมนั้น ๆ ซึ่งมีทั้ง
วัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และวัฒนธรรมที่มี
ลักษณะที่เป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ เช่น มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งเมื่อก้าวในความหมาย
อย่างกว้าง วัฒนธรรมและประเพณีย่อมสะท้อนถึงเอกลักษณ์และความเจริญงอกงามของประเทศชาติ

เมื่อก้าวถึงบทบาทของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
และประเพณีอันดีงามของชาติ โดยเฉพาะชุมชนเกาะเกร็ดแห่งนี้ซึ่งเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมวิถีชีวิต
และภูมิปัญญาที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น ทรงคุณค่ามีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบเนื่องมาช้านาน
มีความผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่ทุกฝ่าย
จะต้องร่วมมือร่วมใจส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ซึ่งถือเป็นอนาคตของ
ชาติ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบสาน มีความเข้าใจและตระหนักในคุณค่า ความงดงามของมรดก
ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในชุมชนของตน

ในขณะที่เดียวกัน ท่ามกลางบริบทความเปลี่ยนแปลงของสังคม และเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ก้าวเข้าสู่โลกแห่งข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรับเอาวัฒนธรรมจากต่างชาติที่มีความหลากหลาย เราก็มิได้ปฏิเสธหรือปิดกั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสิ่งใหม่ ๆ หากแต่จะต้องไม่ลืมรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็นตัวเรา เป็นของเราให้คงไว้อย่างมั่นคง เพราะความเจริญของชาติบ้านเมืองที่ดำรงอยู่มาได้อย่างมั่นคงในทุกวันนี้ ก็เพราะรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่บรรพชนได้สร้างสรรค์และสั่งสมมาตั้งแต่อดีต ภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารแห่งสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน ดังที่ผมได้กล่าวมาข้างต้นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นจะเป็นพลังขับเคลื่อนที่ทรงพลังอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของชาติในทุกระดับ ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เชิงสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงรากเหง้าและจิตวิญญาณของความเป็นไทย ไม่ขัดต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

การจัดเสวนาในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะได้มีการใช้เวทีการเสวนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และชาวชุมชนในมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อนำไปสู่แนวทางในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทยให้คงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการเสวนา เรื่อง “วัฒนธรรม : วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด” และขออำนาจพรให้การจัดเสวนา ครั้งนี้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ

ขอบคุณครับ

คำกล่าวปิด

ของ นายศรีศักดิ์ ว่องสงสาร ประธานคณะกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม
ในการเสวนา เรื่อง “วัฒนธรรม : วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด”
วันจันทร์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๐ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๔.๐๐ นาฬิกา
ณ ศาลาการเปรียญ วัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี

ท่านผู้เข้าร่วมการเสวนาและแขกผู้มีเกียรติทุกท่านครับ

ในนามคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม และคณะผู้จัดโครงการเสวนา
เรื่อง “วัฒนธรรม : วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด” ผมขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง
ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าให้เกียรติเข้าร่วมการเสวนาในวันนี้

วันนี้ได้เห็นแล้วว่า ทุกท่านได้ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะความ
ห่วงใยเกี่ยวกับกระแสการพัฒนาและความเจริญที่ล้นหลามของวัฒนธรรมต่างชาติเข้าปะทะต่อ
วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของไทย ด้วยสาเหตุหลัก ๆ ดังนี้

- การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแบบไร้พรมแดน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน
ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว แต่ขาดการกลั่นกรอง เลือกเฟ้น คัดสรรข้อมูลที่มีคุณภาพ

- การพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแต่ขาดการให้ความสำคัญกับต้นทุน
ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่

- การขาดกลไกการขับเคลื่อนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่าง
เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการณรงค์และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนจรรยา
กฏหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม คุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน
ท้องถิ่นในระดับ ๆ

อย่างไรก็ตาม บนพื้นฐานของข้อจำกัดหรือข้อบกพร่องบางอย่างบางประการ
แต่วันนี้เราได้เห็นถึงความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจอย่างแข็งขันของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน
และภาคชุมชนในการมีส่วนร่วมแสดงพลังของความร่วมมือและสร้างสรรค์ให้เกิดกิจกรรมการเสวนา
ในครั้งนี้นั้นมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีเวลาการดำเนินงานที่จำกัด อันแสดงถึงความพร้อม
และศักยภาพของชุมชนในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน
ซึ่งผมต้องขอขอบคุณทุกองค์กร และพี่น้องชาวจังหวัดนนทบุรีและชุมชนเกาะเกร็ดทุกท่าน
ที่ให้การต้อนรับและให้การสนับสนุนร่วมจัดกิจกรรมในครั้งนี้นั้น

การจัดเสวนาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งโดยตรงต่อการเพิ่มพูนองค์ความรู้
ด้านการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของพี่น้องชาวชุมชนเกาะเกร็ดในการมีบทบาท และมีส่วนร่วมรักษา
ไว้ซึ่งวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามที่เป็นรากเหง้าของความเจริญของชาติอย่างมั่นคงและยั่งยืน
ที่ชาติมิได้ ต้องขอขอบพระคุณหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ร่วมสนับสนุนการจัดกิจกรรมในครั้งนี้นี้ ได้แก่

- จังหวัดนนทบุรี
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
- เทศบาลนครปากเกร็ด
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด

ที่ให้การสนับสนุนงานทางด้านวัฒนธรรม เอกสารประกอบการเสวนา การจัดนิทรรศการ การจัดแสดงและการสาธิตทางวัฒนธรรม การปรับแต่งภูมิทัศน์การจัดสถานที่ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรม หากมีข้อขาดตกบกพร่องประการใด ในนามคณะกรรมการธิการต้องขออภัยทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ และยินดีน้อมรับทุกความคิดเห็นของทุกท่าน เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

สำหรับในส่วนของการดำเนินงานของคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยคณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม จะได้นำสิ่งที่ทุกท่านได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นจากการเสวนาครั้งนี้ไปประกอบการพิจารณาการศึกษาของคณะกรรมการในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และจัดทำเป็นรายงานการพิจารณาศึกษาเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอไปยังรัฐบาลเพื่อพิจารณาดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป ทั้งนี้ คณะกรรมการจะติดตามผลการดำเนินงานในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง **ภายใต้แนวคิด Do it now for Our Thai Culture คือ การลงมือทำทันทีเพื่อรักษาวัฒนธรรม และประเพณีไทยของเราให้ยั่งยืน** โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่ใกล้ตัว และสามารถปฏิบัติให้เห็นผลได้ในทันที เป็นการจุดประกายความคิด และขยายผลการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมในระดับประเทศต่อไป

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอปิดการเสวนา เรื่อง “วัฒนธรรม : วิถีชีวิต และภูมิปัญญาชุมชนเกาะเกร็ด” ณ โอกาสนี้ และขอให้ทุกท่านเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ขอบคุณครับ

ภาคผนวก ข

รายนามบุคลากร และหน่วยงานผู้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม

รายนามบุคคลและหน่วยงานผู้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม
ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด

๑. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

นางพิมพ์รวี วัฒนารางกูร
อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

นางสาวทัตชล เทพกำปนาท
รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

๒. จังหวัดนนทบุรี

นายนิสิต จันทรสมวงศ์
ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี

นายชลธิ ยังตรง
รองผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี

รายนามบุคคลและหน่วยงานผู้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม
ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด

๓. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี

นางสาววาสนา แสงงาม
วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี

๔. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล บูรินทร์วัฒนา
อธิการบดี

รองศาสตราจารย์ดวงฤดี ศุภติมีส์โร
รองอธิการบดี

รายนามบุคคลและหน่วยงานผู้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม
ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด

๕. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

พันตำรวจเอกธงชัย เย็นประเสริฐ
นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

๖. เทศบาลนครปากเกร็ด

นายวิชัย บรรดาศักดิ์
นายกเทศมนตรีเทศบาลนครปากเกร็ด

๗. องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด

นายสมชาย ทัดซัง
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด

นายสุรจิตต์ ชื่นพันธุ์
รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด

รายนามบุคคลและหน่วยงานผู้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม
ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด

๘. วัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร

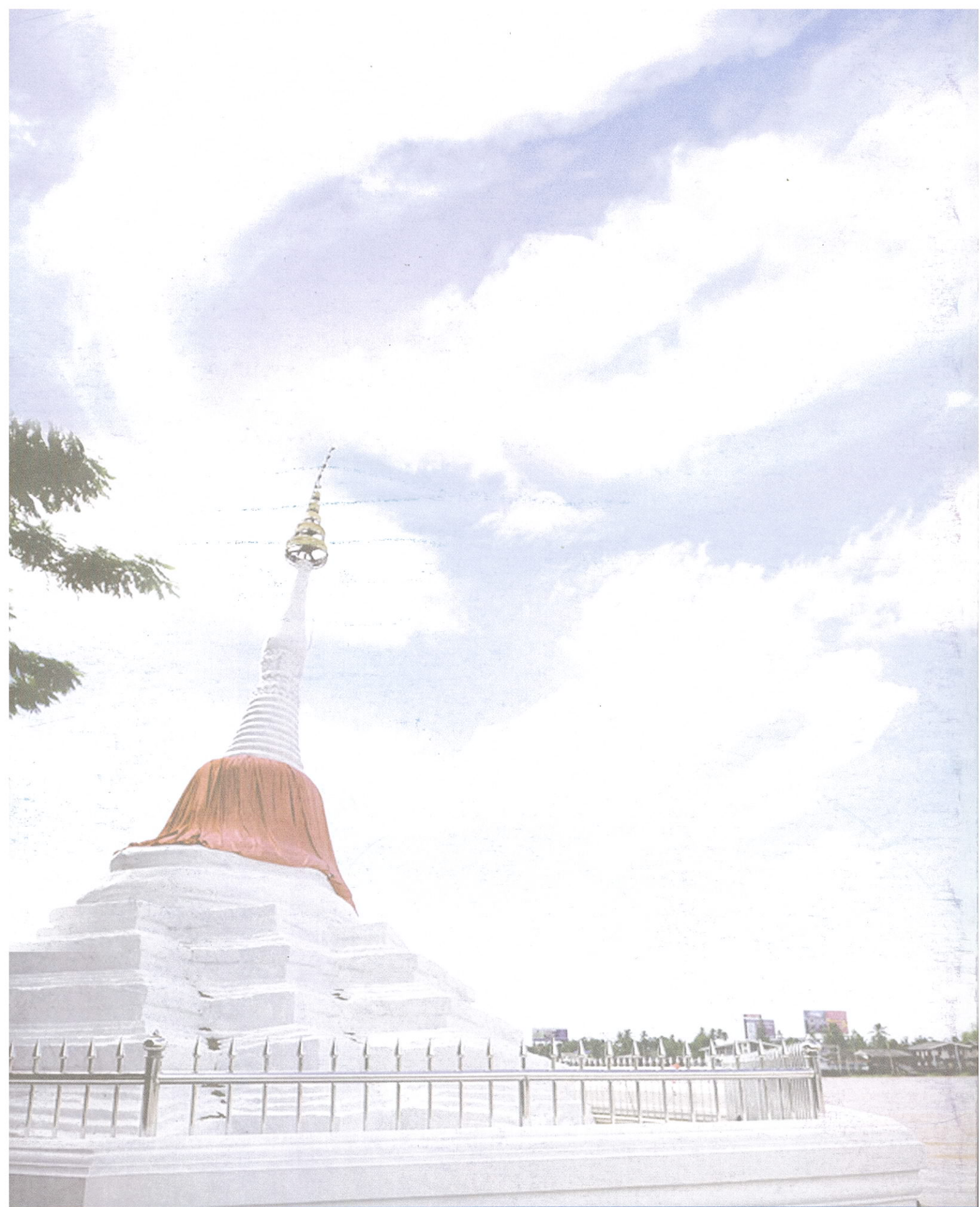

พระราชญาณมงคล
เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร

๙. ประชาญ์ด้านวัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ด

ดร.พิศาล บุญผูก
ประชาญ์ชุมชนท้องถิ่นเกาะเกร็ด

ออกแบบและพิมพ์ที่
สำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๑๕๖๑, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๒, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๕

